

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้จะกล่าวถึงเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

- ตอนที่ 1 ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษา
- ตอนที่ 2 ความเป็นมาของปรัชญาการศึกษาของคณะภคินี เช่นต์ปอล เดอ ชาร์ต
- ตอนที่ 3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาความคิดเห็นด้านปรัชญาการศึกษา
- ตอนที่ 4 ศึกษาเปรียบเทียบปรัชญาการศึกษาของคณะภคินี เช่นต์ปอล เดอ ชาร์ต กับปรัชญาการศึกษาของสำนักอื่น ๆ

ตอนที่ 1 ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษา

1.1 ความหมายของปรัชญาการศึกษา ได้มีผู้ให้นิยามความหมายของปรัชญาการศึกษาไว้หลากหลายทั้งชาวไทยและต่างประเทศ อาทิเช่น

จิตรกร ตั้งเกษมสุข (2526) ได้กล่าวถึงความหมายของปรัชญาการศึกษาว่าปรัชญาการศึกษา ก็คือ การนำเอาเนื้อหาและวิธีการของปรัชญามาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษา โดยที่คำว่านำมาประยุกต์ใช้ในที่นี้หมายถึง การที่นักการศึกษาอาศัยประโยชน์จากเนื้อหาและวิธีการของปรัชญา ในการกำหนดแผนที่หรือภาพรวมของการศึกษาตลอดจนการวิพากษ์ หรือ วิเคราะห์แผนที่หรือภาพรวมนั้น จนมองเห็นขั้นตอนในการจัดการศึกษาอย่างมีระบบและสัมฤทธิ์ผล

ทองปลิว ชมชื่น (2529) กล่าวถึงปรัชญาการศึกษาว่าปรัชญาศึกษานั้น คือ เทคนิคการคิดที่จะแสวงหาคำตอบและกำหนดแนวทางในการดำเนินงานทางการศึกษา ไม่ว่าจะการศึกษาในระบบโรงเรียน หรือการศึกษานอกโรงเรียน เริ่มตั้งแต่การกำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษายุทธศาสตร์ทางการศึกษาและการบริหารการศึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการพัฒนามนุษย์และสังคมมนุษย์อย่างแท้จริง

บรรจง จันทรสา (2522) กล่าวว่า ปรัชญาการศึกษานั้น เป็นความพยายามคิดอย่างถี่ถ้วน อย่างพินิจวิเคราะห์และอย่างมีระบบที่จะมองหรือพิจารณาองค์ประกอบทุก ๆ ส่วนของการศึกษาโดยส่วนรวมในฐานะที่เป็นส่วนสำคัญและจำเป็นต่อสังคมและวัฒนธรรมของมวลมนุษยย์ แนวคิดหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษานี้จะใช้เป็นเครื่องนำทางหรือเป็นหลักยึดในการดำเนินการศึกษาหรือเป็นหลักในการพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ทางการศึกษาโดยส่วนรวม นับตั้งแต่การกำหนดจุดมุ่งหมาย การปฏิบัติ ผลผลิตทางการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับธรรมชาติของเด็ก ตลอดจนความต้องการทางสังคมและอื่น ๆ ที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาในการจะได้แนวคิดอันเป็นภาพรวม (Totality) ของการศึกษา

บรรจง ชูสกุลชาติ กล่าวถึงปรัชญาการศึกษาไว้ในหนังสือปรัชญาการศึกษาเบื้องต้นของ วรวิทย์ วคินสรากร (2527) ว่าการศึกษาก็เหมือนกิจการอื่น ๆ ที่ต้องมีปรัชญา ยิ่งถ้าเรามีความเชื่อว่า การศึกษาเป็นกระบวนการของการฝึกอบรมคน เป็นกระบวนการของการสร้างคนให้เป็นคนที่มีความสมบูรณ์ ให้เป็นผู้มีใจสูงและสามารถมีชีวิตอยู่ในโลกนี้อย่างมีความสุขมีความสำเร็จ มีความสงบมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ การศึกษาก็จำเป็นจะต้องมีปรัชญานั้นคือ หลักการอันสูงสุดไว้เพื่อเป็นหลักในการกำหนดนโยบาย ความมุ่งหมายในการดำเนินการศึกษา นอกจากการศึกษาเป็นกระบวนการสร้างชาติ การสร้างชาติก็เหมือนการสร้างคน จำเป็นจะต้องมีปรัชญา คือความจริงขั้นสูงสุดอันประเสริฐเป็นหลักเกณฑ์เอาไว้เพื่อกำหนดแนวทางและความมุ่งหมายขั้นปฏิบัติตนเอง ปรัชญาการศึกษาก็คือหลักการศึกษอันสูงสุด หลักการศึกษอันประเสริฐที่จะให้คนทั้งปวงเข้าใจหลักใหญ่ของการจัดการศึกษา เพื่อคนทั้งปวงเหล่านั้นจะได้ให้ความสนับสนุนส่งเสริมอย่างเต็มกำลังความสามารถนั่นเอง

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2529) กล่าวว่า "ปรัชญาการศึกษาคือ ความพยายามที่จะวิเคราะห์วิพากษ์วิจารณ์และพิจารณาการศึกษาอย่างละเอียดลึกซึ้งทุกแง่ ทุกมุม ให้เข้าใจถึงแนวคิดหลักความสำคัญ ความสัมพันธ์ และเหตุต่าง ๆ อย่างชัดเจน มีความต่อเนื่อง และมีความหมายต่อมนุษย สังคม และสิ่งแวดล้อม"

ดร. ภิญโญ สาธร กล่าวไว้ในหนังสือปรัชญาการศึกษาเบื้องต้นของ วรวิทย์ วคินสรากร (2527) ว่าปรัชญาการศึกษาคือทัศนคติและวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาโดยระบบโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนและบุคลากรที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องกับการศึกษายึดเป็นแนว

ทางในการปฏิบัติเพื่อพัฒนานักเรียน หรือให้การศึกษาแก่นักเรียน

วิจิตร ศรีสอ้าน (2524) กล่าวว่า ปรัชญาการศึกษา คือ จุดมุ่งหมายระบบความเชื่อ หรือแนวความคิดที่แสดงออกมาในรูปของอุดมการณ์ หรืออุดมคติทำนองเดียวกันกับที่ใช้ในความหมายของปรัชญาชีวิต ซึ่งหมายถึงอุดมการณ์ของชีวิต อุดมคติของชีวิต แนวทางการดำเนินชีวิต กล่าวโดยสรุปปรัชญาการศึกษา คือจุดมุ่งหมายของการศึกษานั้นเอง

ศักดิ์ ประสงค์ประทานพร (2523) ให้นิยามความหมายของปรัชญาการศึกษาไว้ว่า ปรัชญาการศึกษา คือ ความคิดเห็นอย่างวิพากษ์ วิเคราะห์เกี่ยวกับกระบวนการที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ของมนุษย์ ความคิดเห็นนี้ตั้งอยู่บนฐานของอภิปรัชญา ญาณวิทยา และอภิวิทยา หรือ ปรัชญาการศึกษา หมายถึง การพิจารณาองค์ประกอบทุก ๆ ส่วนของการศึกษาอย่างถี่ถ้วนและความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษานี้จะใช้เป็นเครื่องนำทางในการจัดการศึกษา

ส. ศิวลักษณ์ (2517) ได้ให้ความหมายของปรัชญาการศึกษาไว้ว่า "ปรัชญาการศึกษา คือ ความพยายามที่จะพิจารณาการศึกษาโดยตลอดและพยายามที่จะให้ความคิดที่ลงรอยเกี่ยวกับการศึกษาทั้งหมดนั้นให้สมเหตุผล และ ให้ได้ผลมากที่สุดเท่าที่จะทำได้"

สาโรช บัวศรี (2518) ได้ให้คำนิยามของปรัชญาการศึกษาว่า "ปรัชญาการศึกษา คือ การนำเอาหลักการบางประการของปรัชญาอันเป็นแม่บท มาดัดแปลงให้เป็นระบบเพื่อประโยชน์ในการศึกษา"

สุรินทร์ รัชชาติ (2529) ได้สรุปความหมายของปรัชญาการศึกษาไว้ว่า "ปรัชญาการศึกษาเป็นเรื่องของความเชื่อ ความคิดเห็น หรือลักษณะเกี่ยวกับการจัดการศึกษา ความหมายในแนวนั้นเป็นเรื่องของการนำปรัชญาการศึกษาไปใช้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่องานทางด้านการศึกษา เช่น กำหนดทิศทาง รูปแบบ และ วิธีการทางการศึกษา เป็นต้น"

คริสโตเฟอร์ เจ ลูคัส (Christopher J. Lucas, 1969) กล่าวว่า "ปรัชญาการศึกษาหมายถึง ความเชื่อ ความคิด หรือทักษะเกี่ยวกับการศึกษาที่โรงเรียน และบุคลากรที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในการพัฒนาผู้เรียน"

ก๊อดเฟร ทอมสัน (Godfrey Thomson, 1929) ได้กล่าวว่า "ปรัชญาการศึกษา คือ ความพยายามที่จะพิจารณาการศึกษาโดยตลอด แล้วพยายามให้ได้ความคิดที่สมเหตุสมผล และใช้ให้ได้ผลเกี่ยวกับการศึกษาให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้"

จอร์จ เอฟ เนลเลอร์ (George F. Kneller, 1971) ได้กล่าวว่า "ปรัชญาการศึกษา คือ การค้นหาความเข้าใจในเรื่องการศึกษาทั้งหมด การตีความหมายโดยใช้มโนทัศน์ทั่วไปซึ่งจะช่วยแนะแนวทางในการเลือกจุดหมาย และนโยบายของการศึกษา"

จอร์จ แอล นิวสัน (George L. Newsome, 1969) กล่าวถึงความหมายของปรัชญาการศึกษาว่า "ปรัชญาการศึกษาคือ การนำเอาหลักบางประการของปรัชญาอันเป็นแม่บทมาคัดแปลงให้เป็นระบบเพื่อประโยชน์ในการศึกษา"

ซิดนีย์ ฮุก (Sidney Hook, 1969) กล่าวว่า "ปรัชญาการศึกษาคือ ทศนะคติและวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา (Attitudes and Aims of Education) โดยระบบโรงเรียนซึ่งโรงเรียน และบุคลากรที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อพัฒนาผู้เรียนหรือให้การศึกษาแก่ผู้เรียน"

จากนิยามความหมายของปรัชญาการศึกษาข้างต้นพอสรุปได้ว่า ปรัชญาการศึกษาหมายถึง การนำเอาลัทธิปรัชญาแม่บทมากล่าวในขอบเขตของการศึกษา หรือมาประยุกต์ใช้เกี่ยวกับการศึกษา โดยมีกระบวนการขั้นตอนตั้งแต่ การกำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการ และการปฏิบัติทางการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มากที่สุด

1.2 หน้าที่ของปรัชญาการศึกษา ปรัชญาการศึกษาได้มีบทบาทและหน้าที่ต่อการจัดการศึกษาของชาติ หลายประการ ดังความเห็นของบุคคลต่าง ๆ ต่อไปนี้

ทองปลิว ชมชื่น (2529) ได้สรุปหน้าที่ของปรัชญาการศึกษาไว้ 3 ลักษณะ คือ

1. การอนุมาน (Speculative) หมายถึง การคาดคะเน หรือ การคาดหมายเรื่องใดเรื่องหนึ่งถึงผลที่จะเกิดขึ้น คาดคะเนว่าจะเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ เป็นความพยายามที่จะสร้างกรอบ หรือ โครงร่างแนวความคิดโดยให้องค์ประกอบที่อยู่ในกรอบมีความกลมกลืน มี

เหตุผลต่อกันและมีอยู่อย่างเป็นระบบ หรือพยายามสรุปข้อเท็จจริงที่รวมมาจากศาสตร์ต่าง ๆ ตลอดจนจากประสบการณ์เพื่อหาแนวคิดที่เกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ ซึ่งจะช่วยให้เห็นแนวทางที่จะกำหนดแบบแผนของการศึกษา

2. กำหนดรูปแบบ (Normative) หน้าที่ในการกำหนดรูปแบบ คือ ปรวิษญาได้กำหนดรูปแบบหรือมาตรฐานเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งขึ้นมาเพื่อเป็นข้อกำหนดในการปฏิบัติ เช่น กำหนดเป้าหมายกำหนดเกณฑ์มาตรฐานขึ้นมาเพื่อที่จะนำไปเป็นแบบแผนในการจัดการศึกษา ทำหน้าที่ในลักษณะการนิเทศ

3. การวิเคราะห์ (Critical) ปรวิษญาการศึกษาทำหน้าที่วิเคราะห์ข้อความหรือถ้อยคำทุกคำตลอดจนข้อเสนอด่าง ๆ ที่จะนำมาสนับสนุนแนวคิดและแนวปฏิบัติทางการศึกษา เพื่อให้เกิดความมั่นใจในสาระสำคัญของโปรแกรมการศึกษา และ มั่นใจในความถูกต้องตามแบบแผนด้วย เช่น การวิเคราะห์หลักการทั้งหมดที่ระบบการศึกษานั้น ๆ นำมาใช้ว่าเป็นไปตามหลักการแห่งเหตุผลเพียงใดพิจารณาถ้อยคำภาษาว่าชัดเจนเพียงใด และ วิเคราะห์หลักการ ข้อมูลต่าง ๆ ว่าสามารถยืนยัน หรือพิสูจน์หลักการ และข้อเท็จจริงได้หรือไม่

วรวิทย์ วคินสรกร (2527) ได้กล่าวถึงหน้าที่ 6 ประการของปรวิษญาการศึกษาไว้ ดังนี้

1. เป็นแกนกลางในการจัดดำเนินการศึกษา ตัวอย่างเช่น ประเทศไทยไม่มีปรวิษญาการศึกษาเป็นของตนเอง ที่จัด ๆ มากก็เพียงแต่อาศัยนโยบาย ความมุ่งหมายที่มักจะสร้างขึ้นตามสามัญสำนึกและประสบการณ์ของผู้มีอำนาจ ตลอดจนสถานการณ์ของผู้มีอำนาจที่ต้องแก้ปัญหาเฉพาะหน้ามากกว่าอย่างอื่น

2. ทำหน้าที่กำหนดบทบาทของบุคคลและสังคม พร้อมทั้งวางแนวทางปฏิบัติตามวิถีทางของระบบการศึกษาที่มีปรวิษญา ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทุกคนจะได้คิด พูดยและกระทำในทิศทางอันเดียวกัน

3. ทำหน้าที่ให้ระบบต่าง ๆ ของสังคมเป็นที่ยอมรับของสมาชิก และจะทำให้ผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาเกิดความจงรักภักดีต่อระบบการศึกษา และเกิดอิทธิบาทสี่ต่อการดำเนินงานการศึกษาด้วย

4. ทำหน้าที่ระดมสรรพกำลังเพื่อจุดหมายทางการศึกษา และการพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน

5. ชี้ให้เห็นแนวโน้มของระบบการศึกษา ตลอดจนระบบการเมือง เศรษฐกิจและสังคมและสร้างคามมุ่งหวังของอนาคตด้วย

6. เป็นตรรกะที่ชี้ให้เห็นความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของการศึกษา

วัชรีย์ ตระกูลงาม (2526) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของปรัชญาการศึกษา ไว้ดังนี้

1. ปรัชญาการศึกษาช่วยให้บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา หรือนักการศึกษามีความเข้าใจตรงกัน

2. ปรัชญาการศึกษาจะบ่งบอกถึงเป้าประสงค์ในการจัดการศึกษาว่า จะให้การศึกษาเป็นไปเพื่ออะไร

3. ปรัชญาการศึกษาจะช่วยสร้างค่านิยมขึ้น อันจะเป็นแนวทางในการวางจุดมุ่งหมายของการศึกษาได้ถูกต้อง

4. ปรัชญาการศึกษาจะต้องให้แนวทาง หรือ บ่งบอกถึงลักษณะขององค์ประกอบของการศึกษา

5. ปรัชญาการศึกษาจะแสดงให้เห็นถึงลักษณะและคุณสมบัติของผลผลิตของการศึกษาว่าจะมีลักษณะความรู้ ความคิด ความอ่านเป็นอย่างไร

6. ปรัชญาการศึกษาจะช่วยในการวางแผน (Criteria) เพื่อใช้ในการวิจารณ์ และการประเมินผลของการศึกษา

วิทย์ วิศทเวทย์ (2525) ได้กล่าวถึงหน้าที่สำคัญ 3 ประการ ของปรัชญาการศึกษา สรุปได้ดังนี้

1. ปรัชญาเสนอเป้าหมายในการศึกษา โดยอาจช่วยในการนิยามกำหนดเป้าหมายได้บ้าง ดังนี้

ประการแรก ปรัชญาอาจช่วยชี้ให้เห็นว่าเป้าหมายการศึกษาที่จะเลือกนั้นสอดคล้องกับข้อเท็จจริงทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ศาสนาที่กำลังปรากฏอยู่ในสังคมหรือไม่ ถ้าเป้าหมายที่จะเลือกขัดแย้งกับสิ่งเหล่านี้รุนแรง อะไรจะเกิดขึ้น นี่เป็นเรื่องที่สังคมจะต้องตัดสินใจว่าเป้าหมายอะไรเหมาะสมที่สุด

ประการที่สอง เป้าหมายทางการศึกษาที่จะเลือกนั้นขัดแย้งกับเป้าหมายของกิจกรรมอื่น ๆ ของสังคมหรือไม่ โดยเฉพาะกิจกรรมทางการเมืองและสังคม ถ้าไม่ขัดไปกันได้ แต่ถ้าขัดกันก็ต้องเลือกว่าจะตรงเป้าหมายอันไหน หรือจะแก้ไขให้สอดคล้องกันได้อย่างไร

ประการที่สาม เป้าหมายทางการศึกษาที่จะเลือกนั้นสอดคล้องกับการมีชีวิตที่ดีหรือไม่ ชีวิตที่ดีควรเป็นอย่างไร ธรรมชาติของมนุษย์คืออะไร ปัญหาเหล่านั้นนักปรัชญาอาจเสนอความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาในการเลือกเป้าหมายทางการศึกษา

เป้าหมายที่ดี ค่าที่ดี สิ่งประเสริฐของชีวิตที่ดี เหล่านี้อาจเป็นเรื่องส่วนตัว แต่ข้อวิเคราะห์ของนักปรัชญาซึ่งชี้ให้เห็นปัญหา เห็นความสัมพันธ์ระหว่างจุดต่าง ๆ ก็มีส่วนทำให้การกำหนดเป้าหมายการศึกษาเป็นไปอย่างรอบคอบ เป็นระบบ และแน่ใจได้ว่าผู้เลือกเลือกสิ่งที่ตนต้องการจริง ๆ ในการตัดสินใจเลือกว่าอะไรเป็นสิ่งมีค่า ทุกคนเป็นนักปรัชญาหรือกำลังทำกิจของปรัชญา

2. ปรัชญาวิพากษ์และวิเคราะห์ นอกจากปรัชญาจะมีส่วนในเรื่องเกี่ยวกับเป้าหมายการศึกษาแล้ว ปรัชญาอาจให้บริการนักการศึกษาได้อีกกรุปหนึ่ง คือ การวิพากษ์และวิเคราะห์เนื้อหาของปัญหาการศึกษา บริการด้านนี้อาจมองได้สามแง่ คือ

ประการแรก ปรัชญาอาจช่วยวิเคราะห์และชักใช้สมมติฐาน (assumption) ของการศึกษา การศึกษาก็เหมือนศาสตร์อื่น ๆ ในแง่ที่ว่าต้องตั้งต้น ณ ที่ใดที่หนึ่ง นักการศึกษาเองจะไม่ซักถามปัญหาเกี่ยวกับสมมติฐานของตน และบางทีอาจไม่รู้ลึกด้วยซ้ำว่าข้อเสนอทางการศึกษาของตนตั้งอยู่บนสมมติฐานอันนั้น อาจเป็นไปได้ว่านักการศึกษาสองคนมีมติต่างกันเกี่ยวกับปัญหาการศึกษาประเด็นหนึ่ง ความแตกต่างนี้เมื่อสืบสาวแล้วจะพบว่าสมมติฐานต่างกัน ถ้าหากไม่มาจับประเด็นที่สมมติฐานนี้แล้ว การโต้แย้งกันก็เป็นเรื่องไร้สาระ

ในเรื่องการศึกษาก็เช่นกัน เช่น เราถือกันว่าครูมีหน้าที่ต้องอบรมสั่งสอนให้เด็กเป็นคนดี จริยธรรมเป็นแกนสำคัญแกนหนึ่งของการศึกษา แต่จริยศึกษานั้นจะทำได้ดีก็ต่อเมื่อต้องยอมรับเป็นมูลบทก่อนว่า คุณธรรมเป็นสิ่งที่สอนกันได้ นักการศึกษาโดยทั่วไปจะไม่สงสัยความจริงข้อนี้ เขายอมรับว่ามันเป็นความจริงโดยปราศจากข้อสงสัยใดๆ แต่นักปรัชญาตั้งแต่เพลโตมาจนกระทั่งปัจจุบันจะพยายามวิเคราะห์ที่ว่า คุณธรรมนั้นสอนกันได้แน่หรือ คำวิพากษ์ของนักปรัชญาอาจไม่ให้คำตอบที่ตรงตัว แต่ก็ทำให้นักการศึกษาต้องทวนกลับมาพิจารณาหลัก

พื้นฐานของคนใหม่ เขาอาจยังคงยอมรับมूलบทเดิมของตน แต่หลังจากที่ได้พิจารณาละเอียดถี่ถ้วนแล้วพื้นฐานที่เป็นจุดยืนของตนย่อมมั่นคงขึ้น ชื่อนั้นนับว่าเป็นบริการสำคัญอันหนึ่งที่ปรัชญาจะช่วยนักการศึกษาได้

ประการที่สอง ปรัชญาอาจช่วยให้นักการศึกษาเห็นปัญหาของเขากระจ่างขึ้น มื่อยุ่ยยอย ๆ ที่คนเราพยายามจะแก้ปัญหาบางอย่าง โดยที่ไม่แน่ชัดว่าปัญหานั้นคืออะไร นักปรัชญาชาวอังกฤษผู้หนึ่งคือ จี.อี.มัวร์ กล่าวไว้ว่า ความเห็นที่ไม่ลงรอยของมนุษย์นั้น "ส่วนใหญ่มาจากสาเหตุเดียว คือเรามักพยายามตอบคำถามโดยที่ไม่สำรวจใจแนก่อนว่า คำถามที่เราต้องการตอบนั้นคืออะไรกันแน่" มัวร์ตั้งข้อสังเกตที่เกี่ยวกับปัญหาทางจริยศาสตร์ แต่จะเห็นได้ว่าใช้ได้กับปัญหาทุกเรื่อง

บางทีนักการศึกษาต้องการที่จะแก้ปัญหาบางอย่าง โดยที่ไม่แน่ใจว่าอยากจะทำปัญหานั้นจริง ๆ เช่น เป็นที่รู้สึกกันทั่วไปในวงการอุดมศึกษาของเมืองไทยว่า มีปัญหาเกี่ยวกับการที่นักศึกษาไม่ค่อยมีความคิดเห็นเป็นตัวของตัวเอง ไม่ซักถาม เชื่อแต่ที่อาจารย์บอก ไม่มีความคิดริเริ่ม จึงมีความพยายามจะแก้ปัญหานี้ เราคิดว่านักศึกษาขาดคุณสมบัติดังกล่าว และเราต้องการให้มีคุณสมบัตินั้นเกิดขึ้น แต่เราแน่ใจหรือว่าเราต้องการสิ่งนั้นจริง ๆ ถ้าเราวิเคราะห์ลงไปว่าการจะได้มาซึ่งสิ่งนี้เราต้องเสียอะไรบางอย่างไป ทรานไดท์ที่เราต้องการให้เด็กไทยเคารพขนบอบนิตามารดาและครูบาอาจารย์ในรูปแบบเดิม ทรานไดท์ที่เราต้องการให้ครูเป็นผู้ "สั่งสอน" ศิษย์ ทรานไดท์ที่เราต้องการให้ครูมีบทบาทเป็นตัวอย่างแก่ศิษย์ และทรานไดท์ที่เรายังไม่พร้อมที่จะให้ครูเป็นเพียง "ที่ปรึกษา" ของศิษย์ ทรานไดท์นั้นก็เท่ากับว่าสิ่งที่เราคิดว่าเป็นปัญหานั้น ไม่อาจแก้ไขได้ เราไม่สามารถจะได้สิ่ง 2 สิ่งที่ขัดแย้งกันเอง บางทีเราอาจไม่ต้องการคุณสมบัติที่เราปรารถนาจริง ๆ กระจ่าง

สมมติว่าเราต้องการแก้ปัญหานี้จริง ๆ และเราก็ยินดีที่จะเสียสละบางอย่าง เป็นการตอบแทนภารกิจในการแก้ปัญหานี้ก็จะตกไปเป็นของศาสตร์ต่าง ๆ เช่น จิตวิทยา สังคมวิทยาและอื่น ๆ ปรัชญาไม่สามารถให้คำตอบได้ แต่ปรัชญาช่วยถามคำถาม ขยายความของคำถามให้แจ่มแจ้ง ชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาอื่น และเสนอแนะให้เห็นว่าในการแก้ปัญหานี้มีข้อมูลอะไรบ้างที่อาจเกี่ยวข้อง โดยสรุปปรัชญาไม่อาจตอบปัญหา แต่ช่วยทำให้ปัญหากระจ่างชัด

ประการที่สาม ปรัชญาช่วยจัดความกำกวมของคำที่ใช้ในวงการศึกษานในแง่ที่กิจของปรัชญาคลายกับในแง่ที่สองแต่เน้นที่ความหมายของคำ นักปรัชญาบางคนเห็น

ว่าเป็นกิจเพียงอย่างเดียวที่ปรัชญาจะให้บริการแก่นักการศึกษาได้

3. ปรัชญาให้ภาพรวมที่กลมกลืน ได้กล่าวมาแล้วว่าวิชาปรัชญาพยายามวาดภาพรวมโดยเชื่อมโยงความรู้ที่ได้จากศาสตร์ต่าง ๆ มาประมวลเข้าเป็นระบบอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อให้ศาสตร์ทั้งหลายกลมกลืนกันมีความหมายต่อมนุษย์ และเมื่อเรานำปรัชญามาประยุกต์กับการศึกษาวิธีการเดียวกันนี้เป็นบริการที่เป็นประโยชน์ต่อนักการศึกษา ในการนี้อาจทำได้สองระดับ คือ

ระดับแรก เป็นการเชื่อมโยงศาสตร์ทั้งหลายที่เกี่ยวกับการศึกษาให้กลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อจะได้ใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาวิชาสังคมวิทยา จิตวิทยา-การศึกษา เศรษฐศาสตร์การศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม ฯลฯ เหล่านี้ต่างก็มีแง่มุมของตนที่จะมองกระบวนการศึกษา ความรู้ที่ได้จากศาสตร์เหล่านี้จะต้องถูกนำมาจัดระเบียบ ตีความ ค้นหาความขัดแย้งที่อาจมีทั้งหมดนี้ประมวลกัน เข้าแล้วผนวกกับเป้าหมายการศึกษาที่น่าจะเป็นไปได้ ก็จะกลายเป็นแม่บทของการจัดกิจกรรมการศึกษา โดยส่วนรวม

ระดับสอง เป็นการเชื่อมโยงแม่บทดังกล่าวเข้ากับประสบการณ์ด้านอื่น ๆ ของมนุษย์ทั้งหมดเป็นการวาด "แผนที่รวม" ทั้งหมดของกิจกรรมมนุษย์ เป็นการหาความสอดคล้องของความรู้ทั้งหมดของมนุษยชาติ การปฏิบัติงานนี้ของปรัชญาอาจเรียกว่า เป็นการ "สังเคราะห์" ก็ได้ เพราะเป็นการจัดระบบโดยนำเอาประสบการณ์หลายด้านที่แตกต่างกันของมนุษย์มารวมกันเข้า ให้มีเอกภาพเดียวกัน

ปรัชญาช่วยหาความกลมกลืนในความหลายหลาก ความหลายหลากที่แยกกันอยู่เป็นเสี่ยง ๆ นั้นย่อมยากที่จะก่อให้เกิดแนวทางที่ชัดเจนและมั่นคง นักเศรษฐศาสตร์มองการศึกษาจากแง่หนึ่ง นักศาสนามองอีกแง่หนึ่ง นักรัฐศาสตร์ก็มองอีกแง่หนึ่ง แต่ทั้งหมดนี้อยู่ในสังคมเดียวกันมีภาระที่จะต้องเสนอแนวทางการศึกษาของสังคมเหมือนกัน ถ้าความขัดแย้งไม่อาจนำมาสู่ระบบอันหนึ่งอันเดียวกัน ให้มีความกลมกลืนกันได้แล้วหนทางที่จะเดินต่อไปก็ค่อนข้างซรุขระ แต่การประสานความกลมกลืนนี้เป็นกิจของตน แต่ก็มีได้หมายความว่า วิญญาณทั่วไปไม่สามารถทำสิ่งนี้ เขาอาจทำได้ตีก่อนนักปรัชญาก็ได้ คน ๆ หนึ่งอาจ

"สวหมวก" ได้หลายใบ ในขณะที่เขาทำกิจอย่างหนึ่ง เขาได้สวหมวกของปรัชญา และ วิทยาศาสตร์ของนักปรัชญานั้นแฝงอยู่ในตัวคนทุกคน

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น อาจสรุปได้ว่า ปรัชญาการศึกษาที่มีหน้าที่สำคัญยิ่งต่อการจัดการศึกษา เพราะเป็นแนวทางในการกำหนดทิศทางและปัจจัยการศึกษาในด้านต่าง ๆ

ตอนที่ 2 ความเป็นมาของปรัชญาการศึกษาของคณะภคินี เซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร

ประวัติความเป็นมาของคริสตศาสนา

เพื่อจะรู้ความเป็นมาของคริสตศาสนา เราควรจะต้องคำนึงเกี่ยวกับคริสตศาสนาเสียก่อน

คำนิยาม : ศาสนาคริสต์คือศาสนาที่ถือกำเนิดจากเหตุการณ์ที่พระเจ้าทรงพอพระทัยสร้างสัมพันธภาพกับมนุษย์ ทรงเผยแสดงให้มนุษย์ทราบและยอมรับสัมพันธภาพนั้น เพื่อให้สำเร็จไปตามน้ำพระทัยของพระองค์ เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นในองค์พระเยซูคริสต์ ในพระองค์ เหตุการณ์นั้นได้เริ่มต้นและสำเร็จอย่างสมบูรณ์ มีหลักฐานจารึกไว้ในประวัติศาสตร์อย่างไม่มีทางปฏิเสธได้

คำนิยามดังกล่าวเป็นคำนิยามที่มองคริสตศาสนาจากเบื้องบนคือจากพระเจ้า ถ้าจะหันมามองคริสตศาสนาจากเบื้องล่างในแง่ของมนุษย์บ้าง เราสามารถนิยามได้ว่า ศาสนาคริสต์คือศาสนาที่ถือกำเนิดจากการที่มนุษย์มีความเชื่อในองค์พระเยซูคริสต์ อาศัยความเชื่อดังกล่าว มนุษย์ยอมรับพระเจ้า มีความสำนึกอย่างแนบแน่นว่า พระองค์สถิตย์อยู่อย่างใกล้ชิด ทรงพระเมตตาประทานอภัยโทษแก่ผู้สำนึกผิดเสมอ (Karl Rahner, 1987)

จุดกำเนิด และความเคลื่อนไหวของคริสตศาสนาตั้งแต่ยุคแรกจนถึงยุคปัจจุบัน

คริสตศาสนามีพื้นฐานดั้งเดิมมาจากประชากรชาวยิวที่เชื่อถือศาสนาของพระเป็นเจ้าตั้งแต่สมัยอับราฮัม คือเกือบสองพันปีมาแล้ว ซึ่งต่อมาได้ทวีจำนวนมากขึ้นจนกลายเป็นประชาชาติอิสราเอล หรือที่เราเรียกกันว่าประชากรของพระเป็นเจ้า

ที่เรียกชาติอิสราเอลเช่นนี้ ก็เพราะตลอดประวัติศาสตร์แห่งชาติของเขาจนถึงสมัยพระเยซู พระเป็นเจ้าได้ทรงเลือกสรรพวกเขาและสอดแทรกเข้ามาในชีวิตของพวกเขา พวกเขาได้มีประสบการณ์ว่าพระเป็นเจ้าทรงเป็นบ่อเกิดและทรงเป็นแหล่งที่มาของทุกสิ่ง พวกเขาได้รับการเปิดเผยความจริงเกี่ยวกับพระเป็นเจ้า โดยทางบรรดาประกาศก ซึ่งมีหน้าที่

เทศน์สอนพระวาจาของพระองค์ และในที่สุด ประกาศผู้ยิ่งใหญ่กว่าประกาศทั้งหลายที่ พระเป็นเจ้าทรงส่งมาก็คือ พระเยซูผู้เป็นพระคริสต์ พระองค์มาเพื่อช่วยประชาชนให้เข้าใจ ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้นถึงพระวาจาของพระเป็นเจ้า และทรงเตือนเขาให้ปฏิบัติตามอย่างครบครัน (คณะกรรมการ "อิสานบ้านเฝ้า 4 มิสซัง" : 1991)

อนึ่ง จำเป็นที่เราจะต้องรู้มิหลังเกี่ยวกับเวลา และสิ่งแวดล้อมในสังคมของ ชาวยิวสมัยพระเยซู เพื่อจะได้รู้จักพระองค์อย่างถูกต้อง เมื่อคริสตศาสนาอุบัติขึ้นในประเทศ ปาเลสไตน์นั้น ชาวยิวอยู่ภายใต้การปกครองของชาวโรมันตั้งแต่ปี 63 ก่อน ค.ศ. ในสมัย พระเยซู พวกเขาโลดปลุกระดมชาวยิวให้เกิดความรักชาติ และคอยพระแมสซีอา (Messiah) ซึ่งจะมาในลักษณะเป็นนักการเมือง เพื่อกอบกู้พวกเขาให้พ้นแอกของชาวโรมัน พระเยซูตาม ที่บันทึกไว้ในพระวรสาร ไม่ยอมพัวพันพระองค์เองกับปัญหาการเมืองเลย พระองค์มาเพื่อ ช่วยชาวยิวทั้งชาติ การโต้ตอบของพระองค์เป็นเรื่องเกี่ยวกับความเข้าใจพระเป็นเจ้าตาม พันธสัญญาเดิม การตีความและการถือกฎหมายก็ตามพระคัมภีร์ พระองค์ทรงเป็นเครื่องหมาย ประกันและเป็นจุดเริ่มต้นของความสำเร็จอย่างสมบูรณ์ของโลก (มันส์ จวบสมัย : 1985)

เพราะฉะนั้น ก่อนและหลังพระเยซู คริสตศาสนา เป็นศาสนาของพระเป็นเจ้า ศาสนาเดียวกัน แต่หลังพระเยซู ศาสนาอยู่ในลักษณะที่สมบูรณ์กว่าเดิม เพราะพระเยซูเป็น พระแมสซีอา เป็นผู้ที่ได้รับการอภิเษกแต่งตั้ง เป็นผู้รับภาระหน้าที่สร้างศาสนาให้สมบูรณ์ เป็น "การไขแสดงที่สมบูรณ์ของพระเป็นเจ้า" (Luc Colla : 1990) และเราเรียกว่า " ศาสนาคริสต์ " ตั้งแต่สมัยที่ธรรมทูตของพระเยซูได้เริ่มเผยแผ่ศาสนาของพระองค์

ท่านอัครธรรมทูตเปาโล ได้กล่าวสรุปเหตุการณ์ยิ่งใหญ่ที่กล่าวมาข้างบนนี้ว่า "เมื่อครบกำหนดแล้ว พระเจ้าก็ทรงใช้พระบุตรของพระองค์มา ประสูติจากสตรีเพศ และ ทรงถือกำเนิดใต้ธรรมบัญญัติ เพื่อจะทรงไถ่คนเหล่านั้นที่อยู่ใต้ธรรมบัญญัติ เพื่อให้เราได้รับ ฐานะเป็นบุตร" (พระคริสตธรรมคัมภีร์, 1973: 408) ตั้งแต่นั้นมา สัมพันธไมตรีของ พระเป็นเจ้ากับประชากรชาวยิวได้เจริญมาก กลายเป็นระบบสัมพันธไมตรีแบบใหม่ ซึ่งมุ่ง ขยายรับมนุษย์ทั่วโลกได้ พระเยซูคริสต์เจ้าผู้ทรงเป็นทั้งมนุษย์ และพระเป็นเจ้าในองค์เดียวกัน เป็นคนกลางแห่งความรอด เป็นผู้กอบกู้มนุษย์ทุกคน พระเป็นเจ้าสถิตอยู่ในหมู่มนุษย์โดยทาง พระเยซู อาศัยพระองค์นี้แหละ มนุษย์เปลี่ยนแปลงและบรรลุถึงพระเป็นเจ้าได้

พวกอัครธรรมทูตได้ข่าวประกาศว่า พระเยซูคริสต์เจ้า เป็นพระผู้กอบกู้มนุษยชาติ ที่ชาวยิวรอคอย พวกยิวที่มาเป็นคริสตชนยอมรับเรื่องต่าง ๆ ที่พระเป็นเจ้าทรงสัญญา กับบรรพบุรุษของ เขาว่า ได้สำเร็จไปในองค์พระเยซูคริสต์เจ้า ส่วนคริสตชนที่มีได้มาจากชนชาติยิวก็รับความเมตตาปราณีจากพระเป็นเจ้าอย่างล้นเหลือ และความเมตตาปราณีนั้น บัดนี้ ได้แสดงประจักษ์อย่างชัดเจน ในองค์พระเยซูคริสต์เจ้าเอง

เมื่อพระศาสนจักรแรกตั้งขึ้น คริสตชนทุกคนเป็นลัทธิขีพยาน เขามีความกระตือรือร้น ในการแสดงความเลื่อมใสศรัทธาต่อพระเยซู ภายในไม่กี่ปี คริสตศาสนาได้แผ่ขยายจากประเทศปาเลสไตน์ เข้าไปในอาณาเขตรอบทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ในทวีปเอเชีย ยุโรป และแอฟริกา

ภายในสี่ศตวรรษแรก คริสตศาสนาได้แผ่ไปในจักรวรรดิโรมัน และเลยเข้าไปในภาคตะวันตกของเอเชีย แต่สมัยนั้นชาวโรมันบังคับทุกคนให้ถือศาสนาประจำชาติที่มีการนมัสการถวายเกียรติแด่จักรพรรดิโรมัน เหมือนอย่างบูชาเทพเจ้าองค์หนึ่ง พลเมืองทุกคน จำต้องถวายบูชาแด่พระองค์ มิฉะนั้นแล้วจะถือว่าไม่รักชาติ เป็นผู้ทรยศต่อบ้านเมือง การที่ชาวโรมันบังคับทุกคนให้นับถือศาสนาประจำชาติเช่นนี้ เป็นเหตุให้คริสตชนผู้นับถือพระเป็นเจ้าองค์เดียวได้ถูกข่มเหงตลอดเวลาประมาณสามร้อยปี คริสตชนนับแสน ๆ เลือקיที่จะสละชีวิตเพื่อรักษาความเลื่อมใสศรัทธาต่อพระเยซูคริสต์เจ้า ตายเป็นมรณสักขี

ต่อมาเมื่อจักรวรรดิโรมันได้เสื่อมลง และคริสตชนได้รับอิสรภาพในการถือศาสนาของตนแล้ว พระศาสนจักรได้ตั้งมั่นอยู่ในเขตวัฒนธรรมใหญ่ 3 ภาค คือ

ภาคตะวันตกของยุโรป ภายใต้อิทธิพลของกรุงโรม เป็นภาคที่สมเด็จพระสันตะปาปา ผู้สืบตำแหน่งจากนักบุญเปโตรประทับอยู่

ภาคกลาง เป็นเขตของชาวกรีกภายใต้อิทธิพลของนครบิซังส์

ภาคตะวันตกของเอเชีย เป็นเขตของชาวซีเรีย โดยมีเมืองอันตีโอกและเอเดสซาเป็นศูนย์กลาง

ในสามภาคนี้ คริสตศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองขึ้น ตามแบบลักษณะของแต่ละชาติที่ได้รับศาสนาไว้ กล่าวคือ ชาวโรมและชาวยุโรปตะวันตกมีลักษณะเป็นผู้ชำนาญในทางปฏิบัติ

เป็นเจ้าของระเบียบและนักกฎหมาย ชาวกรีกชอบคิด เป็นผู้เชี่ยวชาญทางปรัชญาศาสตร์ ส่วนชาวซีเรียและชาวเอเชียเป็นนักปฏิบัติทางธรรมะ เน้นชีวิตทางจิตใจทั้งสามภาคนี้ได้พยายามแผ่คริสต์ศาสนาให้ขยายออกไปรอบข้างด้วยสันติวิธี เช่น พระศาสนจักรที่อยู่ที่ยูเอ็ทได้นำพระวรสารไปประกาศในแคว้นเมโสโปเตเมีย(อิรัก) และเปอร์เซีย(อิหร่าน) จนถึงอินเดีย

สิ่งที่น่าเสียดาย ก็คือ ในระหว่างที่พระศาสนจักรกำลังเจริญแผ่ขยายไปนั้น ได้มีความขัดแย้งกันเนื่องจากบางคนถือลัทธิชาตินิยมมาก จนเกิดความไม่เข้าใจกัน เนื่องมาจากเขตวัฒนธรรมต่างกัน ได้มีความบาดหมางใจกัน และในที่สุดหมู่คริสต์ชนแตกแยกกันเป็นสองนิกายใหญ่คือ นิกายโรมันคาทอลิก (Roman Catholic) ซึ่งใช้ภาษาลาตินเป็นสื่อกลางและนิกายออร์ทอด็อกซ์ (Orthodox) ซึ่งใช้ภาษากรีกเป็นสื่อกลาง ภายหลังสองนิกายนี้ขาดความสัมพันธ์ต่อกัน

ในสมัยฟื้นฟูของยุโรป ประเทศโปรตุเกสและประเทศสเปนเป็นสองประเทศมหาอำนาจทางทะเล กะลาสีโปรตุเกสสามารถเดินเรือมาทางเอเชียถึงอินเดีย มะละกา ญี่ปุ่นและจีนเนื่องจากสองประเทศนั้นเป็นประเทศที่นับถือคริสต์ศาสนา เขาต้องการเผยแพร่ศาสนาคริสต์ในดินแดนที่เขาได้พบ แต่ในสมัยสมเด็จพระสันตะปาปาไม่มีธรรมทูตที่จะส่งไป จึงมอบหน้าที่ส่งธรรมทูตให้แกษตรีษที่พบดินแดนใหม่ เพราะเหตุนี้ ธรรมทูตแรกที่เข้ามาในประเทศไทยได้ถูกส่งมาจากกษตรีษโปรตุเกส ส่งธรรมทูตคาทอลิกสององค์แรกได้มาที่กรุงศรีอยุธยาในรัชสมัยของสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ ประมาณปี พ.ศ. 2109

ต่อมาในต้นรัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์ คณะธรรมทูตที่สมเด็จพระสันตะปาปาเองได้ส่งมาทางเอเชีย ได้มาตั้งสำนักที่นครศรีอยุธยา เพื่อเป็นศูนย์กลางของการแผ่คริสต์ศาสนาในภาคตะวันออกเฉียงของเอเชีย ได้มีคนไทยเริ่มสนใจในคริสต์ศาสนา แม้ว่าเขายังขาดอิสรภาพในการเปลี่ยนศาสนา ตั้งแต่สมัยนั้น ได้มีคนไทยต่างชาติเอาศาสนาคริสต์บ่งหน้าในการหาประโยชน์ส่วนตัว ทำให้คนไทยไม่ไว้วางใจในธรรมทูตคาทอลิกตั้งแต่นั้นมา ยิ่งกว่านั้นตลอดเวลา ร้อยกว่าปี คนไทยไม่มีสิทธิ์ที่จะสมัครเป็นคริสตชน เพราะเหตุนี้เอง ตลอดเวลาหลายร้อยปี คริสตชนในประเทศไทยมีจำนวนน้อย และส่วนมากจึงเป็นคนต่างชาติ ต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตั้งแต่รัชกาลที่ 4 ทรงโปรดให้ธรรมทูตเผยแพร่ศาสนาคาทอลิกได้อย่างเสรี ด้วยเหตุนี้จำนวนคริสตชนจึงได้ทวีขึ้นตั้งแต่สมัยนั้นเรื่อยมา

ในระหว่างรัชกาลที่ 5 ได้มีพระสงฆ์ธรรมทูตคาทอลิก 2 องค์ เข้ามาในภาคอีสานครั้งแรกท่านได้เปิดวัดที่อุบลราชธานี ในปี พ.ศ. 2424 ปีต่อมาได้เปิดวัดที่สกลนครและนครพนม ปัจจุบันนี้มีวัดหรือศูนย์คาทอลิกในทุกจังหวัด และในหลายอำเภอ

ทุกวันนี้ ในโลกซึ่งมนุษย์กระหายจะได้อิสรภาพและมนุษยธรรม พระศาสนจักร-คาทอลิก พยายามอย่างยิ่งที่จะปฏิบัติภารกิจต่อมนุษย์ทุกคนตามที่พระเยซูคริสตเจ้าทรงฝากไว้ พยายามเสนอพระวรสารที่มีอำนาจช่วยให้พ้นทุกข์ได้ พระศาสนจักรมีน้ำใจเผื่อแผ่เห็นไปหา ผู้ที่มีใช้คริสตชนเป็นจำนวนล้าน ๆ คน เพราะทราบว่าตนมีพลังแห่งชีวิตสำหรับผู้ที่ยืนรับใน เวลาเดียวกัน พระศาสนจักรเชื่อเชิญบรรดาคริสตชนที่ได้แตกแยกกัน โดยหวังว่าผู้ที่ยืนยัน ว่าตนเป็นศิษย์ของพระเยซูคริสตเจ้าจะร่วมใจกันสร้างเอกภาพแห่งประชาคมคริสตชนเสียใหม่ ได้ (คณะกรรมการ "อิสานบ้านเฮา 4 มิสซัง", ค.ศ. 1991)

หลักความเชื่อของคริสตศาสนานิกายโรมันคาทอลิก

ชาวคาทอลิกมีความเชื่อหลัก ๆ ดังต่อไปนี้

1. เชื่อในพระเป็นเจ้าสูงสุดผู้เดียว ผู้ทรงสร้างสรรพสิ่งทั้งปวง ทรงเป็นบิดา (The Father)
2. เชื่อถึงพระบุตรซึ่งพระบิดาส่งมาคือพระเยซู ผู้ซึ่งเป็นพระผู้ไถ่ (The Son)
3. เชื่อถึงพระจิต (The Spirit)
4. เชื่อถึงพระตรีเอกภาพ (พระเป็นเจ้าหนึ่งเดียว คือพระเจ้าผู้คิดเข้าใจ (Thinker) เราเรียกว่า "พระบิดา" พระเจ้าผู้ถูกเข้าใจใน (The Thought) เราเรียกว่า "พระบุตร" ในเมื่อพระเจ้าทรงเข้าใจในตัวพระองค์เองอย่างดีที่สุดว่าทรงเพียบพร้อมด้วยความดีบริบูรณ์ทุกประการย่อมจะมีบิดา ซึ่งเรียกตามภาษาชาวบ้านว่าความรัก (The Love) "พระจิต" จึงเป็นกิจกรรมในแง่ต่าง ๆ ของพระเจ้าองค์เดียวกัน (Karl Rahner, 1981)
5. เชื่อถึงการกลับคืนชีพของพระเยซู และการคืนชีพของร่างกายมนุษย์ทุกคน
6. เชื่อถึงพระนางพรหมจารีมารีอา เป็นมารดาพระเจ้า และบริสุทธิ์ปราศจากบาปและมลทินใด ๆ ได้รับเกียรติให้ยกขึ้นสวรรค์ทั้งกายและวิญญาณ
7. เชื่อถึงพระศาสนจักรว่าศักดิ์สิทธิ์ไม่ผิดพลั้ง ในเมื่อประกาศสิ่งที่ต้องเชื่อสากล และสืบเนื่องมาจากอัครสาวก (ของพระเยซู)
8. เชื่อในสหพันธนักบุญ (ความสัมพันธ์ของมนุษย์บนแผ่นดิน มนุษย์ที่ล่วงลับไปแล้ว และมนุษย์ที่อยู่ในสวรรค์)
9. เชื่อถึงการอภัยบาปจากพระเจ้า
10. เชื่อในชีวิตนิรันดร

หลักปฏิบัติในชีวิตคริสตชน

1. คริสตชนฟังพระวาจาของพระเป็นเจ้าด้วยความเชื่อและความรัก เขาจะรู้จักพระเป็นเจ้าและความหมายของชีวิตด้วยการอ่านพระคัมภีร์ทั้งพระธรรมเก่า (The Old Testament) และพระธรรมใหม่ (The New Testament) เป็นประจำ และตั้งใจฟังอ่านในชุมนุมคริสตชนเป็นต้น ในพิธีมิสซาทุกวันอาทิตย์ เขาจะต้องอ่านและฟังด้วยการตั้งใจจริง และด้วยการมีใจสงบ คริสตชนที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับพระวาจาของพระเป็นเจ้ามากขึ้น เขายังจะพบความจริง จะเห็นแจ้ง จะแน่ใจ มั่นใจในสิ่งที่ได้พบแล้ว การวิปัสสนาแบบคริสตชนหรือการรำพึงพระวาจาของพระเป็นเจ้า มีความสำคัญมาก เพื่อบรรลุศรัทธาเป็นคริสตชนที่ดี

2. คริสตชนอธิษฐานภาวนา การอธิษฐานภาวนาเป็นการสนทนากับพระเป็นเจ้าอย่างบุตรพูดคุยกับบิดาเป็นวิธีบำรุงความสัมพันธ์กับพระองค์ ลักษณะเฉพาะของการภาวนาแบบคริสตชน ก็คือเป็นการตอบสนองต่อพระวาจาของพระเป็นเจ้าที่ได้ตรัสไว้ก่อนแล้ว ดังนั้น ความเลื่อมใสศรัทธาในพระวาจาที่บันทึกไว้ในพระคัมภีร์เป็นพื้นฐานของการอธิษฐานภาวนา คริสตชนภาวนา เพราะเขาต้องการรับความรักและการอภัยจากพระองค์ การภาวนามีอิทธิพลสามารถเปลี่ยนใจเราได้และอาศัยตัวเรา เราจะเปลี่ยนโลกได้ด้วย อาศัยการภาวนา เราได้กลายเป็นพยานถึงพระคริสต์ในโลก และเป็นเชื้อเพลิงของสังคม เรื่องการอธิษฐานภาวนานานเท่าใดนั้น ไม่เป็นปัญหาสำคัญอยู่ที่การตั้งสมาธิ และซาบซึ้งในการอธิษฐานภาวนา ปัญหาสำคัญอยู่ที่การทำเวลาอธิษฐานภาวนาในท่ามกลางกิจการต่าง ๆ มากเท่าไร แต่อยู่ที่การดำเนินชีวิตในสายพระเนตรของพระเป็นเจ้าตลอดทั้งวัน

ตั้งแต่สมัยแรก บรรดาคริสตชน "ซมิกเขมน์ฟังคำสอนของพวกสาวก และร่วมสัจธรรม ทั้งซมิกเขมน์ในการนับบั้งบั้ง (มิสซา) และการอธิษฐานภาวนา" (พระคริสตธรรมคัมภีร์, 1973: 257) การอธิษฐานภาวนาร่วมกันนั้นมีคุณค่าพิเศษตามที่พระเยซูได้ตรัสสอนไว้ว่า "มีสองสามคนประชุมกันที่ใดในนามของเรา เราจะอยู่ที่ท่ามกลางเขาที่นั่น" (พระคริสตธรรมคัมภีร์, 1973: 177)

3. คริสตชนดำเนินชีวิต โดย

3.1 แสดงความรักต่อพระเป็นเจ้า ด้วยการปฏิบัติตามพระบัญญัติของ

พระองค์ พระบัญญัติของพระเป็นเจ้า "ศีล" ของคริสตชน (ตามความหมายของพุทธศาสนา) ตั้งแต่แรกพระคัมภีร์ระบุไว้ว่า การถือตามบัญญัติ คือการถือตามแบบอย่างของพระเป็นเจ้า เราจะพิจารณาพระบัญญัติเดิมนี้ตามที่คณะของพระเยซู

3.1.1 จงนมัสการพระเจ้าผู้เดียวของเจ้า เรานมัสการ

พระเป็นเจ้า หมายถึง เราอยู่เฉพาะพระพักตร์พระเป็นเจ้าผู้ทรงรักเรา เรายรักพระองค์ในฐานะที่ทรงเป็นผู้ให้กำเนิดแก่เราและเป็นเจ้านายของเรา ใจของเราว่างเปล่า คือไม่มีที่สำหรับผู้อื่นที่ไม่ใช่พระเป็นเจ้า เราไม่มีเจ้านายอื่นที่จะคารวะ ชีวิตรวมทั้งอนาคตของเรา อยู่ในพระหัตถ์ของพระองค์ เรานมัสการพระองค์แต่เพียงผู้เดียว ไม่ไปฟังของชลิ่ง หรือ เชื้อหมอดู

3.1.2. อย่าออกพระนามพระเจ้าโดยไม่สมเหตุ พระบัญญัติ

ประการนี้ห้ามไม่ให้ใช้พระนามของพระเป็นเจ้าอย่างไม่สมควร ถือว่าเป็นการขาดความเคารพต่อพระองค์

3.1.3 วันพระเจ้าอย่าลืมนฉลองให้เป็นวันศักดิ์สิทธิ์ ความมุ่งหมาย

สำคัญของการถือวันพระเจ้า (ปัจจุบันวันอาทิตย์) และวันฉลอง คือ การส่งเสริมให้ถวายนมัสการแด่พระเป็นเจ้าด้วยการร่วมพิธีกรรมทางศาสนา โดยเฉพาะพิธีบูชามิสซา

3.1.4. จงนับถือบิดามารดา คือ การให้ความสำคัญแก่บิดามารดา

และแสดงความกตัญญูรู้คุณที่ท่านได้ให้ชีวิตและเลี้ยงดูเรา เราเคารพนับถือบิดามารดาด้วยเหตุผล 3 ประการ ดังนี้ คือ

ก. ในฐานะที่ท่านเป็นมนุษย์ ผู้เป็นพระฉายาลักษณ์ของพระเป็นเจ้า

ข. ในฐานะที่ท่านร่วมชีวิตกันเป็นคู่ ซึ่งเป็นฉายาลักษณ์ของพระตรีเอกภาพในสภาพที่ท่านอุทิศความรักแก่กันและกัน

ค. ในฐานะที่ร่วมให้ชีวิต ท่านมีส่วนในสิริมงคลของพระเป็นเจ้าผู้ทรงบันดาลชีวิต

3.1.5 อย่าฆ่าคน หมายถึง อย่าทำลายชีวิตของผู้อื่น โดยไม่มีการ

พิพากษาของศาลสถิตยุติธรรมอันถูกต้องตามกฎหมาย เพราะทุกคนมีสิทธิ์จะมีชีวิตและได้รับความปลอดภัย ทุกคนมาจากพระเจ้าและจะกลับไปหาพระองค์ พระเจ้าแต่องค์เดียวเป็นเจ้าชีวิต

3.1.6. อย่าทำอุลามก พระบัญญัติประการนี้ มุ่งจะป้องกันชีวิตครอบครัวให้ราบรื่น ตามแผนการของพระเป็นเจ้า จึงย่อมครอบคลุมถึงข้อห้ามต่าง ๆ อันเกี่ยวกับเรื่องเพศและกินความกว้างกว่าความหมายเดิม คริสตศาสนาอาศัยหลักคำสอนที่อยู่ในพระคัมภีร์ และประสบการณ์ของคริสตชนตลอดมาบอกเราว่า เพศสัมพันธ์มิได้มุ่งแต่การบังเกิดบุตร แต่เป็นการช่วยเหลือเลี้ยงความรักด้วย พระศาสนจักรเตือนเราว่าให้ระลึกถึงศักดิ์ศรีของคู่สมรสที่รักกันด้วยการอุทิศตัวแก่กันและกัน ดังนั้นการที่จะมีเพศสัมพันธ์กับผู้อื่นนอกขอบข่ายของคู่สมรสเป็นความผิดหนัก ไม่อนุญาตให้ใครหาความสุขทางเพศสำหรับตัวเองกับผู้อื่นแม้เขาสมัครใจ เพราะเขาเป็นบุคคลที่มีเกียรติและต้องเคารพ

ฉะนั้น พระบัญญัติประการนี้ มุ่งช่วยเราซึ่งเป็นคนที่ทั้งกายและวิญญาณ มีเจตจำนงอิสริภาพและความรัก ที่สมกับเป็นฉายาลักษณ์ของพระเป็นเจ้า และเป็นที่พักพิงของพระเจ้า

3.1.7 อย่าลักขโมย พระบัญญัติประการนี้ มุ่งจะป้องกันชีวิต และทรัพย์สินของบุคคลนั้น ๆ เพราะสิ่งของที่เรามีอยู่และเป็นเจ้าของ เป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับชีวิตและอิสริภาพของเขา การเคารพสิทธิของผู้อื่นในการเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่เราได้รับผิดชอบอยู่นั้น เป็นการบ่งชี้ให้เห็นว่า เราไม่มักได้และไม่มีใจผูกพันในทรัพย์สินสมบัติ คือเรามีใจรักความยากจน ซึ่งเป็นวิถีเดียวเพื่อรักษาใจให้เป็นอิสระเสรี

3.1.8 อย่าใส่ความนินทา พระบัญญัติประการนี้ ประณามการพูดและทำทางทุกอย่างที่ไม่ตรงกับความจริง ประณามการบิดเบือนคำพูดทุกรูปแบบ เพราะมนุษย์ต้องดำรงชีวิตในสังคม การพูดปดทำให้มนุษย์ลดเกียรติของตน ทำตัวไม่เป็นที่นับถือใส่ความเขา คือ กล่าวถึงความผิดของผู้อื่นที่ไม่เป็นความจริง นินทาเขา คือ เปิดเผยความจริงของเขาโดยไม่จำเป็น ดังนั้นพระบัญญัติประการนี้ชวนให้รักษาชื่อเสียง และเกียรติของเพื่อนบ้าน

3.1.9 อย่าปลงใจในความอุลามก พระบัญญัติข้อนี้ ไม่เพียงแต่หมายถึง ความคิดอันไม่ดีที่บังเอิญเกิดขึ้นในสมอง แต่ยังหมายถึงความปรารถนาชนิดที่มีการตัดสินใจจะกระทำตาม หรือกำลังหาอุบายเพื่อจะได้สิ่งที่ตนต้องการ เช่นผู้ที่ครุ่นคิดจะล่วงประเวณีกับหญิง กิจกรรมที่เป็นผลซึ่งออกมาจากใจนั่นเอง ที่พระเป็นเจ้าทรงเพ่งเล็งดู

3.1.10 อย่ามักได้ทรัพย์สินของเขา เพราะมนุษย์ทุกคนมีสิทธิ์เป็นเจ้าของทรัพย์สินของตน เราจึงต้องเคารพสิทธิของเขา

3.2 แสดงความรักต่อเพื่อนมนุษย์ ความรักต่อเพื่อนมนุษย์เป็นการพิสูจน์ว่า คริสตชนรักพระเป็นเจ้าจริง ตามที่ท่านอัครสาวกยอห์นได้เขียนไว้ว่า "ผู้ที่ไม่รักเพื่อนมนุษย์ซึ่งมองเห็นได้ จะรักพระเป็นเจ้าซึ่งเห็นไม่ได้ ได้อย่างไร?" (พระคริสตธรรมคัมภีร์, 1973:524)

พระเยซูเองได้ตรัสว่า "เรามอบบัญญัติแก่ท่าน คือ จงรักกันและกันเหมือนอย่างที่เรารักท่าน คนทั้งหลายจะรู้จักว่า ท่านเป็นศิษย์ของเรา ก็คือท่านมีความรักกันและกันนั่นเอง" (พระคริสตธรรมคัมภีร์, 1973:233)

เพราะความรักนี้แหละ คริสตชนยอมให้อภัยความผิดแก่ผู้อื่นจนถึงกับทำดีแก่ศัตรูของตนเอง ตามที่พระเยซูสอนไว้ว่า "ถ้าท่านยกความผิดให้แก่เพื่อนมนุษย์ พระบิดาของท่านในสวรรค์ก็จะยกความผิดให้แก่ท่านด้วย แต่ถ้าท่านไม่ยกความผิดให้แก่เพื่อนมนุษย์ พระบิดาก็จะไม่อภัยความผิดของท่านด้วย" (พระคริสตธรรมคัมภีร์, 1973:12)

3.3 อาศัยศีลศักดิ์สิทธิ์ คริสตชนมีส่วนร่วมในการเป็นกษัตริย์ สงฆ์ และประกาศกของพระเยซูคริสตเจ้า คำว่า "ศีล" ในที่นี้ มีความหมายแตกต่างกันกับในพหุศาสตร์ศาสนา

ในพหุศาสตร์ศาสนา ศีล คือ ข้อบัญญัติที่กำหนดในทางปฏิบัติ ทางกาย วาจา

ในคริสตศาสนา ศีล คือ ข้อปฏิบัติทางศาสนาที่มีลักษณะเป็นพิธีกรรม เป็นเครื่องหมาย และเครื่องมือ เพื่อความเจริญก้าวหน้าในชีวิตของคริสตชน พระเยซูเองทรงเป็นเครื่องหมาย และเครื่องมือ (ศีล) แสดงความรักของพระบิดาต่อเรามนุษย์ ปัจจุบันนี้พระศาสนจักรเป็นเครื่องหมายและเครื่องมือ (ศีล) ของพระคริสตเจ้าที่ยังทรงทำภารกิจของพระองค์ท่ามกลางมนุษย์

คริสตศาสนา มีศีล 7 ศีล ศีลแต่ละศีลจะเป็นเครื่องหมายที่ประกอบด้วยถ้อยคำและกิริยา เพื่อนำความรอดแก่ผู้รับศีล พระเยซูโปรดให้เราบังเกิดใหม่มีชีวิตด้วยศีลล้างบาป (เมื่อแรกเกิดเพื่อรับเข้าเป็นคริสตชน) ทรงอภัยโทษให้เรามาคืนดีกับพระเป็นเจ้าด้วยศีลอภัยบาป (เมื่ออายุรู้ความ) ทรงมอบพระองค์เป็นอาหารเลี้ยงเราด้วยศีลมหาสนิท (เมื่ออายุรู้ความเช่นเดียวกันและเมื่อเติบโตขึ้น) ทรงให้เราเป็นคริสตชนที่สมบูรณ์ขึ้นด้วยศีลกำลัง (เมื่อเข้าวัยรุ่น) ทรงแต่งตั้งชุมพบาลผู้ดูแลประชากรแทนพระองค์ด้วยศีลบรรพชา (เมื่อชายหนุ่มปรารถนาจะถวายตัวเป็นบาทหลวง) ทรงรวมชายหญิงให้

เป็นครอบครัวเดียวกันด้วยศีลสมรส (สำหรับผู้สมัครทำหน้าที่เป็นบิดามารดา ซึ่งหย่าร้างกันไม่ได้) ทรงรักษาคนเจ็บป่วยด้วยศีลเจิมคนไข้ (สำหรับผู้เจ็บป่วยหรือผู้ใกล้จะตาย) พระเยซูเองทรงสัมผัสมนุษย์ทางศีล ผลของการรับศีลจึงมิได้ขึ้นอยู่กับความบริสุทธิ์ของผู้ประกอบพิธี ผู้ประกอบพิธีมีเจตนาเพียงแต่โปรดศีลตามความมุ่งหมายของพระศาสนาจักร ศีลจะมีผลมากน้อยก็แล้วแต่ความศรัทธาและการเตรียมพร้อมของผู้ที่จะรับศีล

3.3.1 ศีลล้างบาป จุดมุ่งหมายของศีลล้างบาป คือการรับการอภัยบาปจากพระเป็นเจ้า การเข้าเพื่อบาปเป็นบุตรของพระองค์

3.3.2 ศีลกำลัง ผู้รับศีลกำลังมุ่งจะรับพระจิตของพระบิดาและพระบุตรเป็นพิเศษ เพื่อจะได้มีจิตใจเดียวกันกับพระบิดาและพระบุตร มีพลังสามารถปฏิบัติหน้าที่เป็นคนกลางประกาศ และผู้รับใช้พระเยซู

3.3.3 ศีลอภัยบาป เป็นเครื่องหมายแสดงการคืนดีกันระหว่างคนบาปกับพระเป็นเจ้าและกับประชาคมมนุษย์ ศีลอภัยบาปช่วยเปลี่ยนจิตใจของคนบาป และรื้อฟื้นชีวิตของเขา ทั้งเป็นการปฏิรูปชีวิตของพระศาสนจักร ศีลอภัยบาปจะช่วยเปลี่ยนสังคม พระคุณการคืนดีกันจะเป็นพื้นฐานที่มั่นคงในความสัมพันธ์กันของมนุษย์ ในบรรยากาศของความยุติธรรมและความรักกันที่พี่น้อง

3.3.4 ศีลมหาสนิท ในศีลมหาสนิทนี้ เราเฉลิมฉลองพระภารกิจของพระเป็นเจ้า ศีลมหาสนิทเป็นที่มาและยอดของศีลทุกศีล เพราะว่าศีลอื่นประทานพระคุณอันสำคัญ คือ ความรอด แต่ศีลมหาสนิทประทานพระเป็นเจ้าเองที่ทรงเป็นบ่อเกิดแห่งความรอดอาศัยศีลนี้ พระคริสตเจ้าประทับอยู่ในพระศาสนจักร และทรงมอบพระองค์เป็นอาหารเลี้ยงชีวิตคริสตชน

3.3.5 ศีลเจิมคนไข้ เป็นเครื่องหมายของพระเป็นเจ้า ผู้สถิตอยู่กับมนุษย์เพื่อช่วยให้รอด การโปรดศีลเจิมคนไข้เป็นที่ช่วยเหลือจากความเจ็บป่วย และบรรเทาความกังวลของเขา การเจิมของพระสงฆ์มิใช่เป็นการรักษาแทนหมด แต่เป็นการอวยพรการปฏิบัติงานของผู้พยาบาลทั้งเป็นการให้ความหมายทางคริสตศาสนาแก่การพยาบาลที่มุ่งถึงความรอดของคนไข้ แต่มนุษย์ก็อ่อนแอและการรักษาไม่ได้ผลเสมอไป ชีวิตของเราย่อมมีวันจบสิ้น ศีลนี้ช่วยให้ไว้วางใจในพระเป็นเจ้าผู้ประทานชีวิต ประทานกำลังในการต่อสู้กับการประจัญล่อลวง และเสริมผลแก่ศีลอภัยบาป บาบที่คนป่วยหนักไม่สามารถจะสำราญจะได้รับการอภัยโทษ และศีลเจิมคนไข้ชำระโทษบาป

3.3.6 ศิลปะบรรพชา พระสงฆ์ได้รับศิลปะบรรพชา เพื่อเป็นตัวแทนของ พระคริสตเจ้าในฐานะชุมพบาล ท่ามกลางประชากรของพระองค์ ทำหน้าที่ศักดิ์สิทธิ์ คือ ประกาศพระวรสาร (ประกาศก) ทำพิธีโปรดศีลศักดิ์สิทธิ์ และพิธีกรรม (สงฆ์) และดูแล รับผิดชอบคริสตชนทั้งหมด (กษัตริย์)

3.3.7 ศีลสมรส ประทานผลกำลัง และความกล้าหาญแก่คู่สมรส เพื่อเขาจะได้ช่วยกันด้วยความรัก ทั้งในยามสุขและในยามทุกข์ ศีลนี้ยังประทานความพร้อม ด้วยความยินดี เพื่อเลี้ยงดูบุตรของตน ตอนสำคัญในศีลสมรสอยู่ที่คำมั่นสัญญา ซึ่งคู่บ่าวสาว ให้แก่กันและกัน ศีลสมรส ประทานความรักอันเดียวกันกับความรักที่พระคริสตเจ้าได้มีต่อ พระศาสนจักร ดังนั้น ศีลสมรสเป็นเครื่องหมาย (ศีล) แสดงความรักที่พระคริสตเจ้าทรง มีต่อพระศาสนจักรเป็นนิจ ในศีลสมรส ชายและหญิงที่ยอมรับว่าตัวเองเป็นคนบาปมาร่วมชีวิต กันอาศัยพระจิตของพระคริสตเจ้าที่ตนได้รับในวันรับศีลล้างบาป เขามาสัญญาตั้งใจซื่อสัตย์ต่อกันด้วยใจที่ปราศจากความเห็นแก่ตัว

3.4 ปฏิบัติตามมหาบุญลาก (วิสุทธิมรรค) 8 ประการ ดังต่อไปนี้คือ

3.4.1 ผู้ที่มีใจยากจนเป็นผู้มีสุข เพราะพระราชาสวรรค์เป็นของเขา คนที่มีใจยากจน คือผู้ที่ตัดสละ ปล่อยวาง ไม่ยึดถือในค่านิยมตามโลกีย์วิสัย เขามีความสงบใจ เพราะเขามีใจว่างและอิสระจากสารพัด ทั้งถ้อยหึงสา ไม่ยอมให้พลังการไม่ไว้ในกรณีใดเขา พอใจในอันจะมีพอกินพอใช้ เขายินดีรับความขัดสนที่เขาจำเป็นต้องอดทน เขายอมเสียเปรียบ เสียเงินเสียทองในบางกรณี เขาไม่ชมเชยหรืออิจฉาคนร่ำรวย และไม่ยอมตกอยู่ใต้อิทธิพล ของคนรวยตลอดจนไม่เกลียดชังคนรวยด้วย บุคคลเช่นนั้นพระเป็นเจ้าทรงรัก เมตตาเขา

3.4.2 ผู้มีใจอ่อนโยน เป็นผู้มีสุข เพราะเขาจะได้เป็นเจ้าของ แผ่นดิน แผ่นดินที่กล่าวถึงนี้หมายถึงการปกครองของพระเป็นเจ้า หรือชีวิตนิรันดร

3.4.3 ผู้ได้รับความทุกข์ เป็นผู้มีสุข เพราะเขาจะได้รับความ บรรเทา บุญลากข้อนี้มีได้หมายถึงสภาพจิตใจที่มีความทุกข์ประจำใจ แต่เป็นความรู้สึกของ คนที่ได้พยามจากคนที่ตนรัก เช่นเมื่อคนหนึ่งคนใดที่เรารักตายไปแล้ว เวลานั้นค่านิยมของ ชีวิตเปลี่ยนไปหมด เขามีแต่ครุ่นคิดถึงความทุกข์ของตน เขาควรจะได้รับ การปลอบใจ

3.4.4 ผู้ที่แสวงหาความยุติธรรม เป็นผู้มีสุข เพราะเขาจะมีความ อัมใจ ในที่นี้ความยุติธรรมมิได้ หมายถึงความบริสุทธิ์ของพระเป็นเจ้าอย่างที่จะปรากฏออกมา ในยุคสุดท้าย ทั้งมิได้หมายความว่าถึง ความยุติธรรมในสังคมมนุษย์ แต่หมายถึงความชอบธรรม

ของเราเอง กล่าวคือ หมายถึงสภาพจิตใจของคนที่ปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะเป็นผู้บริสุทธิ์ คือ คนที่กังวลแต่ปฏิบัติตามนำพระทัยของพระเป็นเจ้า ไม่ถือตัว ไม่เห็นแก่ตัว และถ่อมตนลง

3.4.5 ผู้ที่มีใจเมตตากรุณา เป็นผู้มีสุข เพราะเขาจะได้รับความเมตตากรุณาจาก สำหรับผู้ที่เป็บุตรของพระเป็นเจ้า ภารกิจและหลักปฏิบัติที่สำคัญกว่า คือ การถือตามพระฉบับแบบแห่งความรัก ความเมตตาของพระบิดา ความเมตตาของเรา แสดงออกมาด้วยการรับใช้ผู้ตกทุกข์ได้ยาก รักผู้ที่น่าสงสารทุกคน ด้วยการอภัยแก่ผู้ที่ได้ทำผิดต่อเรา ด้วยการที่เราไม่ยอมตำหนิหรือพิพากษาผู้อื่น และด้วยการมีเมตตาปราณีต่อผู้อื่น

3.4.6 ผู้ที่มีใจบริสุทธิ์ เป็นผู้มีสุข เพราะเขาจะได้เห็นพระเป็นเจ้า ผู้ที่มีใจบริสุทธิ์ เป็นคนที่มัวจิตใจเที่ยงตรง มีน้ำใจซื่อสัตย์ มีมโนธรรมรู้จักสังเกตเห็นความบกพร่องของตนอย่างชัดเจน ไม่หลอกตัวเอง แม้เขายังไม่บรรลุถึงความครบครันในด้านศีลธรรม แต่เขาก็พยายามดำเนินชีวิตด้วยความซื่อตรง และอุทิศหะไม่หลอกลวงทั้งพระเป็นเจ้า คนอื่นและตัวเอง บุคคลเช่นนี้แหละจะได้ชื่อว่าเป็นผู้เห็นพระเป็นเจ้า

3.4.7 ผู้ที่ถูกเบียดเบียนข่มเหง เพราะความยุติธรรมเป็นผู้มีสุข เพราะเขาจะได้พระราชัยสวรรค์เป็นบำเหน็จ บางคนถูกข่มเหงเพราะความยุติธรรม ความยุติธรรมที่กล่าวถึงนี้ หมายถึงความบริสุทธิ์ แต่ที่นี้ ความบริสุทธิ์ครอบคลุมไปถึงการรณรงค์เพื่อความยุติธรรมในสังคม และการรณรงค์เพื่อป้องกันสิทธิของชนชั้นต่ำ ผู้ถูกข่มเหงเพราะความยุติธรรมนั้นเป็นคนที่ยากลำบากสร้างสันติ หรือเป็นคนดีพร้อม เขาจะถูกข่มเหง แต่พระราชัยสวรรค์เป็นของเขา อีกประการหนึ่ง ผู้ที่ถูกเบียดเบียนเพราะพระคริสต์ เพราะได้แสดงตนเป็นศิษย์ของพระองค์ เป็นผู้มีสุข เพราะพระเจ้าและพระเป็นเจ้าสถิตอยู่กับเขา เขาจะได้พระราชัยสวรรค์เป็นบำเหน็จ

3.4.8 ผู้ที่สร้างสันติ ผู้นั้นเป็นสุข เพราะว่าพระเจ้าจะทรงเรียกเขาว่าเป็นบุตรสันติสุขเป็นความชอบธรรม เป็นความสงบที่สร้างบนความยุติธรรม และความเคารพบุคคล เราสร้างสันติสุข คือ นำสันติไปในที่ที่ยังไม่มี เพราะความแตกแยก เราสร้างสันติด้วยการรักศัตรู อภัยแก่ผู้อื่น ฆ่า ความเกลียดชัง ทำลายกำแพงที่แบ่งกั้นมนุษย์ ผู้ที่สร้างสันติในที่ที่ยังไม่มี พระเป็นเจ้าทรงเรียกเขาว่าเป็นบุตรของพระองค์

ความเป็นมาของนักบวชในคริสตศาสนาถึงศตวรรษที่ 17

ชีวิตนักบวชในคริสตศาสนา วิวัฒนาการมาจากชีวิตนักพรต นักพรตในศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกมีลักษณะคล้ายคลึงกับนักพรตในศาสนาอื่น ๆ คือ เป็นกลุ่มของผู้ที่มีความศรัทธาในศาสนาที่มาอยู่รวมกันเพื่อจะสามารถปฏิบัติศาสนกิจได้อย่างดีและเป็นระเบียบแบบแผนกว่าอยู่คนเดียว ในสมัยของพระเยซูเจ้าก็มีพวกที่รวมกลุ่มกันอยู่ในหมู่คณะ มีวินัยถือเหมือนกัน เพื่อความเป็นหนึ่งเดียว ที่ Gumran ใกล้ทะเลตาย กลุ่มชนเหล่านี้ดำเนินชีวิตแยกจากคนอื่น โดยมีเครื่องหมายภายนอกให้เห็นชัดเจน

ธรรมเนียม (Tradition) ของชีวิตนักพรตในนิกายโรมันคาทอลิกน่าจะสืบมาเพราะถือกำเนิดมาจาก "บิดาจารย์ในทะเลทราย" (The Fathers of the desert) ในประเทศอียิปต์พวกเขาอยู่โดดเดี่ยวเพื่อจะได้ใช้เวลาให้หมดไปกับการเข้าใกล้ชีวิตสนิทกับพระเป็นเจ้า โดยละทิ้งสังคมมนุษย์และความสะดวกสบายของสังคม อดอาหาร จะรับประทานเพียงสิ่งที่ภิกษุาจารย์มาได้ เอาใจใส่แต่เรื่องการภาวนา รำพึง สภาอิ เมื่อมีกันมากขึ้นก็รวมตัวกันเป็นกลุ่มใหญ่ และมีหัวหน้าคนหนึ่งเรียกว่า "อธิการ" (Abbot)

ในราวศตวรรษที่ 4 มีกลุ่มนักพรตเพิ่มขึ้นที่ ซีเรียม ใกล้เมืองอันติโอกและในปาเลสไตน์ เมื่อจักรพรรดิคอนสแตนติน (Emperor Constantine) ให้เสรีภาพในการนับถือศาสนาแก่คริสตชนในปี ค.ศ. 313 แล้ว คริสตชนที่ปรารถนาจะไปบำเพ็ญพรตใกล้สถานที่ซึ่งเกี่ยวข้องกับชีวิตของพระเยซูเจ้า ซึ่งถือว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ นักบุญเยโรมและเพื่อนชาวโรมันที่มั่งคั่ง ได้ช่วยกันสร้างอารามของทั้งนักพรตชายและหญิงขึ้นที่ตำบลเบทเลแฮม (Bethlehem) (สถานที่ประสูติของพระเยซูคริสต์) พวกนักพรตเหล่านี้บำเพ็ญพรตอยู่ในอารามไม่ติดต่อกับคนภายนอก และหาเลี้ยงชีพด้วยการทำงานจักสานหรืองานมืออื่น ๆ โดยมีข้อแม้ว่างานที่นักพรตทำต้องไม่เป็นอุปสรรคต่อการภาวนารำพึงอันเป็นหน้าที่แรกของตน

การอยู่รวมกันเป็นกลุ่มของนักพรตในระยะแรกไม่ได้มีวินัยปฏิบัติเป็นขั้นตอนอย่างในปัจจุบัน เป็นแต่เพียงการทำเหมือนกันเท่านั้น ต่อมา นักบุญบาซิล (St. Basil ค.ศ. 379) ได้กำหนดระเบียบต่าง ๆ ขึ้นให้เป็นวินัยสำหรับนักพรตในเขตตะวันออก ส่วนนักบุญ ออกัสติน (St. Augustine ค.ศ. 354-430) ได้วางหลักสำหรับสงฆ์ (Priest) และสังฆราช (Bishop) ที่ดำเนินชีวิตร่วมกลุ่ม (Community) กัน

ในศตวรรษที่ 5 นักบุญเบเนดิก แห่งเนอร์เซีย (St. Benedict of Nursia ค.ศ. 480-547) เป็นผู้ก่อตั้งระบบอารามขึ้นในยุโรปตะวันตกมีกฎวินัยที่ชัดเจน

พระวินัย (Rules) ของนักบุญเบเนดิกเป็นผลงานชิ้นอัจฉริยะในพระศาสนจักรโรมันคาทอลิก พระวินัยยังมีอิทธิพลอยู่จนถึงปัจจุบัน ในวินัยดังกล่าวได้วางแนวปฏิบัติอย่างเรียบง่ายในชีวิตร่วมหมู่คณะ ไม่มีข้อปลีกย่อยสำหรับอธิการ มีลักษณะการปกครองแบบพ่อปกครองลูก สำหรับสมาชิกจะอยู่ร่วมกันด้วยจิตตารมณ์ของความเป็นพี่น้อง อธิการจะดูแลปกครองสมาชิกตามพระพรพิเศษส่วนตัว (personal charisma) มากกว่าจะปกครองบริหารตามแผนแม่บท นักบวชที่ท่านตั้งขึ้นได้ชื่อตามท่านว่า คณะเบเนดิกติน (Benedictine) ไม่ว่านักบวชจะอยู่ที่ไหนทุกคนจะถือพระวินัยเดียวกัน คติพจน์ของคณะนักบวชนี้คือ "ภาวนาและทำงาน"

(Ora et Labora)

การภาวนาของนักบวช นอกจากจะเป็นแบบจิตภาวนาแล้ว ยังมีแบบโษษฐภาวนาด้วย สำหรับชนิดหลังนี้จะเป็นการภาวนาร่วมกัน บทภาวนาที่ใช้เป็นบทที่มาจากพระคัมภีร์ตอนเพลงสดุดี (Psaumes) ซึ่งจะร้องเป็นทำนองอย่างสง่า และแทรกด้วยบทอ่านซึ่งเป็นบทที่คัดมาจากพระคัมภีร์ หรืองานเขียนของบรรดาบิดาจารย์ของพระศาสนจักร ในรอบวันหนึ่งแบ่งการสวดเป็นเวลา คือ กลางคืน (Matin) ย่ำรุ่ง (Laudes) สาย (Terce) เที่ยง (Sext) บ่าย (Non) เย็น (Vesperes) และก่อนนอน (Compline) เรียกว่า สวดทำวัตร ส่วนการภาวนาแบบส่วนตัวนั้นมาเพิ่มในภายหลัง

การทำงาน เนื่องจากอารามของนักพรตมักจะมีที่อยู่ห่างไกลผู้คน เช่น บนเขา และเมื่อวินัยของคณะมีเรื่องการทำงานอยู่ด้วย บรรดานักพรตจึงทำงานที่ทำงานในระยะแรก ๆ คืองานด้านการกลีกรรมและการเกษตร และประกอบกับมีนักพรตจำนวนมากจึงทำให้ที่ดินรอบ ๆ อารามขยายกว้างออกไป เพราะการทำไร่ทำนาของนักพรต เมื่อมีผลก็ทำให้ต้องคิดทำอย่างอื่นขึ้นอีก เช่น ทำเนย ทำเหล้าองุ่น โรงงานจักสาน และอุตสาหกรรมย่อยอื่น ๆ เกิดการค้นคว้าวิทยาการต่าง ๆ ขึ้น ผู้คนในอาณาบริเวณได้รู้ข่าวจึงมาขอคำแนะนำและเรียนรู้ จึงเกิดเป็นโรงเรียนขึ้น นอกนั้นนักพรตบางกลุ่มยังทำงานด้านเอกสาร เช่น การคัดลอกเอกสารดั้งเดิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระคัมภีร์และคำสอนทางศาสนา คำสอนของบรรดาบิดาจารย์ บันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับประวัติศาสตร์

เนื่องจากการทำงาน เป็นส่วนของพระวินัยสำหรับนักพรต งานของท่านจึงเป็นงานที่มีได้ทำเพื่อตนเอง หรือชื่อเสียงของตน แต่เป็นการสรรเสริญพระเจ้าด้วยการทำงานมือ นอกเหนือไปจากการสวดภาวนา งานของนักพรตจึงเป็นงานที่ทำด้วยใจรักและศรัทธาในพระเจ้า ผลงานจึงปรากฏดังดงาม ดีเยี่ยม ไม่ว่าจะเป็นงานใดๆ (ต่อมาจึงทำให้กลายเป็นปัญหาเรื่องการจำหน่าย และการครอบครองที่ดินเป็นจำนวนมาก) อารามนักพรตเหล่านี้จึงกลายเป็นแหล่งสรรพวิทยาการไปโดยปริยาย และอารามนักพรตเหล่านี้ได้ผลิตบุคคลสำคัญในพระศาสนจักรมากมาย เช่น พระสังฆราช พระสันตะปาปา นักปราชญ์ของพระศาสนจักร และผู้ปฏิรูปศาสนาด้วย ได้มีนักพรตในลักษณะนี้เกิดขึ้นอีกหลายสำนัก แต่วินัยก็จะคล้ายกัน โดยถือเอาวินัยของคณะเบเนดิกตินเป็นต้นแบบ

จนถึงศตวรรษที่ 13 จึงได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินชีวิตมาเป็นแบบนักบวช (Religious life) คือ ผู้ถือข้อปฏิญาณ 3 ประการ ได้แก่ พรหมจรรย์ ความยากจน และความอ่อนน้อมเชื่อฟัง ในระยะเริ่มแรกจะมีแต่ นักบวชชาย สงฆ์ภราดาแต่เรียกตัวเองว่า ภราดา (Frère, Brother) และภายหลังจึงมีคณะนักบวชหญิง (Soeur หรือ Sister) พวกภราดาหลายคนทำหน้าที่เทศน์สั่งสอน เช่น คณะดอมินีกัน และบางคนช่วยงานวัด มหาวิทยาลัยในสมัยกลางจึงมีนักการศึกษาที่เป็นภราดาอยู่มาก ที่สำคัญ เช่น นักบุญโทมัส อาควินัส (St. Thomas Aquinas ค.ศ. 1225-1274) เป็นต้น แต่ก็ยังเป็นนักบวชประเภทที่ต้องประจำอยู่ในอาราม

ศตวรรษที่ 16 มีการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบการดำเนินชีวิตของนักบวช บทสวดทำวัตร และกฎวินัยบางอย่างอีกครั้งหนึ่ง มีคณะนักบวชในรูปแบบใหม่เกิดขึ้นคือ เป็นคณะสงฆ์ฆราวาส (Clerks regular) เช่น คณะเยสุอิต (Jesuits or The Society of Jesus) นักบวชคณะนี้ไม่ดำเนินชีวิตอยู่ในอารามแบบนักพรต หรือ ภราดาในศตวรรษที่ 13 แต่จะทำงานที่ตนถนัดในที่ต่าง ๆ และติดต่อกับอธิการของตนในเรื่องจำเป็น อาจแบ่งกันอยู่แห่งละ 2-3 คนได้ สมาชิกจะทำวัตรเป็นส่วนตัว แต่ก็ยังถือข้อปฏิญาณ 3 ข้อ เช่นนักบวชอื่น ๆ และภายหลังมีคณะนักบวชลักษณะนี้เกิดขึ้นเป็นลำดับ แต่อารามแบบนักพรตก็ยังคงมีอยู่

สำหรับนักบวชหญิง ในศตวรรษแรก ๆ ก็เริ่มมีหญิงใจศรัทธาสวมครีเอโสไต และมีชีวิตอยู่กับการสวดภาวนา แต่ก็ยังอยู่ในบ้านบิดามารดา ในศตวรรษที่ 4 ได้เริ่มมีอารามนักพรตหญิงขึ้น พระวินัยของนักพรตหญิงคล้ายนักพรตชายในเรื่องข้อปฏิญาณ 3 ประการ ถือความเงียบอย่างเคร่งครัด (ไม่พูดนอกเวลาที่พระวินัยกำหนด) มุ่งในการภาวนาพิเศษ

พระเป็นเจ้า อดอาหารและทรมานกายอยู่ภายในอาราม ไม่ออกมาพบปะบุคคลภายนอก เว้นที่พระวินัยกำหนด โดยพบกันที่เขตพรต คือ สถานที่ที่กำหนดไว้เท่านั้น นักพรตหญิงต่างจากนักพรตชายอยู่บ้างในเรื่องงาน ที่ทำงานของนักพรตหญิงมักเป็นงานฝีมือเพื่อเลี้ยงชีพ เช่น เย็บผ้า หรืออาภรณ์ที่ใช้ในพิธีกรรมทางศาสนา ส่วนใหญ่อยู่ด้วยทานที่มีผู้บริจาคให้นักบวชชนิดนี้บางครั้งคนไทย เรียกว่า "ซีมิต" หรือ "ซีลิป"

นักบุญฟรังซัวส์ เดอ ซาลส์ (St. François de Sales ค.ศ. 1567-1622) ได้พยายามที่จะตั้งคณะนักบวชซึ่งไม่ขังตัวอยู่ในอาราม แต่ให้อยู่ภายนอก เพื่อบริการคนเจ็บป่วยหรือผู้ต้องการความช่วยเหลือด้านอื่น เช่น ด้านการแนะนำฝ่ายวิญญาณและอื่น ๆ โดยความร่วมมือของสตรีมีชั้นสูงผู้หนึ่ง คือ ชานน์ ฟรังซัวส์ เฟรมยอต เดอ ซังตัล (Jeanne Françoise Fremyot de Chantal ค.ศ. 1572-1641) ได้รวบรวมหญิงสาวที่สนใจร่วมงานนี้ และตั้งเป็นคณะขึ้นมาเพื่อทำตามจุดประสงค์ที่วางไว้ และตั้งชื่อคณะว่า คณะเยียมเยียน (Soeurs de La Visitation) แต่คณะนี้ทำงานภายนอกได้ไม่นาน ได้รับคำสั่งให้เลิกปฏิบัติดังกล่าว ด้วยว่านักบวชในสมัยนั้นต้องเข้าอยู่ในอารามและเลิกติดต่อกับคนภายนอก เช่น เดิม (John Kenzie, 1969:121-130)

ต่อมาในศตวรรษที่ 17 น. วินเซนต์ เดอ ปอล (St. Vincent de Paul ค.ศ. 1581-1660) สงฆ์ชาวฝรั่งเศส มีความคิดเห็นเช่นเดียวกับ François de Sales เพราะท่านเห็นความยากจนที่เกิดขึ้นทั่วฝรั่งเศส ความไม่รู้หนังสือของพวกชาวนาท่านมีความห่วงใย และต้องการหาวิธีช่วยพวกเขา ท่านจึงรวบรวมหญิงสาวโสดให้มาช่วยท่านในด้านการพยาบาล และการสอนหนังสือเด็ก ๆ โดยอาศัยความช่วยเหลือของสตรีร่ำรวยในกรุงปารีส ท่านได้ตั้งบ้านซึ่งจัดให้เป็นที่อยู่ของหญิงสาวเหล่านี้ เมื่อแรกเริ่มท่านไม่ได้ให้พวกเธอแต่งเครื่องแบบ และไม่เรียกตัวเองว่า "Soeur หรือ Sister" เพราะถ้าเรียกเช่นนั้นจะถูกเก็บเข้าอยู่ในอารามเช่นเดียวกับคณะที่ François de Sales ได้ตั้งขึ้น ท่านจึงให้พวกเขาใช้ชื่อว่า "Filles de Charité" ("ธิดาเมตตาธรรม") และให้ถือชีวิตแบบนักบวช (religious life) มีข้อปฏิญาณ 3 ข้อ คือ ความพรหมจรรย์ ความยากจน และความถ่อมถ่อมเชื่อฟัง แต่ให้ปฏิญาณทีละปี ๆ ไม่มีการปฏิญาณตลอดชีวิต เหมือนนักบวชที่อยู่ตามอาราม ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาอย่างที่ให้เห็นมา ได้มีผู้เลียนแบบจากท่าน และมีคณะนักบวชประเภทเดียวกันนี้เกิดขึ้นทั่วไปในเมืองใหญ่ ๆ และกระจายไปตามที่อื่น ๆ โดยใช้ชื่อเดียวกัน คือ Filles

de Charité de.....(เดิมชื่อเมืองลงไป) ต่อมาทางโรมจึง ได้ยอมรับว่าให้พวกเขา
เป็นนักบวชได้เหมือนนักบวชที่อยู่ในอาราม นี่คือกำเนิดของนักบวชที่ปฏิบัติงานแพร่ธรรม
ภายนอกอาราม นักบวชหลายร้อยคนได้เกิดขึ้นมาในศตวรรษที่ 17 นี้ และมีลักษณะการทำ
งานที่แตกต่างกันออกไป เช่น นักบุญ หลุยส์ เดอ มารีย์ค (Ste. Louise de Marillac
ค.ศ. 1591-1660) เป็นผู้ร่วมงานกับ Vincent de Paul ในการตั้งคณะ "ธิดา
เมตตาธรรม" มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำหน้าที่สอนเรียนรักษาพยาบาลและทำงานสังเคราะห์

มอง เอ็ดส์ (Jean Eudes ค.ศ. 1601-1680) ได้ตั้งคณะสงฆ์แห่งพระเยซู
และพระแม่มาลี (Congrégation de Jesus et Marie) เพื่ออบรมให้ผู้สมัครบวชให้
ออกไปทำงานเพื่อช่วยคนยากจนทุกเพศทุกวัย ได้ตั้งบ้านสำหรับหญิงสาวที่ดำเนินชีวิตไม่ดี
เรียกว่าบ้าน "ซุมพาสทาลี" (Bon Pasteur) เป็นแห่งแรกเพื่อฝึกอาชีพและอบรมให้
เลือกอาชีพที่ดีกว่าและให้รักศักดิ์ศรีของตน

มอง บัปติส เดอ ลา ซาล (Jean-Baptiste de la Salle ค.ศ. 1651-
1719) ได้ตั้งคณะนักบวชชาย Frères des Écoles Chrétiennes (คณะลาซาล) เพื่อ
เป็นครูสอนเรียนและได้ตั้งโรงเรียนหลายแห่งทั้งในปารีส และจังหวัดใกล้เคียง แต่มีข้อวิญ
ข้อหนึ่งบ่งไว้ว่า "คณะภราดาต้องทำงานด้านโรงเรียนแบบสอนให้เปล่า ในเมืองเท่านั้นและ
ให้สอนศาสนาทุกวัน แม้วินอาทิตย์และวันฉลอง" (Rigaul G, 1937)

หลุยส์ - มารีย์ กริฌ็อง เดอ มองฟอร์ต (Louis - Marie Grignon de
Monfort ค.ศ. 1673-1716) ตั้งคณะนักบวชชายทั้งที่เป็นสงฆ์และภราดา สำหรับคณะภราดา
นั้น คือคณะเซนต์กาเบรียล (Frères de St. Gabriel) เพื่อสอนและอบรมเด็กชาย
(M.D. Poinset, 1952)

น.คามิลลุส (Camillus ค.ศ. 1550-1614) ได้คณะนักบวชชายชื่อ คามิลเลียนัน
เพื่อดูแลคนป่วย คณะนี้ทั้งสงฆ์และภราดา และภายหลังจึงได้ตั้งคณะนักบวชหญิงในชื่อเดียวกัน
แม้ว่าจะมีการจัดการศึกษาอย่างกว้างขวางขึ้น โดยอาศัยคณะนักบวชที่ตั้งขึ้นอย่าง
มากมาย โรงเรียนที่มีในระยะแรกการศึกษาที่จัดให้มีขึ้นก็เพียงเพื่อบุตรหลานของขุนนางและ
ผู้มีอันจะกินเท่านั้น โรงเรียนที่จัดว่าเป็นของคนทั่วไป คือโรงเรียนที่ศาสนาจักรจัดขึ้นในเขต
วัดเพื่อฝึกเด็กให้เป็นนักร้องประจำโบสถ์ หรือสอนด้านศาสนาแต่อย่างเดียว ทั้งนี้เพื่ออบรม
ด้านฝ่ายจิตไม่ได้คำนึงถึงความรู้ด้านอื่น ๆ

ต่อมาได้มีโรงเรียนของวัด (École Paroissiale) จัดสอนให้ฟรีแก่เด็กชาย โดยอาศัยผู้มีน้ำใจดีมาช่วยสอนแบบให้เปล่า มีสงฆ์เจ้าอาวาสและสังฆราชเป็นผู้ดูแล ต่อมาได้เริ่มมีการสอนวิชาการ วิชาที่สอนได้แก่ร้องเพลง อ่าน เขียน และคณิตศาสตร์เบื้องต้น

โรงเรียนดังกล่าว ผู้ปกครองช่วยเหลือค่าใช้จ่ายบ้าง และจัดเป็นกลุ่มหมู่บ้าน หมู่บ้านเล็ก ๆ 20 หมู่บ้าน จะมีโรงเรียนหนึ่งโรงเรียน เด็กๆ จะได้รับการฝึกเรื่องระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด "สอนเด็กให้รู้จักนอบน้อมพ่อแม่ของเขา ครู ผู้ใหญ่ และทุกคน" นี้คือ กฎสำหรับเด็ก (Roger Gal, 1953:79)

มอง บัปติส เดอ ลาซาล Jean-Baptiste de La Salle ได้ก่อตั้งคณะนักบวชชาย ชื่อ Frères des Écoles Chrétiennes (คนไทยมักเรียกว่าคณะ ลาซาล) ในปี 1684 จุดประสงค์เพื่อฝึกนักบวชให้เป็นครูในโรงเรียนคาทอลิก ได้เปิดโรงเรียนเพื่อเด็กชายขึ้น แน่ใจว่ามีจุดมุ่งหมายทางด้านศาสนาโดยตรง วิชาที่สอน คือ อ่าน เขียน คำศัพท์ เลข และคำสอน คาทอลิก เรื่องระเบียบวินัยที่เคร่งครัดเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ เริ่มมีโรงเรียนชนิดนี้เกิดขึ้นทั่วไปในยุโรป (Roger Gal, 1953:74)

ศตวรรษที่ 17 นี้เป็นยุคทองของวรรณคดีฝรั่งเศส และเป็นศตวรรษที่วิทยาศาสตร์เจริญมาก นักวิทยาศาสตร์สำคัญคือ Kepler, Newton ทางด้านวรรณคดีมี Descartes, Boussuet Molière, Voltaire, Diderot, Condorcet และ Joseph de Maistre นักคิดคนสำคัญของยุคนี้ ซึ่งทำให้เกิดการตื่นตัวทางด้านการศึกษา แต่การศึกษาของเด็กหญิงยังไม่ค่อยมีใครกล่าวขวัญถึง

การตั้งโรงเรียนในระยะนี้ มีจุดประสงค์เพื่อต่อสู้กับพวกโปรเตสแตนต์ ซึ่งกำลังขยายตัวอย่างรวดเร็วและเข้มแข็งมากในด้านการศึกษา ซึ่งจะสอนศาสนาใหม่ให้แก่เด็กชาวฝรั่งเศสในโรงเรียนด้วย Fénelon เรียกโรงเรียนชนิดนี้ว่า โรงเรียนสำหรับ "คาทอลิกใหม่" (Nouveles Catholiques) คือ สอนให้นักเรียนได้เรียนรู้หลักศาสนาของตนอย่างดีเพื่อไม่หลงไปกับคำสอนของลัทธิใหม่ โรงเรียนสำหรับเด็กชายที่คณะ Frère de l'École Chretienne ได้ก่อตั้งขึ้นเพื่อเด็กชายลูกกรรมกร และเวลาเดียวกันมีการก่อตั้งบ้านเนร (Seminaire) เพื่อฝึกเด็กที่สนใจจะบวชเป็นสงฆ์เพื่อทำงานช่วยขยายงานสอนไปยังสามัญชนทั่วไปมากขึ้น เพราะจำเป็นต้องมีการสอนศาสนามาทอลิกให้แก่ทุกคนเพื่อจะได้สามารถยืนหยัดในข้อความเชื่อที่ศาสนาสอนได้

การศึกษาของเด็กหญิง

เด็กหญิงในศตวรรษที่ 17 นี้ก็เหมือนเด็กหญิงในสมัยกลาง คือช่วยแม่อยู่กับบ้าน แม่เป็นผู้สอนให้รู้จักหน้าที่แม่บ้าน และงานประจำวัน การจับจ่ายใช้สอย และงานอาชีพบ้าง ถ้าบ้านนั้นจะประกอบอาชีพใดอยู่

เด็กหญิงในสมัยนี้ได้รับการอบรมให้เป็นแม่เพี้ยแม่ เรือนอย่างเข้มงวดมากกว่าที่เราคิด เพราะเธอจะต้องทำงานทั้งในบ้านและนอกบ้าน และสตรีมีบทบาทในสังคมน้อยยามวันแต่สตรีในราชสำนัก หรือบุตรของขุนนาง จนกระทั่งพวกโปรเตสแตนต์ที่กายเอง เซนส์ต์ ได้ให้ความสนใจแก่สตรีในเรื่องศาสนา และตอนกลางศตวรรษนี้เองที่พวกนี้ให้ความสนใจลึกลงไปถึงการศึกษาของสตรี ได้ตั้งโรงเรียนหญิงขึ้นมาที่ อาราม Port-Royale แต่ก็ได้ถูกปิดไปตั้งแต่ปี 1616 เมื่อพวกนอกรีตถูกกวาดล้าง เพราะเป็นโรงเรียนที่เคร่งครัดจนตกขอบในแง่ของความจริงที่ฝ่ายจิตใจ

เฟเนอล็อง (Fénelon) เป็นบุคคลหนึ่งที่ให้แนวคิด และส่งเสริมการศึกษาของสตรีเป็นอันมาก เราจะเห็นได้จากผลงานเขียนของท่าน "การศึกษาของสตรี" (1680) แต่ท่านไม่สนับสนุน การนำเด็กหญิงเข้าไปอยู่ในอารามนักบวชหญิง Convent แบบของพวกนอกรีต ซึ่งสอนอย่างเคร่งครัดในศาสนาอย่างมากเกินไปจนกลายเป็นคนแคบในทุกด้าน เฟเนอล็องต้องการให้โรงเรียนสอนเด็กให้ออกมาเป็นผู้จะดำเนินชีวิตในโลกอย่างปกติ และมีการเตรียมตัวให้ออกสู่สังคมได้อย่างดี ท่านจึงแนะนำว่า "การเรียนต้องไม่สอนเพียงแค่การอ่านเขียน เท่านั้น แต่ให้สอน กฎไวยากรณ์ ประวัติศาสตร์ทั้งเก่าและใหม่วรรณคดี ศิลปะ และดนตรีอีกด้วย ถ้าหากเขามี ความถนัด ท่านยังได้ให้คำแนะนำในการอบรมอีกว่าการสอนต้อง "มีจุดประสงค์ที่ชัดเจนและแน่นอน ให้มีความสนุกสนานด้วย เพราะนี่แหละคือเครื่องช่วยสนับสนุนการทำงานของเด็กการอบรมต้องควบคู่ไปกับการเล่น การแสวงหาความรู้ด้วยตัวเอง ทั้งในและนอกสถานที่" (Roger Gal, 1953:89) เฟเนอล็อง ยังต้องการให้สตรีได้เรียนกฎหมายบ้านเมืองบ้างด้วยและให้รู้จักการทำบัญชีด้วย ท่านได้กระตุ้นรัฐบาลให้หันมาดูแลเรื่องนี้ แต่อย่างไรก็ตามยังไม่มีใครคิดจะตั้งโรงเรียนเฉพาะสำหรับเด็กหญิง เหมือนกับโรงเรียนลาตินของเด็กชาย มีแต่เพียงการจ้างครูมาสอนตามบ้านเท่านั้น เด็กหญิงชาวบ้านทั่วไปบางครั้งส่งลูกไปเรียนกับโรงเรียนของเด็กชายทั้ง ๆ ที่มีคำสั่งห้ามจากราชวัง "บางโรงเรียน เด็กหญิงบางคนเข้าไปเรียนปนกับเด็กชาย ซึ่งมีโรงเรียนของตนอยู่แล้ว" (François Michel 1981 : 913)

ครูบางคนก็สอนเลขให้เด็กหญิงด้วย เพราะเหตุนี้เองเด็กหญิงบางคนจึงถูกส่งตัวไปอยู่ในบ้านของขุนนาง หรือผู้มีอันจะกินเพื่อฝึกงานบ้านและฝึกมารยาทของสตรีชั้นสูงหรือไม่ก็ใน Convent ที่เรียกว่าอารามชีลับ เพราะในขณะนั้นยังไม่มีนักบวชที่ทำงานด้านการสอน ต่อมาเมื่อมีประกาศสังคายนาแห่ง เทรนต์ ที่สนับสนุนให้มีคณะนักบวชหญิงที่ทำหน้าที่สอน และอยู่ภายนอกอารามได้จึง ได้มีคณะนักบวชเช่นนี้เกิดขึ้น เช่น คณะอูร์สุลิน (Ursulines) และคณะพระแม่เจ้า (Notre - Dame) แต่ก็ได้กลายเป็นโรงเรียนและคณะขนาดใหญ่ที่คู่กับของนักบวชชาย (Jesuit) ไปโดยปริยาย การที่จะมีนักบวชหญิงทำการสอนนักเรียนในอารามที่ไม่ใช่ภพรัตน์เป็นเรื่องที่ยังไม่ยอมรับกันในสมัยนั้น ต้องคอยมาจนถึงปลายศตวรรษ ในระยะแรก ๆ การสอนก็ยังเป็นการสอนศาสนาอย่างเคร่งครัดแบบนักบวช และส่วนใหญ่จะต้องอยู่ประจำในอารามไม่เหมือนกับโรงเรียนของเด็กชายซึ่งมีกิจกรรมกว้างขวางกว่ามาก

มาตาม เดอ แมงเตอนง (Madame de Maintenon) ได้สร้างโรงเรียนเรียกว่า La Maison de Saint - Cyr ขึ้นในปี 1686 สำหรับสอนเด็กสาวลูกขุนนางที่ยากจนหรือลูกของนายทหารที่เสียชีวิตในสงคราม โรงเรียนนี้ก็เช่นกัน ไม่ได้สอนด้านวิชาการ เพียงแต่สอนศาสนา การบ้านการเรือน การเย็บปักถักร้อย และการเข้าสังคมเท่านั้น (Michel, François. 1981 : 912-914)

ไม่ว่าโรงเรียนสำหรับเด็กชายหรือเด็กหญิงก็ตาม มักจะเกิดขึ้นโดยคณะนักบวช และโรงเรียนช่วยให้สังคมรอบข้างดีขึ้น "เมื่อเริ่มศตวรรษที่ 17 นั้น ทุก ๆ วันเราจะเห็นพวกช่างงานเร่ร่อน เตรีตเตรไปตามถนน ไม่มีอะไรทำ นอกจากกิน ดื่ม และทำสิ่งชั่วร้ายเท่าที่คิดได้และที่สุดโรงเรียนก็ได้ทำให้ความไม่มีระเบียบนั้นลดลง" (Michel, François 1981 : 910)

ฝรั่งเศสในศตวรรษที่ 16-17

ฝรั่งเศสในช่วงศตวรรษที่ 16 ตอนปลายนั้น ต้องเผชิญกับวิกฤตการณ์ทางศาสนา และการเมืองร้ายแรงมาก เพราะมีสงครามที่เรียกว่า สงครามศาสนาเกิดขึ้น ทั้งนี้เพราะขณะนั้นในฝรั่งเศสได้มีโปรเตสแตนต์ถือลัทธิคาลวิน (Calvinism) หรือเรียกกันว่า พวกฮูเกอโนต์ (Huguenots) แพร่หลายอย่างเข้มแข็งในดินแดนทั่วไปของฝรั่งเศส เพราะฝรั่งเศสตอนนั้นกำลังมีสงครามกับราชวงศ์แฮปส์เบิร์กอยู่ ลัทธิจึงแพร่หลายได้กว้างขวาง

และมีขุนนางตระกูลใหญ่ ๆ ให้ความสนับสนุน เวลาเดียวกันก็มีขุนนางอีกกลุ่มหนึ่งที่นับถือคาทอลิกทำการต่อต้าน การต่อสู้กันระหว่าง 2 ฝ่ายทวีความรุนแรงขึ้นจนกลายเป็นสงครามกลางเมืองยืดเยื้อเป็นเวลานาน เพราะกษัตริย์บางพระองค์ทรงสนับสนุนศาสนาใหม่ พระเจ้าฮองรีที่ 4 (Henri 4) ที่หนีไปนับถือลัทธิใหม่จึงกลับมานับถือศาสนาคาทอลิกตามเดิม และประกาศโองการเมืองนังตส์ (Edit de Nantes) ในปี ค.ศ. 1598 ที่ให้สิทธิเสรีภาพพวกอูเกอโนต์เหมือน ๆ พวกคาทอลิก เป็นประเทศเดียวในยุโรปที่มีสิทธิอื่นนอกเหนือไปจากคาทอลิก สงครามกลางเมืองที่ดำเนินมาเป็นเวลา 38 ปี จึงได้สงบลงแต่ "สงครามศาสนาที่เกิดขึ้นในฝรั่งเศสนั้นมีผลสืบเนื่องที่สำคัญประการหนึ่งคือ ได้ทำให้จำนวนผู้ไม่แยแสศาสนามีมากขึ้น โดยส่วนใหญ่ยังคงเรียกตัวเองว่า เป็นพวกคาทอลิก แต่ตามความเป็นจริงได้เลิกเชื่อพระผู้เป็นเจ้าไปแล้ว" (เอี่ยม ฉายางาม, 2521)

พระเจ้าฮองรีที่ 4 ถูกลอบปลงพระชนม์ในปี 1610 เหตุการณ์ทางการเมืองเริ่มยุ่งเหยิงอีกครั้ง เพราะพระเจ้าหลุยส์ที่ 13 กษัตริย์องค์ใหม่ยังทรงพระเยาว์ พระราชมารดา คือ พระนางมารี เดอ เมดิชี เป็นผู้สำเร็จราชการ ครอบครัวยุขุนนางต่างแก่งแย่งชิงดีกัน จนถึงสมัยของ ริเชอลิเออ (Richelieu) เป็นอัครมหาเสนาบดีของฝรั่งเศส ในปี 1624 ท่านมีนโยบายหลัก 3 ประการ คือ ปรายปรามพวกอูเกอโนต์ ลดการแข็งข้อของพวกขุนนาง และสร้างฐานะของกษัตริย์ให้แข็งแกร่งเกรียงไกรทั้งในและนอกประเทศ การที่ต้องปรายปรามพวกอูเกอโนต์ เพราะโองการเมืองนังตส์ได้ให้สิทธิในการแพร่ลัทธิแล้วยังมีกฎหมายคุ้มครอง และยังได้รับพระราชทานเงินจากท้องพระคลัง เพื่อเสริมกำลังป้องกันให้กับพวกตน ซึ่งเท่ากับเป็นการสร้างอาณาจักร มีกองกำลังของตนท่ามกลางพวกคาทอลิก นอกจากนั้นยังไปเป็นพันธมิตรกับอังกฤษและประเทศอื่นด้วย แต่ริเชอลิเออก็เพียงแต่ทำให้ พวกนี้เสียสิทธิทางการเมือง และการมีกองทัพและป้อมปราการของตนเท่านั้น มิได้จะต้องเสรีภาพในการถือศาสนาแต่อย่างใด จนมาถึงสมัยของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 การบริหารประเทศเป็นสิทธิขาดของพระองค์แต่ผู้เดียว พระองค์ไม่ทรงโปรดให้มีศาสนาคริสต์นิกายอื่นใดนอกจากนิกายที่พระองค์นับถือ เพื่อดำรงความเป็นเอกภาพทางศาสนาเอาไว้ ประกอบกับพระองค์ได้อภิเษกสมรสกับ มาตาม เดอ แมงเตอนง (Madame de Maintenon) ซึ่งเคร่งในศาสนา พระองค์จึงทรงเคร่งตามไปด้วยจนถึงกับกวาดล้างทำลายพวกอูเกอโนต์ และ ฉองเซนิสต์ (Jansenistes) ให้หมดไป จนกระทำการรุนแรงถึงกับฆ่ากันอย่างโหดร้ายด้วย แต่การประกาศยกเลิกโองการเมืองนังตส์ ก็ทำให้ฝรั่งเศสต้องสูญเสียกำลังทาง

เศรษฐกิจและทหารไปด้วย เพราะพวกอูเกอโนต์ ส่วนใหญ่เคยรับใช้ประเทศทางด้าน การทหาร ตุลาการ การคลัง การค้า และอุตสาหกรรมอย่างดีเด่นด้วย พวกอูเกอโนต์ที่ลี้ภัยไปยังต่างแดน รวมตัวกันตั้งกิจการอุตสาหกรรมขึ้นมาแข่งกับฝรั่งเศสเองอีกด้วย ตอนปลายศตวรรษที่ 17 ได้มีสงครามปราบกบฏของพวกอูเกอโนต์ที่ยังหลงเหลืออยู่อีก สงครามยืดเยื้อมาถึง 3 ปี ทำให้เกิดการกระทบกระเทือนกับสงครามที่พระองค์กำลังทำอยู่กับประเทศอื่น ๆ อีกด้วย

ส่วนพวกขุนนางที่แข็งข้อนั้น ได้มีการปราบปรามกันอย่างรุนแรงจนการแข็งข้อหมดไป แต่เมื่อริเชอร์เออถึงแก่กรรมในปี ค.ศ. 1642 และพระเจ้าหลุยส์ที่ 13 สิ้นประชนม์ในปีต่อมา ความยุ่งเหยิงก็เกิดขึ้นอีกเพราะกษัตริย์ยังทรงพระเยาว์มาก และอัครมหาเสนาบดีก็มีใช้ชาวฝรั่งเศสแต่เป็นชาวอิตาเลียน ซึ่งภายหลังเปลี่ยนสัญชาติเป็นฝรั่งเศส ชื่อมาซาแรง (Mazarin) จึงเกิดสงครามกลางเมืองขึ้นอีกครั้งเรียกว่า ลา ฟรอนด์ (La Fronde) สงครามครั้งนี้สร้างความเสียหายให้แก่ฝรั่งเศสอย่างมาก ประชาชนเบื่อหน่ายสภาพที่ไร้กฎหมายและอยากให้เกิดสันติสุขโดยเร็วเมื่อมาซาแรงถึงแก่กรรมในปี ค.ศ. 1661 พระเจ้าหลุยส์ทรงใช้อำนาจกษัตริย์แบบระบอบบูรณาญาสิทธิราชย์ที่สมบูรณ์ และระบบเจ้าขุนมูลนาย (Feudalism) โดยปริยาย

ทางด้านเศรษฐกิจตอนปลายศตวรรษที่ 16 และทั้งศตวรรษที่ 17 ลัทธิทุนนิยมได้เจริญก้าวหน้าขึ้นเป็นลำดับ การค้าเจริญมากขึ้น การติดต่อกับประเทศต่าง ๆ ในยุโรปด้วยกัน และกว้างขวางออกไปถึงประเทศต่าง ๆ ในเอเชียด้วย ทั้งนี้เนื่องจากการที่โปรตุเกสได้ค้นพบ และเปิดเส้นทางเดินเรือไปยังอินเดีย และประเทศอื่น ๆ ทำให้ทางยุโรปต้องการสินค้าประเภทพุ่มเฟื่อยมากขึ้น เช่น น้ำหอม ผ้าไหม ัญมณี เป็นต้น ความต้องการสินค้านี้ทำให้ราคาสินค้าสูงขึ้น มาถึงปลายศตวรรษที่ 16 ค่าครองชีพสูงขึ้นถึง 300 เปอร์เซ็นต์ (เอี่ยม ฉายงาม, 2521 : 41) ตอนปลายศตวรรษที่ 16 นี้หลังจากที่เสียค่าใช้จ่ายไปมากมายในการทำสงครามกับสเปน และสงครามศาสนา ทำให้รัฐบาลต้องเก็บภาษีเพิ่มขึ้นมาก ทำให้เกิดความเดือดร้อนไปทั่วกัน

ปัจจัยต่าง ๆ อันเนื่องมาจากเศรษฐกิจในปลายศตวรรษที่ 16 นี้ ได้มีส่วนให้สังคมของฝรั่งเศสเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก คือ ชนชั้นขุนนางแต่เดิมเริ่มยากจนลงทำให้เกิดอิทธิพลทางการเมืองเสื่อมลงไปด้วย ในขณะที่ชนชั้นกลางที่มีฐานะร่ำรวยทางการค้าเป็นจำนวนมากที่เปลี่ยนสภาพกลายเป็น "ขุนนางใหม่" ที่เรียกกันว่า ขุนนางเสื้อคลุม

(noblesse de robe) ขณะที่ขุนนางเก่าที่เรียกว่า "ขุนนางดาบ" (noblesse d'épée) ดุหมั่นพวกขุนนางใหม่ แต่พวกนี้ก็ยังมีฐานะทางสังคมสูงกว่าชาวฝรั่งเศสชั้นกลางทั่ว ๆ ไป ส่วนพวกช่างฝีมือชั้นหัวหน้า ก็มีแนวโน้มที่จะยกฐานะของตัวเองขึ้นเหนือช่างฝีมือทั่วไป จึงมีการส่งวนตำแหน่งหัวหน้าช่าง ให้แก่บุตรชายหรือบุตรเขยของตน และกีดกันช่างฝีมือธรรมดาไม่มีโอกาสก้าวหน้า การต่อสู้ระหว่างชนชั้นเริ่มด้วยการประท้วงจลาจล นัดหยุดงาน โดยเฉพาะในเมืองใหญ่ ๆ เช่น ลีออง และปารีส เป็นต้น ส่วนสังคมในชนบท เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงด้วยเช่นกัน กลุ่มชาวนาที่เป็นเจ้าของที่ดินซึ่งมีฐานะดีขึ้นจากการขายผลผลิตทางการเกษตรที่สูงขึ้นให้แก่ ชาวนาที่เช่าที่ดินผู้อื่นเพาะปลูก และกลุ่มคนงานรับจ้างทำนาแบบรายวัน ในยามที่ข้าวของแพงขึ้นต่างก็ตกอยู่ในสภาพยากจนยิ่งขึ้น และยิ่งพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ทรงต้องการใช้เงินในการทำสงครามและเลี้ยงดูข้าราชการ และขุนนางเป็นจำนวนมากที่พระราชวังแวร์ซายส์ แม้ว่ามาซาแรงจะบริหารประเทศอย่างดี ทำรายได้ให้แก่รัฐมากขึ้นก็ยังไม่พอ จึงต้องเก็บภาษีจากราษฎรทั่วไป ซึ่งค่อนข้างหนักเกินความสามารถของชาวนา และคนงานที่จะจ่ายได้ ทำให้เกิดความทุกข์ยากเพราะภาระนี้ เนื่องจากการเมืองที่ยุ่งเหยิงทำให้เศรษฐกิจของฝรั่งเศสซบเซาลงในสมัยของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 แม้ว่า กอลแบร์ต อัครมหาเสนาบดีต่อจากมาซาแรงจะพยายามดำเนินนโยบายด้านการค้ากับประเทศต่าง ๆ แต่บรรดาพ่อค้าผู้ผลิตขาดความกระตือรือร้นทำให้การค้าไม่กระเตื้องขึ้น พวกชาวนาฝรั่งเศสที่ยากจนและไม่อาจทนทุกข์ยากลำบากได้อีกต่อไป ได้ลุกฮือขึ้นก่อการกบฏบ่อยครั้งขึ้นและยิ่งทวีรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ

แต่กระนั้นทางด้านวรรณกรรม และศิลปกรรมก็นับว่าเจริญขึ้น เพราะพระเจ้าหลุยส์สนับสนุนนักเขียนและศิลปิน โดยให้มีเงินเดือนประจำ และในช่วงแรกของศตวรรษที่ 17 ได้เริ่มมีการวางรูปแบบวรรณกรรมประเภทต่าง ๆ และส่งเสริมให้ใช้ภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาถ่ายทอดความคิดและปรัชญาต่าง ๆ แทนภาษาละตินที่ถือว่าเป็นภาษาของนักศึกษา นักเขียน และกวีคนสำคัญมีหลายคน เช่น เดส์การ์ตส์ (Descartes) ผู้แต่งหนังสือปรัชญาเป็นภาษาฝรั่งเศสเล่มแรกในปี ค.ศ. 1637 ชื่อว่า *Discours de la Méthode* ซึ่งเสนอวิธีการใช้หลักเหตุผล ปาสกาล (Pascal) แต่งหนังสือชื่อว่า *Pensées* เป็นนักปรัชญา นักคำนวณ นักฟิสิกส์ และนักเขียน เป็นผู้มีบทบาทสำคัญมากในการแสดงให้เห็นว่าภาษาฝรั่งเศสสามารถใช้เป็นเครื่องมือแสดงความคิดเห็นได้อย่างมีประสิทธิภาพมากเพียงไร นอกนั้นยังมี *Corneille, Malherbe* เป็นต้น ท่านเหล่านี้เป็นผู้แผ้วถางให้วรรณกรรมของฝรั่งเศส

ให้ไปสู่สมัยคลาสสิกในครึ่งศตวรรษหลัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่าง ค.ศ. 1660-1680 เป็นเวลาที่ฝรั่งเศสมีวรรณกรรมขึ้นเอกปรากฏมาสู่โลกเป็นจำนวนมาก นักประพันธ์เด่น ๆ ผู้สร้างวรรณกรรมคลาสสิกให้แก่ฝรั่งเศส ได้แก่ ลา ฟงแตน (La Fontaine) ผู้ประพันธ์ Fables ซึ่งเป็นนิทานแบบอสิป โมลิแอร์ (Molière) ผู้แต่งบทละครตลกที่ยิ่งใหญ่ ราซีน (Racine) ผู้ประพันธ์บทละครโศกนาฏกรรม โดยใช้เรื่องจากนิยายกรีกโบราณ ประวัติศาสตร์กรีก และประวัติศาสตร์คริสตศาสนา และบัวโล (Boileau) เป็นกวีที่ปรึกษาของนักประพันธ์ส่วนใหญ่ในสมัยนั้น (เอี่ยม ฉายางาม, 2512 : 84-85)

ในช่วงที่ประเทศฝรั่งเศสกำลังเกิดวิกฤตการณ์ดังกล่าวนี้ ได้มีเจตนารมณ์ 2 ประการเกิดขึ้น คือ "ทำงานเมตตาสงเคราะห์" และ "ให้การศึกษาแก่เยาวชน" ผู้มีศรัทธาในพระเจ้าเด่น ๆ หลายท่านได้ก่อตั้งคณะขึ้นมาเพื่อทำงานตามเจตนารมณ์ดังกล่าว เช่น นักบุญหลุยส์ มารี กริฌอง เดอ มงฟอร์ต (St. Louis Marie Grignon de Monfort) ได้ก่อตั้งคณะภราดาเซนต์คาเบรียลขึ้น (Frères de St. Gabriel), น. วินเซนต์ เดอ ปอล (St. Vincent de Paul หรือ Monsieur Vincent) ได้ตั้งคณะนักบวชหญิง คณะเมตตาธรรม (Filles de Charité) ขึ้นเพื่อให้การศึกษา และสงเคราะห์คนยากจน, น. อิกญาซีโอ เดอ โลโยลา (St. Ignatius de Loyola) ได้ตั้งคณะสงฆ์แห่งพระเยซู (Jésuits) เพื่อเป็นอาจารย์สอนตามมหาวิทยาลัย หรือโรงเรียนใหญ่ ๆ คณะนี้ได้มีบทบาททางการศึกษาในประเทศฝรั่งเศสเป็นเวลานาน, นักบุญเอ็ด (St. Jean Eudes) ได้ตั้งสถานอบรมผู้เป็นสงฆ์ให้ใฝ่ใจในการแพร่ธรรมและทำงานสงเคราะห์นักบวชหญิงคณะที่ทำงานด้านการศึกษาอีกคณะหนึ่ง คือ คณะอูร์สุลิน (Les Ursulines) จึงทำให้มีโรงเรียนเพิ่มมากขึ้น

ราวปี ค.ศ. 1660 พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ได้ทรงมีพระราชโองการให้ทุกเขตวัด (Paroisse) จัดตั้งโรงเรียนขึ้น ในปี ค.ศ. 1700 มีโองการให้ผู้นิพาคษาและอัยการกำชับให้พระสงฆ์เจ้าอาวาสตรวจจำนวนนักเรียนที่มาโรงเรียนเสนอบ้างไป

ปี ค.ศ. 1661 ได้มีการจัดการศึกษาระบบการศึกษาขึ้นเป็นสาขาต่าง ๆ การศึกษาชั้นมหาวิทยาลัย เช่น มหาวิทยาลัย ซอร์บอน (La Sorbonne) การศึกษาในระดับเตรียมอุดม

ปี ค.ศ. 1688 พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ร่วมกับ มาตาม เดอ แมงเตอนง (Madame de Maintenon) และคริสตชนใจศรัทธา ได้จัดตั้งโรงเรียน แซนต์ ซีร์ซัน (St. Cyre)

ปี ค.ศ. 1700 การศึกษาเริ่มกระจายออกมากยิ่งขึ้นทั้งในฝรั่งเศสเองและในต่างประเทศ ในฝรั่งเศสเองมีวิทยาลัยถึง 100 แห่ง ต่างก็มีจุดหมายที่จะผลิต "ชนชั้นผู้ดี" (first-class men) โดยฝึกการควบคุมตนเองให้อยู่ในระเบียบแบบแผน และสามารถทำงานได้ดี วิทยาลัยที่ดำเนินกิจการดี และใช้วิธีทันสมัยกว่าใครในยุคนั้นคือ วิทยาลัยของ คณะสงฆ์ (Oratory) ส่วนการศึกษาในลักษณะเดียวกันของหญิงสาวนั้น คณะนักบวชอูร์สุลิน (Ursulines) เป็นครูที่มีชื่อก่อน คณะนักบวชอื่น ๆ เช่น คณะพระกุมารเยซู (Les Soeurs de Enfant Jésus หรือ Dames de St. Maur) คณะเมตตาธรรม (Soeurs de Charité) และคณะพระแม่มาเรีย (Notre-Dame) (เอี่ยม ฉายางาม, 2521 : 35-91)

ประวัติการก่อตั้งคณะภคินี เซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร

คณะภคินี เซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร (Congrégation des Soeurs de Saint Paul de Chartres) เป็นคณะนักบวชหญิงแพรวธรรม ขึ้นโดยตรงต่อสันตะสำนัก (Holy See) มีศูนย์กลางอยู่ที่กรุงโรม ทำงานในด้านการศึกษาและการรักษาพยาบาล รวมทั้งงานสงเคราะห์อื่น ๆ คณะเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร ก่อตั้งขึ้นมาเพราะแรงผลักดันของสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมืองของฝรั่งเศสในปลายศตวรรษที่ 17 ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ศตวรรษที่ 17 เป็นศตวรรษแห่งความคิดสองกระแสคือ โรงเรียนแบบฝรั่งเศส (École de Français) การศึกษาที่กำลังมุ่งหน้ากันในระยะนี้ เนื่องมาจากอิทธิพลจากยุคคลาสสิกทางวรรณคดีของฝรั่งเศส และเวลาเดียวกันทางฝ่ายศาสนาหลังสังคายนาแห่งเตรนต์ (Council of Trent ค.ศ. 1545-1563) ศาสนจักรโรมันคาทอลิกได้เน้นให้ฝ่ายศาสนจักร และคาทอลิกทุกคนหันมาพิจารณาความผิดพลาดที่เกิดขึ้นในอดีต การปฏิรูปศาสนาจึงเกิดขึ้น ทำให้มีความเคลื่อนไหวในทางที่ดี มีคณะนักบวชเกิดขึ้นมากมายทั้งชายและหญิง เพื่อที่จะให้อุทิศตนให้แก่พระศาสนจักรในทุกด้านทุกมุมที่ต้องการ ประกอบกับในยุคนั้น François de Sales (ค.ศ. 1567-1622) นักคิดแบบมนุษยนิยมแบบอุทิศตน (Devout Humanism) เน้นให้ทุกคนทุกระดับชั้น ทุกอาชีพ พัฒนาชีวิตฝ่ายจิตของตนให้เข้าสู่ความดีครบถ้วนแบบใดแบบหนึ่ง

โดยเฉพาะ ซึ่งไม่ใช่การมุ่งปฏิบัติชีวิตฝ่ายจิต แต่เป็นการรักพระเจ้าและรักเพื่อนมนุษย์
(H. Daniel Rops, 1963 : 80-89)

จากความคิดทางศาสนาดังกล่าว ทำให้เกิดภาคปฏิบัติที่จะช่วยผู้ตกทุกข์ได้ยาก
อันเนื่องมาจากผลเศรษฐกิจตกต่ำหลังสงครามซ้ำแล้วซ้ำอีก จึงได้มีคณะนักบวชที่ทำงาน
ต่างลักษณะกันเกิดขึ้นมาเช่น คณะ "เยี่ยมเยียน" (Visitation) เพื่อเยี่ยมและรักษาคณะ
เจ็บป่วยตามบ้าน คณะธิดาเมตตาธรรม (Filles de Charité) ทำงานช่วยเหลือคน
ยากจนในทุกรูปแบบ โดยไม่รับสิ่งตอบแทน (Marie-Paul ,Bord 1992 : 7-8)

คณะเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร (St. Paul de Chartres) ก็เช่นเดียวกับคณะอื่น
ก่อนกำเนิดขึ้นมาในปี ค.ศ.1696 โดย บาทหลวง หลุยส์ โชเวต์ (Louis Chauvet) ซึ่ง
เป็นผู้ได้รับการอบรมจากสำนัก Oratory ซึ่งมีชื่อเสียงในด้านความศรัทธาและความก้าว
หน้าในการอบรมที่ตำบลเล็ก ๆ แห่งหนึ่ง ชื่อ เลอเววิล ลา เชอนาร์ด (Levesville la
Chenard) ให้เขตมณฑลชาร์ตร (ห่างจากปารีส ประมาณ 70 กิโลเมตร) เนื่องจาก
สารแห่งสังคายนาเมือง เทรนท์ ได้เน้นให้สังฆราชและสงฆ์เอาใจใส่เรื่องการศึกษา และ
ช่วยเหลือคนจนเยี่ยงบิดา บาทหลวง โชเวต์ ผู้ยึดมั่นในคำสั่งนี้จึงพยายามทำให้สำเร็จจริง

เมื่อท่านมาถึงเมืองนี้ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1694 ท่านได้พบสภาพของความทุกข์
สำคัญทั่วไป ท่านจึงได้เอาใจใส่เรื่อง เสื้อผ้า อาหาร และจัดสิ่งจำเป็นให้แก่ผู้ตกทุกข์ที่สุด
พวกเขาอยู่ในสภาพที่สิ้นหวัง วยรุ่ม เด็กและผู้ใหญ่ ส่วนมากอ่านเขียนไม่ได้ ในปี ค.ศ.1695
ท่านจึงเริ่มต้นโครงการจัดตั้งโรงเรียนให้แก่ชาวบ้าน เพื่อสอนลูก ๆ ชาวบ้านให้อ่านออก
เขียนได้ และที่สำคัญที่สุดคือ ให้เรียนรู้ศาสนา และเชื่อมั่นในพระเจ้าเสียใหม่ ท่านจึงได้
รวบรวมหญิงสาวที่มีน้ำใจอยากเข้าร่วมงานกับท่าน กลุ่มแรกได้หญิงสาวชานามา 4 คน
เธอเหล่านั้นไม่รู้หนังสือ แต่มีน้ำใจและกำลังกายที่จะช่วยงาน พร้อมทั้งมีความศรัทธาใน
พระเจ้าและปรารถนาจะรับใช้เพื่อนมนุษย์ มีลูกสาวขุนนางซึ่งอยู่ตำบลใกล้เคียงสมัครมาเป็น
ผู้สอนหนังสือให้แก่หญิงสาวทั้ง 4 คือ ตามัวแซล มารี อานน์ เดอ ตีญี (Damoiselle
Marie-Anne de Tilly) ท่านเองภายหลังได้กลายมาเป็นหนึ่งในคณะหญิงสาวนี้ ผู้เริ่มต้น
คณะจึงมีด้วยกัน 5 คน และเริ่มปฏิบัติงานในปี ค.ศ 1696

บาทหลวง โชเวต์ ได้อบรมหญิงสาวรุ่นแรก ให้พร้อมสำหรับงานเมตตาธรรม
ตามความต้องการของท้องถิ่น การสอนเรียน การพัฒนาหมู่บ้าน เลอเววิล และหมู่บ้าน
ใกล้เคียง ทั้งในด้านมนุษยธรรม และด้านวิญญาณ ให้การอบรมเด็กและหญิงสาวโดยไม่คิด

มูลค่า (โรงเรียนชายมีอยู่บ้างแล้ว) พร้อมทั้งเอาใจใส่เรื่องการรักษาพยาบาล บริการคนเจ็บตามโรงพยาบาล และตามบ้าน เยี่ยมเยียนคนยากจน และอบรมเด็กสาว ๆ ให้อ่านหนังสือ ทำงานให้สมศักดิ์ศรีของมนุษย์ งานของกลุ่มหญิงสาวที่ดำเนินไปด้วยดี พวกชาวบ้านเรียกเธอว่า คณะธิดาโรงเรียน (Filles de l'École) นอกจากการทำงานดังกล่าวแล้ว เธอยังฝึกตัวเป็นนักบวช ทรมานกายอย่างเคร่งครัด รับทำงานต่ำต้อยทุกชนิด และเริ่มดำเนินชีวิตแบบนักบวช ภวานาร่วมกัน ถ้อยคำเดียวกัน เมื่อชาวบ้านเห็นว่าพวกหญิงสาวเหล่านี้กำลังก่อรูปร่างขึ้นเป็นนักบวชก็เลยเปลี่ยนชื่อเรียก พวกเธอเสียใหม่ว่า ธิดาเมตตาธรรม (Filles de Charité) (ตามชื่อที่เรียกนักบวชที่อยู่ภายนอกอารามในขณะนั้น)

ต่อมาปี 1701 บาทหลวง โชเวต์ ได้มอบ "คณะธิดาเมตตาธรรม" นี้ให้สังฆราช ปอล โกเตต์ เด มาเรส์ (Mgr. Paul Godet des Marais) แห่งสังฆมณฑลชาร์ตเร เพราะชาร์ตเรเป็นมณฑลสำคัญในปริมณฑลปารีส ผู้มีตำแหน่งสังฆราช จะเป็นข้าราชการโดยตำแหน่ง (David. Louis, 1986 : 121) คณะนักบวชนี้ก็จะได้รับการสนับสนุนจากราชสำนักด้วย ประกอบกับมีพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 (ค.ศ. 1698) ได้ประกาศกฎหมายให้ทุกสังฆมณฑลทั่วฝรั่งเศส มีโรงเรียนเล็ก ๆ เพื่อสอนเด็กที่เป็นบุตรของชาวโปรเตสแตนต์ที่กลับใจ ให้อ่านหนังสือในศาสนาคาทอลิก และสอนอ่านเขียนแก่ผู้ที่ต้องการ โรงเรียนของคณะธิดาเมตตาธรรมที่เปิดขึ้นก่อนแล้วนั้น จึงได้รับการสนับสนุนด้วย คณะธิดาเมตตาธรรม แห่งเลอเววิลนี้ ภายหลังได้ย้ายไปอยู่ที่ตำบล เซนต์ โมริส (St. Maurice) ในเมืองชาร์ตเร จึงถูกเรียกใหม่ว่า "Filles de St. Maurice de Chartres" บาทหลวงผู้เป็นจิตตภาคารของคณะ คือ บาทหลวง ฌอง บัปติส มาเรโช (Jean Baptist Maréchaux) ดุษฎีบัณฑิตจาก La Sorbonne ได้ร่างข้อปฏิบัติแก่อนุภินิหารแรกเพื่อปฏิบัติร่วมกันไว้ ดังเช่น

- ภคินีถวายตนแด่พระเยซูคริสต์ (Jesus Christ) ซึ่งเป็นมิตรที่ซื่อสัตย์ที่สุด
- ภคินีบริการรับใช้พระองค์ในคนยากจน ผู้เจ็บป่วยและเด็ก ๆ เพราะพระเยซูตรัสว่า "สิ่งที่ท่านปฏิบัติต่อพี่น้องที่ต่ำต้อยที่สุดก็เท่ากับปฏิบัติต่อเราเอง" (พระคริสตธรรมคัมภีร์, 2526)

- ภคินีดำรงชีวิตอย่างเรียบง่าย ปฏิบัติความยากจนอย่างแท้จริง สรรพพร้อมที่จะทำงานด้วยมือของตนเองพร้อมกับสมาชิกในคณะ โดยไม่เลือกชั้นวรรณะ

- ภคินีผูกมัดตนเองด้วยข้อปฏิญาณ (vows) 3 ประการ คือ พรหมจรรย์ (Chastity) ความยากจน (Poverty) ความเอมอ่อนเชื่อฟัง (Obedience) ปฏิบัติ

ตามข้อระเบียบวินัยตามสัญญาที่ให้ไว้แก่คณะ ฯลฯ

ในระหว่างปฏิวัติฝรั่งเศส ค.ศ. 1789 คณะภคินีถูกไล่ออกจากอารามกระจัดกระจายกันไป อาราม โรงเรียน โรงพยาบาลที่ภคินีปฏิบัติงานถูกยึดไปหมด แต่โชคที่ภคินีได้ออกไปทำงานนอกประเทศ ตั้งแต่ปี 1727 ไปประเทศกียาน ซึ่งเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส กียานขาดการติดต่อกัน ทางกียานไม่รู้ข่าวเรื่องคณะถูกไล่ออกจากอารามไปแล้ว เมื่อเกิดขาดแคลนภคินี เพราะเจ็บป่วยและชราภาพไป ไม่มีใครไปเพิ่มเติม ทางข้าหลวงใหญ่จึงส่งข่าวมาทางฝรั่งเศสและได้ทราบว่คณะได้ล้มไปหมดแล้ว ความทราบถึงจักรพรรดินโปเลียน จึงสั่งลงมาให้ตามหาคณะธิดาเซนต์โมริสแห่งชาร์ตร (Filles de St. Maurice de Chartres) ภคินีจึงกลับมารวมตัวกันอีกครั้ง ทางการได้มอบอารามที่ยึดไปจากคณะนักบวชอื่นให้ภคินีได้เข้าอยู่อาศัย และเริ่มชีวิตนักบวชเสียใหม่ จึงทำให้มีกันไปทำงานต่อที่กียานได้ และจักรพรรดินโปเลียนได้พระราชทานนามให้ใหม่ว่า เซอร์ผู้รักษาพยาบาลแห่งเซนต์ปอล (Soeurs Hospitalières de Saint Paul) ต่อมาได้เรียกเสียใหม่ว่า Soeurs de Saint Paul de Chartres จนถึงปัจจุบัน

จากสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และศาสนา ในปลายศตวรรษที่ 17 ที่คณะภคินีได้ก่อตั้งขึ้นนั้น คณะภคินีจึงมีจิตตารมณ์ของคณะตั้งแต่นั้นว่า เมตตาธรรม (ชื่อของคณะ) ระเบียบวินัย สุกภาพเรียบง่าย และการทำงาน และยังถือปฏิบัติมาจนทุกวันนี้ และอบรมสอนนักเรียน หรือผู้ทำงานร่วมกันให้ยึดถือปฏิบัติด้วย

ตอนที่ 3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาความคิดเห็นด้านปรัชญาการศึกษา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็นทางปรัชญาการศึกษานั้น ได้มีการศึกษาไว้หลายรูปแบบ เช่น การศึกษาแนวคิด การศึกษาหาความสัมพันธ์ และการศึกษาเปรียบเทียบ เป็นต้น ซึ่งการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งผลงานวิจัยเป็น 2 ส่วนคือ

- ก. งานวิจัยในประเทศไทย
- ข. งานวิจัยในต่างประเทศ

ก. งานวิจัยในประเทศไทย

พ.ศ. 2523 สมพงษ์ สิงหะหล ได้ทำวิจัยเรื่อง "แนวคิดทางปรัชญาการศึกษา ของนักศึกษาวิทยาลัยครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษาชั้นปีสุดท้าย ระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง และนักศึกษาชั้นปริญญาตรีปีสุดท้าย จำนวนทั้งสิ้น 619 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสำรวจแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา 5 ลัทธิคือ สาร์ตถนิยม นິรันตรนิยม พัฒนาการนิยม ปฏิรูปนิยม และอัตถิภาวนิยม โดยแยกศึกษาในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านความหมาย จุดมุ่งหมาย องค์กรประกอบ และกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ผลการวิจัยพบว่าในด้านความหมาย จุดมุ่งหมายและองค์กรประกอบของการศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาโน้มไปทางลัทธิพัฒนาการนิยม ส่วนทางด้านกระบวนการเรียนการสอนนักศึกษามีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาโน้มไปทางลัทธิปฏิรูปนิยม เมื่อเปรียบเทียบแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาทั้ง 5 ลัทธิของนักศึกษาทั้งสองระดับ พบว่าแตกต่างกันอย่าง ไม่มีนัยสำคัญทุกลัทธิ

พ.ศ. 2526 รัชณี ทิมเส็นย์ ก็ได้ทำวิจัยเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดทางปรัชญาการศึกษากับบุคลิกภาพของอาจารย์ในวิทยาลัยครูภาคใต้" กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นอาจารย์วิทยาลัยครูภาคใต้ จำนวน 246 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสำรวจแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองกับแบบสำรวจบุคลิกภาพที่ดัดแปลงมาจากแบบสำรวจบุคลิกภาพมาตรฐานของต่างประเทศ ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของอาจารย์วิทยาลัยครูภาคใต้โน้มไปทางลัทธิพัฒนาการนิยม เมื่อแยกวิเคราะห์แต่ละด้านพบว่า ด้านความหมาย ด้านจุดมุ่งหมาย อาจารย์วิทยาลัยครูภาคใต้มีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาโน้มไปทางพัฒนาการนิยม ด้านองค์กรประกอบทางการศึกษาโน้มไปทางนິรันตรนิยม ส่วนด้านกระบวนการเรียนการสอนโน้มไปทางอัตถิภาวนิยม และความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดทางปรัชญาการศึกษากับบุคลิกภาพของอาจารย์พบว่ามีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญ .01 และ .05

ปีเดียวกัน วัชร ตรีทะกุลงาม ได้ทำวิจัยเรื่อง "แนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลเอกชนในเขตจังหวัดภาคกลาง" กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลเอกชนในจังหวัดกรุงเทพมหานคร 252 คน และผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลเอกชน จังหวัดอื่นในเขตภาคกลาง 46 คน รวม 298 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสำรวจแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา 2 กลุ่ม คือกลุ่มอนุรักษนิยม (ปรัชญาการศึกษา

ในกลุ่มอนุรักษ์นิยม ได้แก่ ลัทธิสารัตถนิยม และนิรันตรนิยม) และกลุ่มเสรีนิยม (ปรัชญาการศึกษาในกลุ่มนี้มีลัทธิพัฒนาการนิยมปฏิรูปนิยม และอรรถิภาวนิยม) ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลเอกชนในเขตภาคกลางส่วนใหญ่ โน้มไปทางกลุ่มเสรีนิยมในทุกด้าน แต่เมื่อแยกเปรียบเทียบแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลเอกชน ในกรุงเทพมหานครกับจังหวัดอื่นในเขตภาคกลาง พบว่าผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลเอกชนในจังหวัดกรุงเทพมหานคร มีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา โน้มไปทางกลุ่มอนุรักษ์นิยมมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลเอกชนในจังหวัดอื่นในเขตภาคกลาง

ปีเดียวกัน อรสา สุขเปรม ได้วิจัยเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของอาจารย์วิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานครกับคำรายงานพฤติกรรมการสอน" กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ อาจารย์วิทยาลัยครูในเขตกรุงเทพมหานครทั้งหมด 308 คน และนักศึกษาชั้นปีที่สอง จำนวน 620 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสำรวจแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา 5 ลัทธิ กับแบบสำรวจพฤติกรรมการสอนของอาจารย์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของอาจารย์วิทยาลัยครูในเขตกรุงเทพมหานคร โน้มไปทางลัทธิประสบการณ์นิยม นิรันตรนิยม บุรณนิยม สารัตถนิยม และอรรถิภาวนิยม ตามลำดับ ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนกับแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา พบว่าแต่ละลัทธิมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ปีพ.ศ. 2527 อาภัสสรี ไชยคุนา ได้ทำวิจัยเรื่อง "การเปรียบเทียบแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของอาจารย์ นักศึกษา และครูประจำการที่เข้ารับการอบรมบุคลากรทางการศึกษา ในวิทยาลัยครูกลุ่มภาคเหนือ" กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ อาจารย์ นักศึกษา และครูประจำการ ที่เข้ารับการอบรมบุคลากรทางการศึกษาตามโครงการอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาในวิทยาลัยครูกลุ่มภาคเหนือในปี พ.ศ. 2526 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสำรวจแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม คือ อาจารย์ นักศึกษาและครูประจำการมีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา โน้มไปทางลัทธิพัฒนาการนิยม ปฏิรูปนิยม และอรรถิภาวนิยม ในระดับสูงและสารัตถนิยมและนิรันตรนิยม ระดับกลาง เมื่อเปรียบเทียบแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของทั้ง 3 กลุ่ม พบว่า แตกต่างกันในบางลัทธิคือ สารัตถนิยม ครูประจำการสูงกว่าอาจารย์และลัทธิประสบการณ์นิยม นักศึกษาสูงกว่าครูประจำการ แต่เมื่อพิจารณาตัวแปรต่าง ๆ พบว่า

ด้านเพศ อาจารย์ที่มีเพศต่างกัน มีแนวคิตทางปรัชญาการศึกษาต่างกัน ครูประจำการและนักศึกษาที่มีเพศต่างกันมีแนวคิตทางปรัชญาการศึกษาไม่แตกต่างกัน

ด้านอายุ พบว่า อาจารย์และครูประจำการที่อายุต่างกัน มีแนวคิดไม่ต่างกัน แต่ นักศึกษาที่อายุต่างกัน มีแนวคิตทางปรัชญาการศึกษาแตกต่างกัน

ด้านประสบการณ์การทำงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม ที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีแนวคิตทางปรัชญาการศึกษาต่างกัน

ปี พ.ศ. 2528 จินดา ยัญทิพย์ ได้ทำวิจัยเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิตทางปรัชญาการศึกษา กับแบบการเรียนของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย" กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นิสิตระดับบัณฑิตศึกษาคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 355 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสำรวจแนวคิตทางปรัชญาการศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง กับแบบสำรวจแบบการเรียนของนิสิตที่ตัดแปลงมาจากเครื่องมือวัดแบบการเรียนของแอนโทนี กราชาและเชอร์วิล ไรช์แมน (Anthony Crasha and Sheryl Reichman) ผลการวิจัยพบว่า แนวคิตทางปรัชญาการศึกษาของนิสิต บัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โน้มไปทางปรัชญาการศึกษา พัฒนาการนิยมในทุกด้าน และแบบการเรียนของนิสิตบัณฑิตศึกษาคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยชอบ 3 แบบ คือ แบบร่วมมือ แบบมีส่วนร่วมและแบบอิสระ ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิตทางปรัชญาการศึกษา กับแบบการเรียนพบว่า มีความสัมพันธ์กันทั้งทางบวกและทางลบในแต่ละลัทธิ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05

ปี พ.ศ. 2529 สุรินทร์ รักชาติ ได้ศึกษาและเปรียบเทียบความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาระหว่างผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษาวิทยาลัยครู ในกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหาร อาจารย์และนักศึกษาวิทยาลัยครู จำนวน 370 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสำรวจความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำแนกเป็น 5 ลัทธิ คือ สวรรตนิยม นีรันตรนิยม พัฒนาการนิยม ปฏิรูปนิยม และอรรถิภาวนิยม ผลการวิจัยพบว่า ความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาของผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษาโดยส่วนรวม โน้มไปทางลัทธิพัฒนาการนิยมสูงสุด เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านปรากฏว่า ส่วนใหญ่ โน้มไปทางลัทธิพัฒนาการนิยมสูงสุดเช่นกัน และเมื่อเปรียบเทียบทั้ง 3 กลุ่ม พบว่า ทั้ง 3 กลุ่มมีความเชื่อทางปรัชญาการศึกษา โดยส่วนรวมแตกต่างกัน ในลัทธิสวรรค์นิยม นีรันตรนิยม ปฏิรูปนิยม และอรรถิภาวนิยม

ปี พ.ศ. 2531 ด้ฐพร คำมะสอน ได้ทำวิจัยเรื่อง "การเปรียบเทียบแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาระหว่างผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาล และผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน ในกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาล จำนวน 103 คน และผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน จำนวน 182 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลและผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน มีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาโน้มไปทางลัทธิพัฒนาการนิยม ลัทธิวันตรนิยม ลัทธิปฏิรูปนิยม และลัทธิอดิภาวนนิยมในระดับมาก เรียงลงมาตามลำดับ ส่วนลัทธิสารัตถนิยมอยู่ในระดับปานกลาง 2) ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลและผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน มีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ .05 ในลัทธิวันตรนิยม และลัทธิปฏิรูปนิยม โดยผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนมีแนวคิดต่อทั้ง 2 ลัทธิดังกล่าวสูงกว่าผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาล 3) เมื่อจำแนกตามเพศ อายุ และประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ค่าของแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลมีแนวโน้มและการกระจายไปทางลัทธิพัฒนาการนิยมสูงสุด และเมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษาสูงสุด โโน้มไปทางลัทธิพัฒนาการนิยมและวันตรนิยมสูงสุด 4) เมื่อจำแนกตามเพศค่าของแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนมีแนวโน้มและการกระจายไปทางลัทธิพัฒนาการนิยมสูงสุด เมื่อจำแนกตามอายุ โโน้มไปทางลัทธิปฏิรูปนิยม ลัทธิพัฒนาการนิยม และลัทธิวันตรนิยมสูงสุด และเมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษาสูงสุด และประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา โโน้มไปทางลัทธิพัฒนาการนิยมและลัทธิวันตรนิยมสูงสุด

ข. งานวิจัยในต่างประเทศ

ในปี ค.ศ. 1976 ดี ซี บรู (D, C Brou) และซิสเตอร์ ซิต้า (Sister Zita) ได้วิจัยแนวคิดทางด้านปรัชญาการศึกษาและทัศนคติที่มีต่อทฤษฎีการวัดผลที่ใช้อยู่ในระบบโรงเรียนคาทอลิก จุดมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อศึกษาแนวคิดทางด้านปรัชญาการศึกษาและทัศนคติต่อทฤษฎีการวัดผลสองทฤษฎีของครูประถมศึกษาในโรงเรียนคาทอลิกในเขตการปกครองของอัครสังฆมณฑล (Archdiocese) ในเมืองเซนต์หลุยส์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย มีจำนวนทั้งสิ้น 390 คน สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแนวคิดทางด้านปรัชญา

การศึกษานั้น ผู้วิจัยใช้แบบทดสอบปรัชญาการศึกษาของลอรี (Laury's "Toward a Catholic School Philosophy I") ซึ่งเป็นแบบวัดผลที่เน้นทางด้านปรัชญาของโรงเรียนคาทอลิกและสามารถใช้วัดระดับความเป็นคาทอลิกของโรงเรียนได้ แบบวัดผลอีกชุดหนึ่งคือ แบบวัดผลของไอส์เนอร์ (Eisner's "The Perceptive Eye: Toward a Reformative of Curriculum Development") ซึ่งเป็นแบบวัดผลที่โน้มไปทางด้านวิชาศิลปศาสตร์ แต่ไม่เน้นเฉพาะปรัชญาของคาทอลิก

ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. แนวคิดทางด้านปรัชญาการศึกษาระหว่างครูในส่วนที่เกี่ยวกับสถานภาพในโบสถ์กับอายุ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
2. ทักษะคิดต่อทฤษฎีการวัดผลของเอลเฟอร์ระหว่างประชากรในตัวแปรตำแหน่งในโรงเรียน และอายุ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
3. ทักษะคิดต่อทฤษฎีการวัดผลของไอส์เนอร์ระหว่างประชากรในกลุ่มตัวแปรสถานที่ตั้งของโรงเรียน ตำแหน่งในโรงเรียน และระดับการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ครูในชนบทยอมรับทฤษฎีการวัดผลของ ไอส์เนอร์น้อยกว่าครูอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญ และครูที่จบการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามีทัศนคติในทางบวกต่อทฤษฎีการวัดผลของ ไอส์เนอร์มากกว่าครูที่จบการศึกษาต่ำกว่า ครูใหญ่ยอมรับทฤษฎีการวัดผลของ ไอส์เนอร์มากกว่าครูอื่น

แกรี เรย์ ฟูลเลอร์ (Gary Ray Fuller, 1970) ได้ทำการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยโอเรกอน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2 และนักศึกษาระดับปริญญาโท ของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยโอเรกอน (University of Oregon) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสำรวจแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา IVE (Inventory of Viewpoints of Education) ซึ่งผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีและนักศึกษาระดับปริญญาโทมีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาโน้มไปทางพัฒนาการนิยมมากกว่าลัทธิสารัตถนิยม

เอฟ เอส ซี สมิธ (F.S.C. Smith) และแมททิว แพทริค (Matthew Patrick, 1977) ได้ศึกษาเพื่อ เปรียบเทียบแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ บุคลากรทางการศึกษาในเมืองเซนต์หลุยส์ ได้แก่ ผู้แนะแนว ครูและผู้บริหารจำนวน 396 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสำรวจแนวคิดทางปรัชญาของรอส (Ross Educational Philosophical Inventory) ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มคือ ผู้บริหาร ครู และผู้แนะแนวมีความคิดทางปรัชญาการศึกษาแบบจิตนิยมเหมือนกันทุกกลุ่ม

คอนนี แมค แมคคอย (Connie Mack McCoy, 1978) ได้วิจัยแนวคิดทางการศึกษาของประธานและอธิการบดีมหาวิทยาลัยโอคลาโฮมาซิตี จำนวนทั้งหมด 12 คน ที่ดำรงตำแหน่งทั้งในอดีตและปัจจุบัน การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสารโดยเน้นการศึกษาจากเอกสารคำปราศรัย ปาฐกถา และข้อเขียนต่าง ๆ พร้อมกับศึกษาจากแหล่งอื่น ๆ เช่น ระเบียบประวัติส่วนตัว เอกสารสำคัญอื่น ๆ ประกอบการสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารมหาวิทยาลัยโอคลาโฮมาซิตีทั้ง 12 คนนั้น มีแนวคิดทางการศึกษาเป็นของตนเอง โดยเฉพาะ ยากที่จะชี้ชัดลงไปว่า แนวคิดทางการศึกษาของผู้บริหารดังกล่าวเป็นอย่างไร เนื่องจากช่วงเวลาที่ดำรงตำแหน่งอยู่นั้นสั้นเกินไป ประกอบกับข้อจำกัดเกี่ยวกับเอกสารสำคัญต่าง ๆ นอกจากนั้นผู้บริหารเหล่านั้นยังต้องยุ่งอยู่กับภาระทางด้านการบริหารจนไม่มีเวลาเพียงพอที่จะแสดง หรือเสนอแนวคิดทางการศึกษาออกมาให้ปรากฏ

ในปี ค.ศ. 1977 จีซัส ฟรานซิสเซส เดลกาโด ฮิดาลโก (Jesus Francis Delgado Hidalgo) ได้วิจัยเปรียบเทียบแนวคิดทางด้านปรัชญาการศึกษากับแนวคิดทางวัฒนธรรมของครูก่อนประจำการในเขตลอสแอนเจลิส จุดมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดทางวัฒนธรรมและแนวคิดทางด้านปรัชญาการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสำรวจปรัชญาการศึกษาของรอสส์ (Ross's Educational Philosophical Inventory) ซึ่งเป็นแบบสำรวจแนวคิดทางด้านปรัชญาวัตถุนิยม (Realism) จิตนิยม (Idealism) ปฏิบัตินิยม (Pragmatism) และอัตถิภาวนิยม (Existentialism) และเครื่องมือวัดแนวคิดทางวัฒนธรรม (International Ideology Inventory) ซึ่งเป็นแบบสำรวจแนวคิดทางด้านวัฒนธรรม 3 ลักษณะด้วยกันคือ

วัฒนธรรมแบบชาตินิยม (Cultural Nationalism) วัฒนธรรมแบบพหุนิยม (Cultural Pluralism) และวัฒนธรรมแบบคล้ายคลึง (Cultural Assimilationism) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ครูก่อนประจำการในเขตมลรัฐลอสแอนเจลิส ที่มีเชื้อชาติแองโกล (Anglo) เม็กซิกัน-อเมริกัน (Mexican-American) ผิวดำ (Black) และเอเชีย (Asian) รวมทั้งสิ้น 163 คน

ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดทางด้านปรัชญาการศึกษาและแนวคิดทางวัฒนธรรมที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ คือ อัตถิภาวนิยม กับ พหุนิยม ปฏิบัตินิยมกับพหุนิยม วัตถุนิยมกับวัฒนธรรมแบบคล้ายคลึง และจิตนิยมกับชาตินิยม

โมฮัมเหม็ด อาเหม็ด โคเรียม (Mohamed Ahmed Koriem, 1978) ได้ศึกษาเปรียบเทียบ แนวคิดทางปรัชญาการศึกษาระหว่างนักศึกษาครูชาวอียิปต์ และอเมริกัน จำนวน 647 คน โดยนักศึกษาชาวอียิปต์เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยอเล็กซานเดรีย จำนวน 453 คน และนักศึกษอเมริกันระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยไอโอวา ส.เตท จำนวน 164 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสำรวจทางปรัชญาการศึกษา ผลการวิจัยพบว่านักศึกษาอียิปต์มีแนวคิดโน้มไปทางลัทธิปฏิบัตินิยมมากที่สุด รองลงมาคือ อัตถิภาวนิยม วัตถุนิยม และจิตนิยม ตามลำดับ ส่วนนักศึกษอเมริกันพบว่าโน้มไปทางอัตถิภาวนิยมมากที่สุด รองลงมาคือ ปฏิบัตินิยม วัตถุนิยม และจิตนิยม ตามลำดับ

สตีเฟน โดนัลด์ ทอมป์สัน (Stephen Donald Thompson, 1981) ได้ศึกษาแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของกลุ่มนักศึกษาครูที่เรียนวิชาการศึกษาในวิทยาลัยไอดาโฮ (University of Idaho) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบวัดปรัชญาการศึกษาของวิลเลอร์ และบอนดี (The Preferred Education Philosophy Instrument of Weler and Bondi) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักศึกษาครูชั้นปีที่ 1 ที่เรียนวิชา Ed 201 และชั้นปีสุดท้ายที่เรียนวิชา Ed 445 ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาครูที่เรียนวิชา Ed 201 ทั้งเพศหญิงและชายทั้งที่ชอบสอนในระดับประถมและระดับมัธยมมีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาเหมือนกัน และนักศึกษาครูที่เรียนวิชา Ed 445 ทั้งเพศหญิงและชายทั้งที่ชอบสอนในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา มีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาแตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม พบว่า นักศึกษาครูกลุ่มที่เรียน Ed 201 และชอบสอนในโรงเรียน

รัฐบาลและเอกชนกับนักศึกษาครูกลุ่มที่เรียน Ed 445 และชอบสอนในโรงเรียน รัฐบาล และเอกชนมีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

โรเบิร์ต เอช ฟอร์ (Robert H. Fore, 1984) ได้ทำการศึกษาเพื่อ ประเมินผลในรอบ 50 ปีเกี่ยวกับแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของอาจารย์ทางการศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ อาจารย์วิทยาลัยครูและอาจารย์มหาวิทยาลัยในรัฐแคลิ- ฟอร์เนีย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสำรวจแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของฟรานซิส อี ปีเตอร์สัน (Francis E. Peterson) ผลการวิจัยพบว่า ชนิดของสถาบันการศึกษามี ความสัมพันธ์กับแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของอาจารย์กล่าวคือ อาจารย์ในวิทยาลัยครูยึด แนวคิดทางปรัชญาการศึกษาลัทธิปฏิรูปนิยม (Reconstructionism) มากกว่าอาจารย์ใน มหาวิทยาลัย และสถาบันการศึกษาที่นับถือศาสนา คาทอลิกและ โปรเตสแตนต์ที่ยึดแนวคิดทาง ปรัชญาการศึกษาแบบอนุรักษนิยม (Conservativism) มากกว่าสถาบันที่นับถือศาสนาอื่น ๆ

ทีโมธี เดวิด มิลเลอร์ (Timothy David Miller, 1984) ได้ศึกษาถึงความ เข้าใจทางปรัชญาการศึกษาของผู้บริหาร และอาจารย์ในวิทยาลัยเอลคามิโน กลุ่มตัวอย่างที่ ใช้ในการวิจัยคือ คนเบตี 9 คน และอาจารย์ในคณะต่าง ๆ ของวิทยาลัย 310 คน รวม ทั้งหมด 319 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสำรวจแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของ รอส (Ross Educational Philosophical Inventory) ซึ่งเป็นแบบวัดแนวคิดทาง ปรัชญาการศึกษา 4 ลัทธิคือ จิตนิยม (Idealism) วัตถุนิยม (Realism) ปฏิบัตินิยม (Pragmatism) และอัตถิภาวนิยม (Existentialism) ผลการวิจัยพบว่า ความเข้าใจ ทางปรัชญาการศึกษาของคนเบตี กับอาจารย์ในแต่ละคณะวิชามีความแตกต่างกันอย่างมีนัย สำคัญทางสถิติ

ปี ค.ศ. 1988 เชอริล ชาส์ เคน (Cheryl Chase Kane) มหาวิทยาลัย แห่งรัฐฟลอริดา ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง " การเสริมสร้างปรัชญาของโรงเรียนมัธยมระดับ กลาง เรื่องการวิเคราะห์ปรัชญาการศึกษาและข้อปฏิบัติในโรงเรียนมัธยมระดับกลาง"

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้ "ได้กล่าวถึงการล้มเหลวและขาดปรัชญาและการเสริม สร้างความรู้รวมยอดในการพัฒนาเยาวชน รวมทั้งหาวิธีการพัฒนาเด็กในโรงเรียนเพื่อมี

แนวและหลักยึดเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษา

จุดมุ่งหมายในการศึกษาเพื่อชี้แนะในการวางปรัชญา คือ

- 1) แจกแจงการขาดการเสริมสร้างปรัชญาของโรงเรียนในปัจจุบัน
- 2) แจกแจงและวินิจฉัยสาระเนื้อหาที่จะมาเกี่ยวข้องกับคุณภาพของครู นักเรียน

อาจารย์ใหญ่ผู้ปกครองและสังคม

- 3) ได้นำข้อมูลที่วิเคราะห์แล้วนำมาเสริมสร้างให้โรงเรียนมีคุณภาพ

บทสรุปที่สำคัญมี 3 ข้อ ที่สำคัญคือ

- 1) โรงเรียนมัธยมระดับกลาง ไม่ได้เน้นในการจัดการแนะแนวการศึกษาที่ดีให้แก่โรงเรียนระดับนี้
- 2) ข้อแตกต่างที่ชัดเจนในเชิงการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่ดีในระดับนี้ คือ การสนับสนุนและปฏิบัติตามความเป็นจริง ไม่สอดคล้องกัน
- 3) ไม่มีข้อมูลที่เพียงพอเกี่ยวกับการพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพดี ที่จะเป็นความสำคัญค้นคว้าวิจัยหรือเร่งพัฒนาปรัชญาการศึกษา

ในปี ค.ศ. 1989 โนเอล โบรมง วูดบริดจ์ (Noel Beaumont, Woodbridge) มหาวิทยาลัยในแอฟริกาใต้ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "จริยศึกษาสำหรับเยาวชนปัจจุบันในสังคมเทคโนโลยี"

การศึกษานี้วิเคราะห์ปรากฏการณ์ร่วมทางจริยศึกษาของเยาวชนในสังคมที่เทคโนโลยีเจริญก้าวหน้ามาก ผู้วิจัยได้นำเอาความสำคัญขององค์ประกอบและหลักสูตรจริยธรรมมาเสนอแนะ ให้มีการจัดและเตรียมพร้อมที่จะเสนอให้แก่เยาวชนยุคนี้ และให้เขาเรียนรู้อย่างลึกซึ้งและยอมรับที่จะปฏิบัติด้วยแต่ต้องไม่ขัดกับความเป็นมนุษย์ของเขา ให้เขาพร้อมที่จะอยู่ในสังคมที่มีความรุนแรงทางด้านศีลธรรม

เพื่อเน้นถึงความจำเป็นที่จะต้องสอนจริยธรรมให้แก่เยาวชนในยุคนี้ ต้องให้เขาเรียนรู้ปัญหาและโยงปัญหาให้เข้ากับสภาพการณ์ของเขา และกับปรัชญาทางศาสนา ซึ่งมีพระบัญญัติ 10 ประการ (Ten Commandments) เป็นบรรทัดฐานที่นำมาวินิจฉัยถึงการเป็นปรัชญาเชิงจริยศาสตร์ที่มีประโยชน์แก่เยาวชน และที่เขาจะยึดถือได้

สุดท้ายการวิจัยพบว่า แม้จะมีอิทธิพลที่เป็นภัยของสังคมเทคโนโลยีสมัยใหม่ก็ตาม จริยศึกษายังมีอิทธิพลอย่างแท้จริงต่อการเสริมสร้างพัฒนาการให้เยาวชนมีความเจริญเป็นผู้ใหญ่ที่มีจริยธรรมได้

ปี ค.ศ. 1990 ดร. ไมเคิล โธมัส ริสคู (Michael Thomas, Risku) แห่งมหาวิทยาลัย มาแก็ต ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง ระบบคุณธรรมของการศึกษาคาทอลิกในโรงเรียนที่อยู่ในความดูแลของวัดในเมืองหลวง : การพัฒนาในประวัติศาสตร์และในสมัยปัจจุบัน การศึกษาค้นคว้านี้ ได้ทำการสำรวจตรวจสอบเกี่ยวกับคุณธรรมพื้นฐานการศึกษา ซึ่งเป็นรากฐานการศึกษาที่สอนโดยระบบโรงเรียนเอกชนประเภทหนึ่ง อันมีเมืองศูนย์กลางของระบบโรงเรียนคาทอลิกที่เมืองมิลวอกก์แห่งรัฐวิสคอนซิน และเปรียบเทียบกับการศึกษาคุณธรรมคาทอลิกที่ได้ปฏิบัติกันสืบมาเป็นเวลาอันยาวนาน การสำรวจตรวจสอบและการเปรียบเทียบนี้ ได้ทำในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการให้คำจำกัดความใหม่แก่คุณธรรมของระบบ (โรงเรียนคาทอลิก) ที่ได้ประยุกต์ใช้ในสังคมใหม่ที่ให้บริการส่วนใหญ่แก่นักเรียนที่ส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นคาทอลิก

เพื่อประเมินการพัฒนาคุณธรรมในประวัติศาสตร์ และในสมัยปัจจุบันภายในระบบโรงเรียนคาทอลิกในเมืองศูนย์กลางนั้น ได้มีการรวบรวมตัวอย่างคุณธรรมของคาทอลิกอเมริกันจากการสำรวจวรรณกรรมโดยอาศัยเอกสารต่าง ๆ ประกอบ เช่น สารเวียงเกี่ยวกับการศึกษาคาทอลิกจดหมายเกี่ยวกับการอภิบาลสัตบุรุษ (จากผู้ใหญ่ฝ่ายศาสนา) และเอกสารต่าง ๆ ที่สำคัญตลอดจนงานเขียนอื่น ๆ แล้วนำมาเปรียบเทียบกับตัวอย่างของคุณธรรมที่เมืองศูนย์กลางระบบโรงเรียนคาทอลิกได้คิดขึ้น (CCCSS = Central City Catholic School System)

การศึกษารูปว่า ถึงแม้ประชากรนักเรียนที่ไม่เป็นคาทอลิกเพิ่มมากขึ้นในโรงเรียนคาทอลิกที่อยู่ในความดูแลของวัดที่อยู่ในเมืองหลวง คุณธรรมคาทอลิกซึ่งได้ปฏิบัติกันมาเป็นเวลายาวนานของโรงเรียนเหล่านั้น ก็ไม่ได้รับผลกระทบอะไร ยิ่งกว่านั้น แม้ว่าโรงเรียนเหล่านั้นจะดำเนินการโดยครูที่เป็นฆราวาส แต่คุณธรรมที่นักเรียนได้รับ ก็คล้ายคลึงกับผู้ที่ได้เรียนอยู่ในโรงเรียนคาทอลิกที่อยู่ชานเมือง และที่อยู่ในโรงเรียนคาทอลิกอื่น ๆ ทั่วประเทศ เพราะว่าสิ่งที่นักเรียนได้รับการอบรมไปเป็นสิ่งเดียวกัน ไม่เปลี่ยนแปลง ไม่ว่านักเรียนจะเป็นคนผิวดำ หรือไม่ได้เป็นคาทอลิก หรือเป็นคนที่อยู่ในเมืองชั้นในก็ตาม

ปี ค.ศ. 1990 โมเย คาวานาช (Moya Kavanagh) แห่งมหาวิทยาลัย อัลแบร์ตา (คานาดา) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ความรู้สึก ความคิดเห็น ความสำนึกที่เป็นจริยธรรม (Moral emotions, moral ideals และ moral education.)

จุดมุ่งหมายของวิทยานิพนธ์นี้ คือ การศึกษาคุณธรรม ความคิดเห็น และความ ลึกนิกทางจริยธรรมในตัวบุคคล ซึ่งแสดงออกมาในทางปฏิบัติจริง แม้จะเพียงเล็กน้อยก็ถือว่า มีผลสำเร็จ

ข้อสำรวจมุ่ง 2 ประเด็น ประการแรก ต้องตระหนักชัดว่าเด็กเป็นสิ่งที่ มีชีวิตที่เกิดมาพร้อมกับความปรารถนาบางอย่างลึก ๆ ในตัวตน การที่เขาจะตัดสินใจกระทำ การใด ๆ นั้น เกิดจากการตัดสินใจที่ได้รับอิทธิพลจากความปรารถนานั้น ๆ เขาจึงสามารถ มีความรู้สึก ความคิดเห็นและความสำนึกที่เป็นจริยธรรมได้ตั้งแต่อายุยังน้อย สอง การ อบรมศีลธรรมมิใช่การบังคับให้ถือตามกฎเกณฑ์ภายนอก ซึ่งเด็ก ๆ ยอมรับอยู่แล้ว โน้มน้าว ใจจากภายนอกให้ค่อยซึมซาบไปในใจจนถึงขั้นปฏิบัติตามจนเป็นนิสัย

ปี ค.ศ. 1991 ดูกลาส เอตเวิร์ต สตูฟเฟอร์ (Douglas Edward, Stouffer) มหาวิทยาลัยแห่งรัฐนิวยอร์ก ณ เมือง อัลบานี ได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของสตรีในยุค ก่อนกับการศึกษาเกี่ยวกับจริยธรรม เห็นว่าชาวอเมริกันในศตวรรษที่ 20 มองสถาบัน โรงเรียนว่าเป็นสถาบันแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้านสังคม เมื่อภาพลักษณ์การศึกษาของรัฐเป็นเช่นนี้ ก็ควรให้อิทธิพลของจริยธรรมในโรงเรียนได้แผ่เข้าไปในครอบครัวและสังคมอเมริกันด้วย หัวข้อที่นำการศึกษาคือ : จริยธรรมของใคร ? ค่านิยมอะไร ที่แทรกเข้าไปในโรงเรียน ของชาวอเมริกัน และ บทบาทของสตรีในยุคนี้เป็นอย่างไร ?

ผู้วิจัย ศึกษาว่าสตรีปัจจุบันควรมีบทบาทในการปลูกฝังจริยธรรมให้แก่สังคม โดย ให้สตรีเข้าใจบทบาทของตนในยุคปัจจุบัน รู้เข้าใจตนเอง สร้างเอกภาพของตนจนมีอิทธิพล ต่อผู้แวดล้อมโดยเป็นผู้มี " คุณภาพ " เพื่อถือเป็นแบบฉบับได้

การศึกษานี้จึงมุ่งพัฒนาประสิทธิภาพการศึกษาจริยธรรมของ โรงเรียนในยุคปัจจุบัน อย่างเช่น ผลงานของ โคลเบิร์กและกิลลิแกน (Kohlberg and Gillican) ซึ่งเน้น บทบาทของสตรีในยุคปัจจุบัน ที่จะช่วยกันวิพากษ์วิจารณ์ สร้างสรรค์ และนิเทศหลักสูตร ให้เป็นแบบอย่างแก่เยาวชนจนเป็นที่ยึดถือให้เป็นแบบฉบับของหลักสูตรสตรีปัจจุบันมีส่วนคิด

ในปี ค.ศ. 1991 อึน ชุก ฮ็อง จ็อย (Eun - Sosk Hong , Choi) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง " การศึกษาเพื่อแนะแนวทางปฏิบัติและเสนอแนะการแก้ปัญหา " การศึกษาเป็นสิ่งหนึ่งที่จะต้อง เรียนรู้ เพื่อก่อให้เกิดสติปัญญาอันเฉลียวฉลาด

และความรู้เป็นสิ่งที่ต้องถ่ายทอด ในเรื่องสติปัญญา ความฉลาด ความจริงข้อมูลข่าวสาร เป็นเรื่องของการเอาสิ่งที่มีมาช่วยแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ ภาคนิพนธ์มุ่งศึกษาถึง ปัญหาการเรียนรู้อำนาจในเชิงปรัชญาการศึกษาซึ่งจะพัฒนาการเรียนรู้อย่างอดมากกว่าการจะทำให้คนฉลาด

ผู้วิจัยคัดค้านเรื่องปัญหาการศึกษาแบบ " แยกส่วน " นั้นเป็นการให้เกิดการเรียนช้า หรือการเรียนแบบเป็น " การทำให้รู้จัก " ไม่ได้ทำให้เกิดความลึกซึ้งในการเรียน นักการศึกษาหลายท่านเช่น คุณ (Kuhn, Polanyi, Oakeshott, Macintyre, Peter) เป็นการศึกษาขั้นปฏิบัติเป็นรายบุคคล

การที่จะให้การศึกษาเกิดความสมบูรณ์ ต้องพิจารณาทุกด้านมุมของการศึกษา เช่นทัศนคติความรู้สึก การตัดสินใจ การจัดเสริมทักษะ ตลอดจนการพัฒนาการขั้นต่าง ๆ ที่จะทำให้เกิดสติปัญญาและทำให้ผู้เรียนมีน้ำใจที่จะเรียนรู้อย่างจริงจัง และมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของตน โดยเฉพาะการศึกษาด้านจริยธรรม ต้องพิจารณาว่าทำอย่างไรจึงจะให้มีการเรียนรู้จนถึงขั้นปฏิบัติได้

จากเอกสารงานวิจัยข้างต้น พบว่า ส่วนใหญ่ความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาของบุคคลจะแตกต่างกันตามลักษณะของกลุ่ม อาชีพ ศาสนา และสถาบัน กล่าวคือ ผู้ที่ต่างกลุ่มกัน ประกอบอาชีพต่างกัน นับถือศาสนาต่างกัน และมาจากสถาบันการศึกษาที่ต่างกัน มีแนวโน้มที่จะมีความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาแตกต่างกัน และจากเอกสารที่ได้นำมากล่าวในบทนี้ ทำให้เข้าใจประโยชน์และคุณค่าแห่งปรัชญาการศึกษาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งยังจะเห็นได้ว่าการศึกษาคงดำเนินไปด้วยดีได้นั้นย่อมต้องอาศัยปรัชญาการศึกษาเป็นแกนนำ จากความสำคัญของปรัชญาการศึกษาประกอบกัน ตลอดระยะเวลา 88 ปีที่ผ่านมา ทางคณะภคินี เซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร ยังมีได้เคยศึกษาอย่างเป็นระบบว่า การจัดการศึกษาของคณะภคินีฯ แก่โรงเรียนในเครือจำนวน 14 โรงเรียนนั้นบรรลุตามปรัชญาการศึกษาที่ตั้งไว้หรือไม่ทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญที่จะศึกษา ความคิดเห็นเชิงประเมิณของศิษย์เก่าเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาของโรงเรียนในเครือ คณะภคินี เซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปพิจารณาเป็นแนวทางในการอบรมนักเรียนในปัจจุบัน ทั้งยังเป็นแนวทางแก่ผู้ที่มีหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอนได้นำไปปรับปรุง เพื่อให้สอดคล้องกับปรัชญาการศึกษาที่กำหนดไว้ต่อไป.

ตอนที่ 4 การศึกษาเปรียบเทียบปรัชญาการศึกษาของคณะเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร กับ
ปรัชญาการศึกษาสำนักอื่น ๆ

การศึกษาเปรียบเทียบใด ๆ จำเป็นต้องแยกศึกษาสำรวจลักษณะทั่ว ๆ ไปของสิ่ง
ที่ต้องการเปรียบเทียบก่อน จากนั้นจึงนำสิ่งที่ศึกษามาทำการเปรียบเทียบกัน เพื่อให้เห็นถึง
ลักษณะที่เหมือน หรือแตกต่างกัน ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษานั้น ๆ การเปรียบเทียบ
ปรัชญาการศึกษาของภคินีเซนต์ ปอล เดอ ชาร์ตร กับปรัชญาการศึกษาสำนักอื่น ๆ ก็
เช่นเดียวกัน เราจำเป็นต้องแยกศึกษาปรัชญาการศึกษาแต่ละสำนัก ที่มีอิทธิพลอยู่ในปัจจุบัน
เพื่อทำการเปรียบเทียบความเหมือนหรือแตกต่างกับปรัชญาการศึกษาของภคินีเซนต์ปอล เดอ
ชาร์ตร

ไม่ว่าจะยึดแนวทางใดในการจำแนกปรัชญาการศึกษาที่ต่างกันไป ปรัชญาการ
ศึกษาทั้ง 5 สำนักข้างล่างนี้มักจะถูกยกขึ้นมาอภิปรายอยู่เสมอ ซึ่งจะขอยึดเป็นแนวในการ
ศึกษาเปรียบเทียบกับปรัชญาการศึกษาของภคินี เซนต์ ปอล เดอ ชาร์ตร

1. ปรัชญาลัทธิวัชระวนิยม (Perennialism)
2. ปรัชญาลัทธิสารัตถนิยม (Essentialism)
3. ปรัชญาลัทธิอัตถิภาวนิยม (Existentialism)
4. ปรัชญาลัทธิพัฒนาการนิยม (Progressivism)
5. ปรัชญาลัทธิบูรณะการนิยม (Reconstructionism)

1. ปรัชญาการศึกษาลัทธิวัชระวนิยม (Perennial Philosophy)

พื้นฐานปรัชญาการศึกษาลัทธิวัชระวนิยมมาจากปรัชญาลัทธิมนุษยนิยม ซึ่งมี
รากฐานมาแต่สมัยโบราณในยุโรป และได้พัฒนาจนถึงปัจจุบัน ได้รับอิทธิพลและสังเคราะห์
หลักคำสอนของศาสนาคริสต์แบบฮีบรู (Hebraic-Christian) และอุดมคติแบบคลาสสิก
กรีก (Hellenic tradition) เข้าด้วยกัน และเสนอทัศนะเกี่ยวกับโลกและมนุษย์ ตลอด
จนแนวทางการศึกษาอบรมมนุษย์ ซึ่งยังคงมีอิทธิพลอยู่ในปัจจุบัน

นักปรัชญาที่มีอิทธิพลต่อปรัชญาวัชระวนิยมมากที่สุดคือ ความคิดของ อริสโตเติล
(Aristotle) กับนักบุญโทมัส อควีนาส (St. Thomas Aquinas) ปรัชญาวัชระวนิยม
นี้แบ่งได้เป็นสองพวกใหญ่ๆ คือ พวกหนึ่งได้รับอิทธิพลจาก อควีนาส เน้นความเชื่อทางคริสต์
ศาสนามาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งนิกายโรมันคาทอลิก เรียกตนเองว่า โทมิสต์ใหม่ (Neo-

Thomists) (รัตนา ตันบุณเต็ก, 2531) หรือมนุษยนิยมชาวคริสต์ (Reid, Arnaud Louis, 1962) อีกพวกหนึ่งเป็นพวกที่สืบความคิดแบบคลาสสิกกรีก และโดยเฉพาะอย่างยิ่งของอริสโตเติล พวกนี้มิได้ติดความเชื่อศาสนาในเรื่องของพระเจ้าเรียกตัวเองว่า มนุษยนิยมเชิงเหตุผล (Rational Humanism) (รัตนา ตันบุณเต็ก, 2531 : 134) หรือมนุษยนิยมฆราวาส โดยพื้นฐานแล้ว ทั้งสองฝ่ายไม่แตกต่างกันมากนัก โดยที่มนุษยนิยมแบบฆราวาสถือคุณค่าของมนุษย์เป็นสิ่งสูงสุด ในขณะที่มนุษยนิยมชาวคริสต์ยึดถือพระเจ้าเป็นสิ่งสูงสุด คำสอนมนุษยนิยมแบบฆราวาสให้ความสำคัญกับบุคลิภาพของปัจเจกบุคคลเหนืออื่นใด โดยที่ไม่มีพระเจ้าเข้ามาเกี่ยวข้องกับ มนุษย์ เป็นผู้วัดทุกสิ่ง มนุษย์ได้วิวัฒนาการจากยุคหนึ่ง ไปอีกยุคหนึ่งตามสภาวะการณ์ทางธรรมชาติ

สำหรับนักมนุษยนิยมชาวคริสต์ พระเจ้าได้กำหนดความเจริญก้าวหน้าของมนุษย์ไว้แล้ว ทั้งนี้เพราะพระเจ้าเป็นผู้สร้างโลก สร้างมนุษย์ตามแบบของพระเจ้า มนุษย์ไม่เพียงแต่วิวัฒน์ แต่มนุษย์ยังถูกสร้างโดยพระเจ้าตามพระประสงค์ของพระองค์ มนุษย์จึงสมควรแสดงถึงความรักในพระองค์อย่างสุดใจและรักเพื่อนมนุษย์ ดังรักตัวเขาเอง ความแตกต่างของคำสอนทั้งสองอยู่ที่ว่านักมนุษยนิยมชาวคริสต์เห็นว่า สิ่งเหล่านี้จะเป็นได้ เมื่อมนุษย์ต้องพึ่งพระเจ้า ดังนั้น จริยธรรมสูงสุดจึงมิได้อยู่ที่สังคม แต่อยู่ที่พระเจ้า นักการศึกษาตามแบบมนุษยนิยมชาวคริสต์เชื่อว่าการฝึกฝนจิตใจนั้นต้องพึ่งพระเจ้า ในขณะที่นักมนุษยนิยมฆราวาสเห็นว่า วิธีชีวิตมนุษย์นั้นขึ้นอยู่กับทางเลือกของตนเอง (Reid Arnaud Louis, 1962)

ความแตกต่างทางคำสอนของมนุษยนิยมทั้งสองฝ่ายนี้ มีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจปรัชญาการศึกษาของภคินี เซนต์ ปอล เดอร์ ชาร์ตตร ว่าแตกต่างกับการจัดการศึกษาของไทยอย่างไร โดยที่แนวทางการจัดการศึกษาของไทยส่วนหนึ่งได้รับอิทธิพลจากคำสอนนิกายโรมานคาทอลิก แบบมนุษยนิยมฆราวาส ในขณะที่การจัดการศึกษา ของภคินี เซนต์ ปอล เดอ ชาร์ตตร เป็นแบบมนุษยนิยมชาวคริสต์

ปรัชญาการศึกษาลัทธินิกายโรมานคาทอลิกเห็นว่า การศึกษาเป็นการเตรียมตัวเพื่อชีวิต คือ เตรียมผู้เรียนให้พร้อมด้วยความรู้และคุณธรรมที่จะเผชิญอนาคต นิกายโรมานคาทอลิก เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีศักยภาพธรรมชาติในตัวเหมือนกัน ไม่ว่าจะเป็นใคร อยู่ที่ไหน แก่นแท้ของมนุษย์มิได้เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาและสถานที่ จุดมุ่งหมายสูงสุดของการศึกษาจึงเป็นสากลตลอดจนวิถีทาง ไปสู่จุดมุ่งหมายก็จะต้องเป็นสากลด้วยจุดมุ่งหมายทางการศึกษาแยกออกเป็นสองด้าน คือ ด้านพุทธิปัญญา และด้านศีลธรรม ในด้านพุทธิปัญญานั้น เป็นจุดมุ่งหมายหลักของ

สถานศึกษาในอันที่จะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาพลังธรรมชาติด้านเหตุผลที่แฝงอยู่ในตนให้งอกงาม
สู่ภาวะสมบูรณ์ ในด้านศีลธรรมนั้นสถานศึกษามีส่วนร่วมรับผิดชอบใน การปลูกฝังความทางศีล
ธรรมแก่ครอบครัว ชุมชน และวัด ต้องรับภาระในเบื้องต้นที่จะปลูกฝังคุณค่างทางจริยธรรมนี้
(รัตนา ต้นบนเด็ก, 2521 : 143-144)

หลักการพื้นฐานของการศึกษาตามแนวความคิดของฝ่ายนิรันดรภาพ พอสรุปได้

6 ประการ คือ

1. แม้ว่าสภาพแวดล้อมแตกต่างกันออกไป แต่ธรรมชาติของมนุษย์ย่อมจะเหมือน
กันในทุกแห่งหน เพราะฉะนั้นการศึกษาจึงควรจะเป็นแบบอย่างเดียวกันสำหรับทุก ๆ คน
นั่นคือ พัฒนาค้นให้คนเป็นคน
2. ความมีเหตุผล (Rationality) เป็นลักษณะสูงสุดของมนุษย์ ดังนั้นมนุษย์
จึงต้องใช้ความมีเหตุผลเป็นเครื่องคอยควบคุมสัญชาตญาณตามธรรมชาติอันเป็นอำนาจฝ่ายต่ำ
ของตน ครูไม่ควรปล่อยปละละเลยให้เด็กเลือกทำอะไรก็ได้ตามความปรารถนาของตนเอง
ครูจึงถือว่าเป็นผู้นำทางปัญญาให้แก่เด็ก
3. หน้าที่ของการศึกษา ก็คือ การแสวงหา และการนำมาซึ่งความจริงอันเป็น
นิรันดรภาพ (Eternal truth) การศึกษาจึงควรหาทางที่จะช่วยให้เด็กแต่ละคนปรับตัว
ให้เข้ากับความจริง มิใช่สอนเพื่อให้คนปรับตัวเข้ากับสังคม การปรับตัวเข้ากับความจริงนั้น
เป็นจุดหมายปลายทางของการเรียน
4. การศึกษามีใช้การเลียนแบบอย่างของชีวิต แต่เป็นการเตรียมตัวเพื่อชีวิต
สภาพการณ์ในโรงเรียนนั้นไม่ใช่ชีวิตและไม่ควรจะทำเป็นชีวิตจริง โรงเรียนเป็นเพียงการ
ตกแต่งที่สมมุติขึ้นเพื่อให้เด็กได้คุ้นเคยกับสิ่งที่ตั้งงามอันเป็นมรดกทางสังคม
5. นักเรียนควรจะได้เรียนรู้วิชาพื้นฐาน เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาอื่น ๆ
ประวัติศาสตร์ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ ปรัชญาและวิจิตรศิลป์ อันเป็นการศึกษา
ขั้นพื้นฐานสำหรับสัตว์โลกที่รู้จักคิดและมีเหตุผล เป็นวิชาที่จะเสริมสร้างความสามารถในการ
ใช้เหตุผล และปลูกฝังให้มีความเจริญงอกงามทางสติปัญญา
6. นักเรียนควรจะได้ศึกษางานนิพนธ์ที่สำคัญทางวรรณคดี ประวัติศาสตร์ และ
วิทยาศาสตร์ ซึ่งในงานนิพนธ์เหล่านี้ บรรดาปราชญ์และผู้ทรงความรู้ทั้งหลายในยุคที่ผ่านมา
ได้ถ่ายทอดความคิดและความรู้เอาไว้ (บรรจง จันทรสา, 2522)

วิธีการสอนของลัทธินี้ ใช้วิธีท่องจำเนื้อหาวิชาต่างๆ และฝึกให้ใช้ความคิดหาเหตุผลโดยอาศัยหลักวิชาที่เรียนรู้ไว้แล้วเป็นแนวทางพื้นฐานแห่งความคิด ทั้งนี้เพื่อพัฒนาสติปัญญา หรือเน้นพุทธิศึกษา (Intellectual Education) ผู้รับผิดชอบในการให้การศึกษาดังนี้เป็นสถานศึกษาในความดูแลของพระนิกายโรมันคาทอลิก ซึ่งเป็นสถานศึกษาที่เน้นการอบรมจิตใจและประพฤติ (mind and character) ให้มีระเบียบวินัยอันดีงาม และให้เรียนรู้วิชาต่าง ๆ อย่างหลักเพื่อพัฒนาสติปัญญาเป็นพิเศษ (ภิญโญ สาร : 2530)

จุดมุ่งหมายของการศึกษา

1. มุ่งพัฒนาการทางสติปัญญาและการใช้เหตุผลของนักเรียนให้มากที่สุด
2. เตรียมพร้อมเพื่อใช้ชีวิตในอนาคต เป็นผู้ใหญ่ที่ประสบความสำเร็จในชีวิต
3. เพื่อให้ทุกคนได้มีโอกาสศึกษาเหมือน ๆ กันทุกเวลาและสถานที่

เนื้อหาวิชาและหลักสูตร

1. การจัดหลักสูตรเน้นความสำคัญของวิชาไตรภาค คือ เขียน อ่าน คิดศาสตร์ (Three R's) เน้นเนื้อหาวิชาตามลำดับความจำเป็น โดยเฉพาะพัฒนาการทางสติปัญญาและเหตุผล ซึ่งได้แก่วิชาต่าง ๆ ที่เรียกว่าวิชาศิลปศาสตร์ทั้งเจ็ด (Seven Liberal Arts) ซึ่งมีไวยากรณ์ ศิลปะการพูด ตรรกวิทยา คณิตศาสตร์ เรขาคณิต ดาราศาสตร์ และดนตรี
2. เน้นวิชาที่ส่งเสริมพัฒนาการความรู้ความสามารถทางสังคมและคุณความดีทางจิตใจ ซึ่งได้แก่ การศึกษาศาสนาและศีลธรรม

การจัดชั้นเรียน

1. ห้องเรียนมีความเรียบร้อยอยู่เสมอ
2. โต๊ะ เก้าอี้ต้องอยู่กับที่

วิธีสอน

1. ยึดครูเป็นศูนย์กลาง
2. นักเรียนมีหน้าที่รับความรู้ ท่องจำและปฏิบัติตาม

3. ใช้วิธีสอนแบบบรรยายเป็นหลัก

ครูผู้สอน

1. ทำหน้าที่รักษาระเบียบวินัยของชั้นเรียน
2. ทาความรู้ความชำนาญในวิชาที่สอนนักเรียน (สุรพล บุญรัตน์ และคณะ 2531)

2. ปรัชญาการศึกษาลัทธิสารัตถนิยม (Essentialism)

สารัตถนิยมเป็นปรัชญาการศึกษาสมัยใหม่ของสหรัฐอเมริกาที่ได้รับอิทธิพลจากแนวความคิดอนุรักษนิยมของประเทศอังกฤษในคริสต์ศตวรรษที่ 18 เอ็ดมันด์ เบอร์ก (Edmund Burke) รัฐบุรุษอังกฤษและนักปรัชญาการเมืองเป็นผู้ก่อตั้งขึ้น การจัดการศึกษาของไทยได้รับอิทธิพลจากลัทธินี้มิใช่น้อย นักการศึกษากลุ่มอนุรักษนิยมเชื่อว่า การศึกษามีได้เป็นอิสระจากสถาบันอื่น ๆ ของสังคมและมีอาจแยกขาดจากการเมือง เศรษฐกิจ และศาสนาได้ อนุรักษนิยมเห็นว่า สังคมจะมีระเบียบมีความสงบอยู่ได้ก็ต่อเมื่อช่วยกันรักษาและสืบทอดวัฒนธรรมประเพณี และบุคคลชั้นสูงซึ่งเป็นชนชั้นที่มั่งคั่ง ได้รับการศึกษาอบรมมาดี มีสติปัญญาควรจะเป็นผู้นำและรับผิดชอบในการนี้ ในทัศนะของอนุรักษนิยมแล้ว สังคมควรปกครองด้วยคนชั้นสูงและสังคมจะต้องมีระเบียบกฎเกณฑ์ที่คนต้องเคารพและปฏิบัติตาม

ในทัศนะของสารัตถนิยม จุดมุ่งหมายของการศึกษา คือ การถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดและจะละทิ้งมิได้ การศึกษามีหน้าที่หลักคือ ให้การอบรมฝึกฝนอย่างหนักทางด้านพุทธิปัญญาแก่ผู้เรียน เพื่อให้นำความรู้นั้น ไปใช้ในชีวิตรวยผู้ใหญ่ต่อไป (รัตนา ตันบนเต็ก)

นักการศึกษากลุ่มนี้ต้องการให้การศึกษาแก่บุคคลเพื่อให้เขามีความประพฤติและปฏิบัติตนเหมาะสม มีความรู้และความชำนาญที่จะทำงานทั้งในวงราชการและธุรกิจเอกชน สามารถดำรงชีวิตได้ด้วยดีทั้งในยามสงครามและยามสงบ การศึกษาต้องมุ่งสอนเด็กให้รับผิดชอบสังคมแทนผู้ใหญ่ต่อไป โดยให้ความรู้พื้นฐานก่อน คือ การอ่าน การเขียน การคำนวณ ประวัติศาสตร์ และภาษา เมื่อมีความรู้พื้นฐานเพียงพอแล้วจึงให้เรียนรู้วิชาอื่น ๆ ที่จำเป็นเพิ่มเติม ขณะเดียวกันต้องฝึกอบรมให้มีระเบียบวินัยและรู้จักเชื่อฟังปฏิบัติตามคำสั่งและกฎหมาย (ภิญโญ สาร)

ปรัชญาการศึกษาของฝ่ายสารัตถนิยมอาจสรุปสาระสำคัญได้ 4 ประการ ดังนี้คือ

1. การเรียนรู้โดยธรรมชาติแล้ว เป็นงานที่หนักและมักจะ ไม่มุ่งหวังที่จะให้มีการนำไปใช้อย่างทันที่ที่ ความมีระเบียบวินัยที่เคร่งครัดจึงเป็นสิ่งสำคัญ การเรียนไม่ได้เน้นความสนใจในปัจจุบันของผู้เรียน หากแต่จะชี้ให้เห็นถึงผลอันเป็นจุดหมายปลายทางในอนาคต การเรียนนั้น ไม่คำนึงถึงความสนใจส่วนตัวของเด็ก แต่จะปลูกฝังให้เด็กเกิดความมานะพยายาม

2. การริเริ่มทางการศึกษานั้นควรจะอยู่ที่ครูมากกว่าที่จะอยู่ที่นักเรียน ครูจะเป็นผู้นำในการเรียนของเด็ก บทบาทของครูก็คือ เป็นผู้เชื่อมโยง โลกของผู้ใหญ่กับโลกของเด็กเข้าด้วยกัน ดังนั้นครูจะต้อง ได้รับการฝึกฝนมาเป็นอย่างดี

3. หัวใจของกระบวนการทางการศึกษาคือ การนำเอาเนื้อหาวิชาที่เลือกสรรแล้วมาเชื่อมโยงให้ประสานกัน จุดมุ่งหมายในการให้เด็กรับการศึกษานี้ในโรงเรียนก็เพื่อให้เด็กมีโอกาสได้รู้เกี่ยวกับความเป็นจริงของโลกตามสภาวะที่แท้จริงของมัน

ฝ่ายสารัตถนิยมเน้นความสำคัญของ "ประสบการณ์ของเชื้อชาติ" อันเป็นมรดกของสังคมยิ่งกว่าที่จะเป็นประสบการณ์ของส่วนบุคคล มรดกของสังคมที่ว่านี้ก็คือ สิ่งที่เป็นประสบการณ์ของชนส่วนรวมที่ได้กลายมาเป็นสิ่งแวดล้อมของเด็กในปัจจุบัน นั่นคือ ความรู้และประสบการณ์ที่ตกทอดมาจากบรรพบุรุษนั้น ได้พิสูจน์แล้วด้วยประวัติศาสตร์ว่าเป็นสิ่งที่ดีงามและถูกต้อง ดังนั้นประสบการณ์และความรู้เช่นนี้จึง เชื่อถือได้มากกว่าประสบการณ์ของเด็กที่ยังมิได้ผ่านการพิสูจน์และทดสอบแล้ว

4. โรงเรียนควรจะรักษาไว้ซึ่งวิธีการแบบดั้งเดิมที่ใช้ระเบียบวินัยในการก่อให้เกิดการเรียนรู้และฝึกฝนทางสติปัญญา การสอนให้เด็กเรียนรู้นั้นควรจะสอนให้เกิดความเข้าใจสาระที่สำคัญ (Essential concepts) แม้ว่าจะเกิดความเข้าใจเช่นนั้น จะต้องปรับเนื้อหาสาระให้พอเหมาะกับระดับทางจิตใจ และสติปัญญาของเด็กก็พึงกระทำ (บรรจง จันทรสภา)

ลักษณะเด่นของลัทธิปรัชญาสารัตถนิยม คือ การสนับสนุนให้จัดการศึกษา โดย

1. มีหลักสูตรควบคุมการเรียนการสอนแน่นอนล่วงหน้า
  2. ให้สอนวิชาที่เป็นสาระอันจำเป็นสำหรับเป็นพื้นฐานแก่พลเมืองดีทุกคน
- อย่างน้อยที่สุดต้องสอนวิชาจำนวนหนึ่งที่บังคับไว้ในหลักสูตร เช่น วิชาวรรณคดี คณิตศาสตร์

ประวัติศาสตร์ ภาษา และอื่น ๆ

3. กำหนดความมุ่งหมายและค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาไว้ล่วงหน้าให้ทุกโรงเรียนปฏิบัติให้ได้ผลตามความมุ่งหมายนั้น มิใช่โรงเรียนเลือกสอนอะไรก็ได้ตามโอกาสอันควร

4. ให้การศึกษาโดยถือว่าผู้รับการศึกษาจะต้องเรียนรู้จำได้ และปรับตัวได้ เพราะถือว่าควรรู้เป็นเรื่องนอกกายที่ต้องแสวงหามาจึงจะได้ ดังนั้นการเรียนการสอนจึงต้องเอาจริง พากเพียร และให้ความตั้งใจเรียนเข้าช่วย

สำนักงานการศึกษาแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา ได้สรุปแนวจัดการศึกษาของสหรัฐอเมริกาให้โรงเรียนทั่วประเทศนำไปปฏิบัติตามแนวคิดปรัชญาสารัตถนิยม 6 ประการ ในปี พ.ศ. 2484 คือ

1. ให้สอนวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสุขศึกษาและพลศึกษา
2. ให้สอนวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดี
3. ให้สอนวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ความสัมพันธ์ภายในชาติ และความสัมพันธ์ระหว่างนานาชาติ
4. ให้สอนวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับอนุรักษ์และสงวนทรัพยากรของชาติ
5. ให้สอนวิชาชีพร่าง ๆ เพื่อให้ออกไปประกอบสัมมาอาชีพได้ต่อไป
6. ให้สอนวิชาต่าง ๆ ที่จะช่วยให้เด็กมีความรู้และความสามารถที่จะปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้อย่างมีความสุข (ภิญโญ สารธร)

จุดมุ่งหมายทางการศึกษา

1. จัดการศึกษาเพื่อเตรียมตัวเด็กในการดำรงชีวิตในอนาคต
2. เพื่อฝึกให้เด็กมีความมานะพยายาม เรียนให้หนักและรู้จักนำความรู้ไปใช้
3. ฝึกเด็กให้มีวินัยในตนเอง รู้จักควบคุมตนเอง

ด้านเนื้อหาวิชา (หลักสูตร)

1. เป็นวิชาที่มุ่งให้เด็กรู้จักโลกของเราตามสภาพความเป็นจริง เช่น ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สุขศึกษา พลานามัย กรีฑา วรรณคดี ศิลปะ ฯลฯ

2. เป็นวิชาที่มุ่งถ่ายทอดมรดกทางสังคม คือ ด้านวัฒนธรรมต่าง ๆ เพราะถือว่าเป็นวัฒนธรรมเป็นผลรวมจากประสบการณ์ของคนจำนวนมาก

3. หลักสูตรเป็นแบบเนื้อหาวิชา และหลักสูตรแบบสหสัมพันธ์

การจัดชั้นเรียน

1. จัดห้องเรียนตายตัว คือ ไม่มีการเคลื่อนย้าย
2. จัดแบ่งเด็กตามระดับสติปัญญาออกเป็นห้อง ๆ

วิธีสอน

1. อบรมให้เด็กอยู่ในระเบียบวินัยอันดีงาม อยู่ในกรอบของวัฒนธรรม
2. ครูสอนเนื้อหาสาระต่าง ๆ ให้นักเรียนมีหน้าที่ท่องจำ
3. ใช้วิธีสอนแบบบรรยายมากกว่าวิธีอื่น ๆ

ครูผู้สอนของปรัชญาสารัตถนิยม

1. ครูต้องมีความรู้ความชำนาญในวิชาที่สอนเป็นอย่างดี มีประสบการณ์มาก
2. ครูเป็นผู้ริเริ่มในการเรียนการสอน เป็นผู้นำเด็กในการเรียนรู้วิชาต่าง ๆ

(สรุป บุญรัตน์พันธ์ และคณะ)

3. ทฤษฎีทางการศึกษาของกลุ่มปรัชญาอัตถิภาวนิยม (Existentialism)

ปรัชญาการศึกษาของลัทธิอัตถิภาวนิยมเป็นปรัชญาการศึกษายุคใหม่ที่ได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดของนักปรัชญากลุ่มอัตถิภาวนิยม (Existentialism) ในยุโรปอันมีอิทธิพลอย่างมากภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง หลักการของปรัชญาอัตถิภาวนิยมเน้นถึงเสรีภาพของปัจเจกบุคคลเป็นสำคัญ ดังนั้นสำหรับปรัชญาการศึกษาของปรัชญากลุ่มนี้จึงเน้นการสอนเด็กให้เป็นตัวของตัวเอง มีเสรีภาพในการเลือก มีความรับผิดชอบหรือตัดสินใจใด ๆ ด้วยตนเอง การศึกษาจึงเน้นลักษณะการเจริญเติบโตและพัฒนาทางด้านส่วนตัวของเด็กแต่ละคนเป็นสำคัญ โรงเรียนจึงเน้นการสอนเนื้อหาวิชาที่มีความสำคัญในการส่งเสริมให้บุคคลเลือกและตัดสินใจ อันได้แก่ วิชาศิลปะ ปรัชญา วรรณคดี การเขียน การละคร ฯลฯ จุดมุ่งหมายอันสำคัญของหลักสูตรของโรงเรียน คือ สร้างเด็กแต่ละคนให้เข้าใจในตัวเองอย่างเต็มที่

การจัดการศึกษาแบบลัทธิอัตถิภาวนิยมกำลังเป็นที่จับตากันอยู่ ได้แก่ โรงเรียนซัมเมอร์ฮิลล์ โดย A.S. Neil ซึ่งเป็นชาวอังกฤษ และเป็นอาจารย์ใหญ่ของโรงเรียน ท่านให้เด็กมีอิสระภาพในการร่างระเบียบวินัยปกครองนักเรียน แต่ให้รู้จักมีความรับผิดชอบต่อการกระทำและยอมรับผลของการกระทำของตนเองที่จะเกิดขึ้น ครูเป็นเพียงผู้แนะนำและกระตุ้นให้นักเรียนรู้จักตนเอง รู้จักเลือกและส่งเสริมความเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งในเมืองไทยก็ได้มีนักการศึกษาบางคนนำมาประยุกต์แล้ว ตามคำสอนของปรัชญาการศึกษานี้ ไม่ว่าจะใช้วิธีการสอนแบบใด ๆ ก็ตาม ครูต้องคำนึงอยู่เสมอว่า ผู้เรียนนั้นเรียนรู้จากภายในไปสู่ภายนอก (Learn from the inside out) ซึ่งหมายความว่า ผู้เรียนจะต้องได้รับการส่งเสริมให้เข้าใจในวิชาที่จะเรียนอย่างถ่องแท้ จนสามารถที่จะบอกได้ว่าตัวเองมีความรู้ลึกอย่างไรต่อวิชานั้น ๆ หน้าที่ของครูเป็นผู้คอยกระตุ้นนักเรียนทั้งทางด้านสติปัญญา จิตใจ และอารมณ์ การเร้าเช่นนี้ทำให้เด็กเกิดการรับรู้ขึ้นภายในจิตใจ และสามารถที่จะเข้าใจในสิ่งที่ตนเรียนได้เร็วขึ้น การรับรู้จากภายในนี้เองจะช่วยให้เด็กแสดงออกต่อสิ่งภายนอกได้ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การเรียนรู้ขึ้นอยู่กับปฏิกริยาภายในของเด็ก ไม่ใช่ขึ้นอยู่กับวัตถุภายนอกตัวเด็ก นั่นคือ ความรู้เป็นสิ่งที่มียู่ในตัวผู้เรียน ไม่ใช่อยู่ที่วัตถุ ดังนั้นจึงไม่มีวิชาใดวิชาหนึ่งที่สำคัญที่สุด วิชาในหลักสูตรเป็นเพียงเนื้อหาวิชาที่จะนำมาให้เด็กได้เลือก สิ่งสำคัญในกระบวนการเรียนก็คือ วิธีการที่จะกระตุ้นและเร้าให้เด็กตื่นตัว ให้เด็กรู้แนวทางว่าจะเลือกอย่างไร

อาจสรุปแนวคิดของปรัชญาการศึกษาของฝ่ายอัตถิภาวนิยม ได้ 3 ประการ คือ

1. เชื่อว่ามนุษย์มีศักยภาพในทางที่จะเป็นตัวของตัวเองตลอดเวลา มนุษย์แต่ละคนสามารถที่จะเลือกการกระทำของตนเอง และเป็นผู้กำหนดแนวทางชีวิต และโชคชะตาของตนเอง การที่จะให้เด็กมีพัฒนาการดังกล่าว จึงควรฝึกให้เด็กมีความสามารถในการเลือกและตัดสินใจอย่างเป็นอิสระ และให้เด็กเกิดความโน้มเอียงที่จะเลือกทางใดทางหนึ่งตามที่ตนได้ตัดสินใจโดยอาศัยเหตุผลอย่างใคร่ครวญแล้ว

2. โรงเรียนควรจะเน้นเรื่องศีลธรรมและจริยธรรม นั่นคือ สอนให้เด็กมีทั้งความสามารถและความโน้มเอียงในการเลือกแนวทางจริยธรรมของตนเอง แต่ไม่ใช่เป็นการ "อบรม" ศีลธรรม ทั้งนี้เพราะการอบรมศีลธรรมย่อหมายถึงการสร้างและกำหนดเงื่อนไขที่จะให้เด็กปฏิบัติตาม และเด็กก็จะขาดเสรีภาพในการเลือก

3. จุดมุ่งหมายของการศึกษา คือ การสร้างให้คนรู้จักยอมรับ และมีความรับผิดชอบในสิ่งที่ตนกระทำ นั่นคือ การศึกษาจะต้องสร้างให้เด็กเป็นผู้มีวินัยในตัวเอง (บรรจง จันทรสา)

จุดมุ่งหมายของการศึกษา

1. ให้เสรีภาพในการศึกษาแก่นักเรียน เด็กเลือกเรียนได้ตามความพอใจ
2. ส่งเสริมให้นักเรียนได้มีโอกาสพัฒนาตนเองตามความคิดของตนเอง
3. เพื่อให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง

เนื้อหาวิชา

1. ไม่จำกัดขอบเขตวิชาที่แน่นอน ถือว่าวิชาใดที่ทำให้ผู้เรียนรู้จักตนเองได้มาก เกิดความพอใจ และมีเสรีภาพในการเรียนการเลือกเรียน
2. วิชาที่ทำให้ผู้เรียนรู้ได้อย่างกว้างขวาง เช่น สาขาวิชาด้าน ศิลปศาสตร์

การจัดชั้นเรียน

ยึดถือเด็กเป็นศูนย์กลาง (Child Centered Approach)

วิธีสอน

1. กระตุ้นให้นักเรียนเป็นตัวของตัวเองมากที่สุด
2. จะสอนเมื่อเด็กมีความต้องการที่จะเรียน
3. มุ่งสอนเป็นรายบุคคล

ครูผู้สอน

1. ครูทำหน้าที่กระตุ้นหรือเร้าให้นักเรียนได้รู้จักตนเองให้มาก ให้นักเรียน มีความเข้าใจว่าตนเองมีความสามารถด้านไหน
2. ให้เสรีภาพแก่นักเรียนในการเรียน

4. ปรัชญาการศึกษาพัฒนาการนิยม (Progressivism)

เป็นปรัชญาเสรีนิยมของสหรัฐอเมริกาที่มีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาของ สหรัฐอเมริกาอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเวลาดังแต่ปลายคริสต์ทศวรรษที่ 19 เป็นต้นมา ในคริสต์ศตวรรษที่ 20 นักการศึกษากลุ่มก้าวหน้านิยมได้รวมตัวกันก่อตั้งเป็นสมาคม

ขึ้นในปี ค.ศ. 1919 ชื่อว่า "สมาคมการศึกษาแบบก้าวหน้า" (Progressive Education Association) นอกจากนี้ยังได้รวมตัวกันจัดตั้งเป็นองค์การระหว่างประเทศขึ้น เรียกว่า "The New Education Fellowship" ทำให้นักศึกษามีโอกาสพบปะแลกเปลี่ยนประสบการณ์การศึกษา ซึ่งทำให้แนวทางปรัชญาการศึกษาก้าวหน้านิยมแพร่หลายออกไป (รัตนา ตันบนเต็ก)

ผู้นำที่สำคัญในลัทธินี้ คือ จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ดิวอี้ รับแนวคิดมาจาก รูสโซ (สุร์พล บุญยรัตนพันธ์ และคณะ) ปรัชญาดังกล่าวนี้ต้องการให้มีการจัดการศึกษาโดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง (Child Centered) หรือยึดความต้องการของเด็กเป็นหลัก และมุ่งพัฒนาเด็กทุกด้าน เพื่อให้เป็นบุคคลที่บริบูรณ์ด้วยคุณภาพที่ดีของมนุษย์อันเป็นเสรีชน ต้องการยกเลิกวิธีเรียนด้วยการท่องจำ และให้หันมาใช้วิธีให้เด็กทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเองแทนการท่องจำ ต้องการให้จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเด็ก ในฐานะที่เด็กเป็นเจ้าของชีวิตของตนเอง เป็นเสรีชนและเป็นมนุษย์ ซึ่งสังคมไม่ควรมาบีบบังคับ กำหนดให้เรียนอย่างนั้นอย่างนี้ การศึกษาที่นิยมลัทธินี้ ไม่ชอบหลักสูตรที่มีการเขียนขึ้นล่วงหน้า แล้วมีผู้ทำตำราหรือแบบเรียนขึ้นตามแนวหลักสูตรดังกล่าว แต่ควรปรับหลักสูตรตามแต่โรงเรียนในท้องถิ่นแต่ละท้องถิ่น ซึ่งจะครอบคลุมชีวิตประจำวันทุกรูปแบบ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการต่าง ๆ ในทางสังคม ศีลธรรม อาชีพ สุนทรียภาพ และในทางปัญหาพร้อม ๆ กันไป การที่เด็กได้เรียนรู้อย่างเต็มคน (ภิญโญ สาร)

อาจสรุปแนวความคิดปรัชญาการศึกษาของลัทธินี้พัฒนาการนิยมได้ดังนี้ คือ

1. การศึกษา คือ ชีวิต ไม่ใช่เป็นการเตรียมตัวเพื่อชีวิต หมายความว่า การที่จะมีชีวิตอยู่อย่างชาญฉลาดนั้นจะต้องอาศัยการเข้าใจความหมายของประสบการณ์ ฉะนั้นเด็กจึงควรจะได้เรียนรู้ในสิ่งที่เหมาะสมแก่วัยของเขา และสิ่งที่จัดให้เด็กเรียนนั้น ควรจะเป็นไปในทางที่ก่อให้เกิดประสบการณ์ที่เด็กอาจจะต้องประสบเมื่อโตเป็นผู้ใหญ่ (บรรจง จันทรสา) บรรดากิจกรรมทุกอย่างทางการศึกษาต้องเป็นกิจกรรมผสมที่มุ่งพัฒนาร่างกาย อารมณ์ และปัญหาพร้อม ๆ กันไป ไม่เน้นอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ ทั้งนี้เพื่อให้ชีวิตสมบูรณ์พร้อมกันทั้ง กาย ใจ และปัญญา (ภิญโญ สาร)

2. การเรียนควรจะได้เรียนในสิ่งที่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับความสนใจของเด็ก ดังนั้น แนวคิดของฝ่ายพัฒนาการนิยมจึงถือว่า เด็กเป็นส่วนสำคัญในกระบวนการเรียน สนับสนุนให้จัดโรงเรียนแบบยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง ซึ่งกระบวนการเรียนนั้นจะเป็นแนวทางที่

เด็กแต่ละคนสนใจ ธรรมชาติของเด็กนั้นย่อมอยากจะทำเรียนในสิ่งที่ตนเองสนใจ การจัด การศึกษาต้องเป็นการจัดแบบวิวัฒนาการ คือ ค่อยเป็นค่อยไป (Evolution) การสอนจึง ไม่ควรยึดเยียดความรู้ให้แก่เด็กอย่างรวดเร็วหรือทีละมาก ๆ

3. การเรียนโดยวิธีแก้ปัญหาย่อมจะมีความสำคัญกว่าการเรียนโดยวิธีท่องจำ เนื้อหาวิชา ความรู้นั้นเป็นเพียงเครื่องมือที่จะช่วยให้เด็กมีประสบการณ์เท่านั้น ประสบการณ์ ย่อมเป็นสิ่งที่มีค่าสำคัญกว่า การจะให้เด็กมีประสบการณ์ใด ๆ ย่อมต้องอาศัยวิธีการ แก้ปัญหาในการเรียนวิชาต่าง ๆ นั้น แทนที่จะสอนในเนื้อหาวิชา ควรจะนำเนื้อหาวิชานั้นมา สร้างเป็นปัญหา ซึ่งจะเป็ปัญหาต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคมปัจจุบัน เช่น ปัญหาสุขภาพ ปัญหาการ คมนาคม การขนส่ง ปัญหาเกี่ยวกับการค้าและเศรษฐกิจ เป็นต้น

4. บทบาทของครูนั้น ไม่ใช่เป็นผู้บังคับหรือออกคำสั่ง แต่จะทำหน้าที่ในการให้ คำแนะนำและคำปรึกษา ในลักษณะเช่นนี้เด็กจะเป็นผู้กำหนดว่าตนเองต้องการอะไร มีแผน การในการเรียนอย่างไร ต้องการประสบความสำเร็จในด้านใด จากการศึกษาที่จะได้ทราบความ ต้องการของเด็กเช่นนี้ ครูจะคอยเป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ

5. โรงเรียนควรส่งเสริมให้เด็กเกิดความร่วมมือ ไม่ใช่ส่งเสริมให้เกิดการ แข่งขัน การศึกษาในฐานะที่เป็นปัจจัยในการสร้างสรรค์ประสบการณ์ จึงเป็นเครื่องมือที่จะ สร้างสรรค์ธรรมชาติของมนุษย์เพื่อให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข นั่นคือ มนุษย์รู้จักร่วมมือกัน การแข่งขันนั้นควรจะเป็นการแข่งขันในการสร้างคุณค่าที่ดีงาม

6. วิธีทางแบบประชาธิปไตยโดยเท่ากันที่จะส่งเสริมให้เกิดมีความสัมพันธ์กันทาง แนวความคิดและบุคลิกภาพอย่างเสรี ซึ่งสิ่งนี้เองคือลักษณะที่จำเป็นสำหรับพัฒนาการที่ถูกต้อง โรงเรียนต้องส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกปกครองตนเอง ส่งเสริมให้มีการอภิปรายและใช้ ความคิดอย่างเสรี ครูนักเรียนวางแผนงานร่วมกัน และให้นักเรียนมีส่วนร่วมในประสบการณ์ ทางการศึกษาอย่างเต็มที่ (บรรจง จันทรสภา)

จุดมุ่งหมายของการศึกษา

1. เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความเข้าใจและตระหนักในตนเอง (Self-Realization) โดยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดทิศทางเพื่อพัฒนาตนเอง
2. เพื่อมุ่งพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา
3. เพื่อเตรียมผู้เรียนให้มีความสามารถในการดำรงชีวิตในสังคมประชาธิปไตย

ด้านเนื้อหาวิชาและหลักสูตร

1. จัดหลักสูตรแบบประสบการณ์หรือแบบกิจกรรม
2. การเรียนรู้ จะยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง การศึกษาคำนึงถึงความต้องการของเด็ก และดำเนินการสอนตามหลักการเรียนรู้
3. เน้นหนักในเรื่องสภาพและปัญหาในสังคมของผู้เรียน ฝึกให้เด็กมีประสบการณ์ในการดำรงชีวิต

การจัดชั้นเรียน

1. ไม่คำนึงถึงการจัดชั้นเรียนเป็นเรื่องสำคัญ
2. ชั้นเรียนเคลื่อนย้ายได้ตามความเหมาะสมของกิจกรรม

วิธีสอน

1. ใช้วิธีสอนหลายอย่าง เช่น การสาธิต การอภิปราย การค้นคว้า การรายงาน การเข้าร่วมการประชุม การวางแผน การศึกษานอกสถานที่
2. เน้นให้เด็กลงมือกระทำจริง ร่วมกลุ่มกิจกรรม ร่วมแสดงความคิดเห็น
3. ใช้วิธีสอนแบบแก้ปัญหา

ครูผู้สอน

1. มีหน้าที่จัดประสบการณ์ที่เหมาะสมให้นักเรียน
2. คอยช่วยเหลือนักเรียนในการสำรวจปัญหาในการแก้ปัญหา
3. แนะนำแหล่งวิทยาการให้นักเรียน
4. คอยกระตุ้นให้นักเรียน ได้มีโอกาสปฏิบัติจริง ๆ

5. ปรัชญาการศึกษาลัทธิบูรณาการนิยม (Reconstructionism)

ปรัชญาการศึกษาลัทธิบูรณาการนิยมเป็นปรัชญาการศึกษาสมัยใหม่ของประเทศสหรัฐอเมริกา ที่ก่อกำเนิดจากผลความขัดแย้งทางสังคม และการเมืองหลายด้าน กล่าวคือ ในปี ค.ศ. 1930 สหรัฐอเมริกากำลังประสบปัญหาหลาย ๆ ด้าน เช่น ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ปัญหาคนว่างงาน คนไม่รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เกิดความเหลื่อมล้ำต่ำสูงในสังคม

แต่ปัญหาที่สำคัญที่สุด ซึ่งผลักดันให้เกิดการเคลื่อนไหวในกลุ่มนักการศึกษาที่สนับสนุนปรัชญา-
 บุรณาการรวมวาท ก็คือ ความขัดแย้งระหว่างระบบนายทุน และระบบคอมมิวนิสต์ ปัญหาเกี่ยวกับ
 สงครามปรมาณูระหว่างประเทศมหาอำนาจ จึงเกิดนักคิดกลุ่มที่เรียกว่า Frontier Thinker
 ได้พยายามจะแก้ปัญหาสังคม โดยพยายามจะเปลี่ยนแปลงโรงเรียนและสร้างสังคมใหม่ โดย
 ใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาสังคม ขจัดการเอาตัวเขาเปรียบในสังคม อยู่ในระบอบประชาธิปไตย
 ที่ประชาชนสามารถควบคุมสถาบันและทรัพยากรต่าง ๆ ได้ การปฏิรูปสังคมเน้นการสร้าง
 สังคมแบบพระศรีอารีย์ (Utopia Society) ประเทศไทยไม่เอาเปรียบประเทศเล็ก
 คนรวยไม่เอาเปรียบคนจน (สุรพล บุญรัตนพันธ์)

ฝ่ายบูรณาการนิยม เห็นว่า โลกในอนาคตจะเป็นโลกที่อาศัยวิทยาศาสตร์และ
 เทคโนโลยี เพื่อเสริมสร้างสุขภาพอนามัยที่ดี สร้างความสมบูรณ์พูนสุข และสร้างความมั่นคง
 ปลอดภัยให้แก่มนุษย์โดยไม่เลือกผิว หรือเชื้อชาติ

อาจสรุปแนวความคิดปรัชญาการศึกษาฝ่ายบูรณาการนิยมที่สำคัญได้ 5 ประการ คือ

1. การศึกษาจะต้องรับภาวะที่จะสร้างสรรคระบบสังคมใหม่ขึ้นมา ซึ่งเป็นระบบ
 สังคมที่บรรลุถึงซึ่งคุณค่าขั้นพื้นฐานของวัฒนธรรม และในขณะเดียวกันก็ให้สอดคล้องกับภาวะ
 ทางเศรษฐกิจและสังคมของโลกในยุคใหม่ด้วย
2. สังคมใหม่ต้องเป็นสังคมประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ซึ่งมีประชาชนของสังคม
 เป็นผู้ควบคุมสถาบันต่าง ๆ ตลอดจนทรัพยากรทั้งหลาย
3. เด็ก โรงเรียน และการศึกษา ย่อมจะเป็นไปตามพลังของสังคมและ
 วัฒนธรรม โดยไม่มีการผ่อนผัน นั่นคือ สังคมนั้นเป็นกรอบที่ต้องยึดถือเป็นสำคัญ การศึกษา
 ต้องคำนึงถึงสังคม สอนให้ตระหนักในสังคม ไม่ใช่สอนให้ตระหนักในตัวเอง ในลักษณะ เช่นนี้
 การศึกษาจึงไม่เฉพาะจะสอนให้เด็กเจริญเติบโตตามธรรมชาติของแต่ละคนเท่านั้น แต่จะ
 ช่วยให้เด็กได้เรียนรู้วิธีการทำงานร่วมกันในการวางแผนเพื่อสังคมด้วย
4. ครูจะต้องหาทางให้เด็กมองเห็นความถูกต้อง และความจำเป็นที่จะ
 สร้างสรรคสังคมใหม่ ครูจะต้องให้เด็กเห็นหลักฐานข้อเท็จจริงต่าง ๆ ได้อย่างเสรี และ
 เปิดเผย ไม่ว่าจะเด็กจะเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยก็ตาม และหาข้อสรุปอันเป็นทางเลือกโดย
 ยุติธรรม

5. ในด้านเกี่ยวกับการเรียนการสอน ตลอดจนการค้นหาคำรูนั้น ฝ่ายบูรณาการนิยมอาศัยวิธีการตามแบบของฝ่ายพัฒนาการนิยม คือ ใช้วิธีการวิทยาศาสตร์ แต่มีข้อแตกต่างกัน คือ ฝ่ายบูรณาการนิยมให้ความสนใจใน "เรื่องที่จะคิด" (What to think) นั่นคือ เน้นที่จุดหมายปลายทางของการศึกษา (Ends) และสิ่งที่จะเรียนเป็นสิ่งสำคัญ แทนที่จะเน้นที่วิธีการ (Means) หรือวิธีสอน อันเป็นหลักการของฝ่ายพัฒนาการนิยม (บรรจง จันทรสา)

6. หลักสูตร เน้นให้ผู้เรียนสำรวจความสนใจความต้องการของตนเองและสนองความสนใจด้วยการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง เน้นการอภิปรายและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ

7. หลักสูตรเป็นหลักสูตรขบวนการสังคมและการดำรงชีวิต ซึ่งใช้ในการจัดตาราง แบบยืดหยุ่น

8. วิธีการและจุดหมายปลายทางการศึกษา ต้องเป็นไปในแนวใหม่เพื่อแก้ไขวิกฤติการณ์ทางวัฒนธรรมในปัจจุบัน โดยอาศัยแนวทางตามความก้าวหน้าด้านพฤติกรรมศาสตร์

9. การประเมินผล นอกจากจะวัดความรู้แล้ว ต้องวัดพัฒนาการของผู้เรียนและทัศนคติเกี่ยวกับสังคมด้วย (สรุปผล บุญยรัตนพันธ์ และคณะ)

ปรัชญาการศึกษาบูรณาการนิยม ยังคงเป็นเพียงทฤษฎีการศึกษาเท่านั้น นโยบายการศึกษา วิธีจัดการศึกษา และเนื้อหาที่จะศึกษาจึงยังมิได้พัฒนาให้ชัดเจนลงไป เพียงแต่มุ่งให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางหรือกึ่งบัญชาการปฏิบัติสังคม สร้างระบบสังคมเสียใหม่ โดยสร้างเด็กรุ่นใหม่ให้เป็นผู้ใหญ่ที่สังคมพึงปรารถนาสำหรับสังคมอนาคต (ภิญโญ สาธร)

จุดมุ่งหมายของการศึกษา

1. มุ่งที่จะพัฒนาสมาชิกในสังคมให้อยู่ร่วมกันได้โดยการช่วยกันแก้ปัญหาต่าง ๆ อันอาจมีจากความเชื่อในระบบการปกครองและเศรษฐกิจ
2. เพื่อช่วยกันสร้างระเบียบ ค่านิยม และวัฒนธรรมของสังคมให้อยู่บนพื้นฐานของสภาพสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบัน

เนื้อหาวิชา และหลักสูตร

1. หลักสูตรจะควบคุมประสบการณ์ทุกอย่าง เน้นหมวดสังคมศึกษาและไม่แยกวิชาเทคนิคจากวิชาสามัญ มุ่งผลิตเด็กที่มีความรู้ความสามารถเชิงปฏิบัติมากกว่าวิชาการ ให้มีความซาบซึ้งในสุนทรียภาพ
2. ปรับการศึกษาให้เหมาะสมกับความต้องการของสังคม โดยเฉพาะความเสมอภาคทางการศึกษา เช่น การศึกษานอกระบบ
3. เนื้อหาวิชาเกี่ยวกับสภาพและปัญหาของสังคมในปัจจุบัน
4. จัดหลักสูตรแบบแกน โดยใช้วิธีการจัดตารางสอนแบบยืดหยุ่น

การจัดชั้นเรียน

ไม่คำนึงถึงห้องเรียนเป็นเรื่องสำคัญ ห้องเรียนเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

วิธีสอน

1. เน้นให้ผู้เรียนได้สำรวจความสนใจและความต้องการของตนเองแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง สนใจปัญหาของสังคม
2. ใช้วิธีการให้เด็กค้นคว้า อภิปราย และแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ที่เป็นปัญหาของสังคม พร้อมทั้งหาวิธีการแก้ไขปรับปรุง

ครูผู้สอน

1. ต้องมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาต่าง ๆ อย่างกว้างขวางและทันสมัย โดยให้สอดคล้องกับทฤษฎีธรรมชาติของมนุษย์
2. ครูต้องพยายามให้นักเรียน เห็นความจำเป็นที่จะต้องสร้างสรรค์สังคมใหม่ตามวิถีทางแห่งประชาธิปไตย (สุรพล บุญรัตนพันธ์)

6. ปรัชญาการศึกษาของภคินีเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร

ปรัชญาการศึกษาของภคินีเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร ดำเนินตามปรัชญาการศึกษา ลัทธิโรมันคาทอลิก ฝ่ายมนุษยนิยมของชาวคริสต์ กล่าวคือ เป้าหมายของการศึกษาอยู่ที่การพัฒนามนุษย์เป็นหลัก โดยอาศัยพระพรของพระเจ้า อย่างไรก็ตาม ปรัชญาการศึกษามนุษยนิยมชาวคริสต์ ยังอาจแบ่งออกได้อีก 3 ลักษณะ ด้วยกันคือ

1. การจัดการศึกษาอนุรักษ์ของชาวคริสต์ (Spiritualistic Christian Education) ซึ่งยังคงยึดถือแนวคำสอนดั้งเดิม ที่ยึดถือคำสอนศาสนาเป็นสิ่งที่ถูกต้องสูงสุด ค่านิยมทางศาสนาอยู่ในทุกส่วนของการศึกษา และชีวิตสังคมทุกด้าน
2. การจัดการศึกษาเสรีนิยมของชาวคริสต์ (Liberative Christian Education) แยกคำสอนทางศาสนาและวิชาการออกจากกัน ดังนั้นความเชื่อทางศาสนา จึงเป็นความเชื่อส่วนบุคคลที่รับรู้เองได้ ยอมรับผลสรุปทางวิทยาศาสตร์ และการปฏิรูป วิชาการใหม่ ๆ
3. การจัดการศึกษาเสรีภาพของชาวคริสต์ (Liberal Christian Education) เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งปลดปล่อยมนุษย์จากพันธนาการแห่งความทุกข์ และความยากจน ดังนั้นผู้นำศาสนาจึงมีส่วนร่วมในการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมให้ดีขึ้น โดยผ่านทางการศึกษา (Preiswerk Matias, 1987)

การจัดการศึกษาของภคินีเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร เป็นแบบลักษณะที่สอง กล่าวคือ มิได้จำกัดเฉพาะผู้เรียนที่นับถือศาสนาคาทอลิกเท่านั้น หรือมุ่งใช้ศาสนาเป็นเครื่องมือในการปฏิรูปสังคม ทั้งนี้เพราะถือว่าการเรียนนั้นเป็นสิ่งสากล และมนุษย์ทุกคนเป็นบุตรของพระเจ้า ซึ่งถือตามแนวทางของลัทธิโรมันคาทอลิก แนวมนุษยนิยมชาวคริสต์

ลักษณะทั่วไปของการจัดการศึกษาเสรีนิยมของชาวคริสต์

1. การจัดการศึกษาเสรีนิยมของชาวคริสต์ผูกพันกับระบบเศรษฐกิจทุนนิยม ซึ่งเป็นเจ้าของทรัพย์สินส่วนตัวอันเป็นเครื่องมือในการสร้างผลผลิตอื่น ๆ อันส่งผลถึงการแบ่งแยกการทำงานและการใช้ความรู้ในสังคม
2. การจัดการศึกษาเสรีนิยมของชาวคริสต์เชื่อมโยงกับจิตสำนักปัจเจก กล่าวคือปัจเจกบุคคลมีความตื่นตัวในเสรีภาพและความคิดเห็นของตนเอง อันเป็นพื้นฐานที่แต่ละคน

จะใช้แก้ไขปัญหาความต้องการทางด้านวัตถุของเขาเอง พวกเขามีปฏิสัมพันธ์กับพระเจ้า
 อย่างเป็นความสัมพันธ์ภายในส่วนตัว และมีเสรีภาพอย่างเต็มที่ การติดต่อกับ พระเจ้านั้น
 เป็นเรื่องส่วนตัวซึ่งไม่จำเป็นต้องอยู่ในทุก ๆ ส่วนของการจัดการศึกษา

3. การจัดการศึกษาแบบชาวคริสต์เสรีนิยมยอมรับคำอธิบายของวิทยาศาสตร์
 และไม่ผูกพันกับรหัสลับและยกเลิกลัทธิไสยศาสตร์อื่น

4. การจัดการศึกษาของชาวคริสต์เสรีนิยมเกี่ยวข้องกับใกล้ชิดกับ บุคลิกภาพ การ
 ปรับตัวเข้ากับสมัย ปรับปรุงหลักสูตร ให้คุณค่ากับการพัฒนาตัวคนตามแนวทางบุคลิกภาพส่วน
 บุคคล แสวงหารูปแบบการศึกษาที่ดีกว่า และได้ผลกว่า (Preiswerk Matias, 1987 :
 41-42)

การศึกษาแบบของชาวคริสต์จึงแตกต่างจากระบบการศึกษาโดยทั่วไป ในแง่ที่มีได้
 มุ่งให้ผู้เรียนรู้แต่วิชาการเท่านั้น แต่มุ่งพัฒนาผู้เรียน ให้มีจิตใจที่สูงส่งกว่าคุณค่าที่รับรู้ได้ใน
 สังคมปัจจุบัน

มาแมร์ มีเรียม อธิการเจ้าคณะแขวงภคินีเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร ได้กล่าวถึง
 ปรัชญาการศึกษาของ โรงเรียนไว้อย่างชัดเจน อันสะท้อนให้เห็นถึงปรัชญาการศึกษาของภคินี
 เซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร เป็นนิตินทรวาณิช และสารัตถนิยม ที่ผสมผสานกันได้อย่างกลมกลืน

"เรามุ่งผลิตคนเต็มคน...นั่นคือ นักเรียนของเราจะต้องได้รับความ
 ความรู้ทางวิชาการอย่างดีที่สุดที่กำลังของเราจะอำนวย ซึ่งก็นับ
 ว่ายังไม่พอ เขาจะต้องได้รับการอบรมจิตใจให้รู้ผิดรู้ถูก ให้มี
 วิจารณญาณ เพื่อที่จะดำเนินชีวิตไปในทางที่ถูกต้องในวันข้างหน้า
 เราถือว่าเราผลิตเยาวชนออกไปเป็นพลังในการพัฒนาชาติ
 บ้านเมือง นักเรียนนักศึกษาที่เก่งกล้าทางวิชาการก็เปรียบได้กับ
 พลังที่มีศักยภาพสูง แต่หากเขาขาดสติขาดศีลธรรม และวิจารณญาณ
 ของตนเอง ก็อาจจะผลักดันประเทศไปอย่างรุนแรง และไร้
 จุดหมาย อาจเข้รกรกเข้พงกันไปคนละทางสองทาง ซึ่งถ้า
 แดกแยกทลายไปเลยก็นับว่าเป็นอันตรายมาก เราจึงต้องให้ความ
 เอาใจใส่และสำนึกในความรับผิดชอบ ที่จะต้องเผชิญเยาวชนที่มี
 คุณภาพ มีมนุษยธรรม มีจริยธรรมเป็นเครื่องกำกับแนวทางให้เขา

เป็นพลังสร้างสรรค์ไม่ใช่บ่อนทำลาย... สำหรับเรา จริยศึกษา

จำเป็นและสำคัญเท่ากับพหุศึกษา" (อัสตพรรษเซนต์โยเซฟคอนแวนต์, 2530)

ในหนังสือ จิตตารมณ์การศึกษาของโรงเรียนในเครือภคินีเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร ซึ่งเป็นคู่มือจัดการศึกษาของโรงเรียนทั้งหมดในเครือนั้น ได้กล่าวถึงปรัชญาการศึกษาของตนไว้อย่างชัดเจน คือ

ปรัชญาการศึกษา

การศึกษาของโรงเรียนในเครือเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร คือ การให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าถึงสัจธรรมอันสูงส่งแห่งความเป็นมนุษย์ ด้วยการดำเนินชีวิตอย่างมีระเบียบวินัย สุขภาพเรียบง่ายและเปี่ยมด้วยเมตตาธรรม มีเจตนารมณ์แน่วแน่ที่จะศึกษาศาสตร์ และศิลป์แขนงต่างๆ ประกอบหน้าที่การงานที่ตนเองรับผิดชอบอย่างเต็มความสามารถ รวมทั้งเรียนรู้ที่จะรักษาสุขภาพพลานามัยของตน เพื่อให้ร่างกายและจิตใจอยู่ในสภาวะที่จะประพาศและปฏิบัติภารกิจให้ลุล่วงไปด้วยดี

วัตถุประสงค์

โรงเรียนมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินการ คือ

1. เพื่อสร้างนักเรียนให้เป็นคนศรัทธาในศาสนาและยึดมั่นในหลักธรรม มีจิตตารมณ์แห่งพระวรสารเพียบพร้อมไปด้วยคุณธรรมและจริยธรรม มีค่านิยมที่ถูกต้อง มีความเข้าใจและซาบซึ้งในคุณค่าของวัฒนธรรม
2. เพื่อให้นักเรียนรู้จักดำเนินชีวิตในโลกแห่งความจริง ยอมรับตัวเอง และยอมรับผู้อื่น ดำรงชีวิตอย่างเรียบง่าย มีวินัย
3. เพื่อสร้างนักเรียนให้เป็นคนมุ่งมั่นที่จะประกอบสัมมาอาชีพ รักการทำงาน ซื่อสัตย์ซึ้ง รู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ
4. เพื่อสร้างนักเรียนให้มีความรับผิดชอบต่อตัวเองและสังคม รู้จักการแบ่งปันให้ผู้อื่นด้วยความรักและความเสียสละ
5. เพื่อสร้างนักเรียนให้มีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ ประยุกต์ ริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเพิ่มพูนทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนและดำรงชีพในอนาคต
6. เพื่อเสริมสร้างให้นักเรียนเป็นผู้มีพลานามัยที่สมบูรณ์

นโยบาย เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ข้างต้น โรงเรียนมีนโยบายสำคัญดังต่อไปนี้

1. การศึกษาต้องเป็นการศึกษาเพื่อคุณภาพชีวิต โดยเน้นให้ผู้เรียนศรัทธาใน ศาสนา มีคุณธรรม จริยธรรม และสามารถคิดแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี มีสติ เหตุผล และ ความสุขุมรอบคอบ รักและซาบซึ้งในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม และมรดกของชาติ
2. การศึกษา เน้นให้นักเรียนรู้จักตัวเอง รู้จักเข้าใจผู้อื่น และยอมรับฟังความ คิดเห็นของผู้อื่น มีวินัย มีความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีมีความเห็นอกเห็นใจและพยายามช่วย เหลือผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา เศรษฐกิจและสังคม และพร้อมที่จะร่วมมือในกิจกรรมทั้ง ทางด้านการศึกษาและด้านอื่น ๆ อันจะอำนวยประโยชน์แก่ปวงชน
3. การศึกษา ต้องเป็นการศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ พื้นฐานในการ ดำรงชีวิต และในการประกอบอาชีพ สามารถพึ่งตนเองและดำรงชีวิตอย่างมีความสุข เป็น ผลเมืองดีภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เป็นผู้ที่มีความมั่งคั่ง ชยันหมั่นเพียร อดทน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค มุ่งมั่นที่จะประกอบอาชีพสุจริต
4. การศึกษา มุ่งให้ผู้เรียนมีความรักและความกตัญญูต่อสถาบันของตน สามารถ ผนึกกำลังรับผิดชอบร่วมกับผู้อื่น รู้จักปรับตัว เรียนรู้ที่จะเป็นผู้ให้และผู้เสียสละ เพื่อความ เจริญของส่วนรวม
5. การศึกษา เน้นการฝึกสังเกต พิจารณาใฝ่หาความรู้ และค้นคว้าหาเหตุผล ส่งเสริมด้านจินตนาการ การเสริมสร้างปัญญาความสามารถและประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ เน้นกระบวนการเรียนรู้แบบวิทยาศาสตร์ และการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อการพัฒนา ประเทศและการรักษาคุณภาพของสิ่งแวดล้อม
6. การศึกษา ต้องช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ ถูกต้องเกี่ยวกับโภชนาการ การกีฬา การออกกำลังกาย การพักผ่อน การใช้เวลาว่างให้ เป็นประโยชน์ มีสุขนิสัยที่ถูกต้อง เพื่อประโยชน์ของส่วนตัวและส่วนรวม

เป้าหมายทางการศึกษา

1. รู้จักและเข้าถึงสัจธรรมอันสูงส่งแห่งความเป็นมนุษย์
2. มีระเบียบวินัย
3. สุขภาพแข็งแรง
4. เปี่ยมด้วยเมตตาธรรม

5. มีเจตนาที่แน่วแน่ที่จะศึกษาศาสตร์และศิลป์แขนงต่าง ๆ
6. ประกอบหน้าที่การงานที่ตนเองรับผิดชอบอย่างเต็มความสามารถ
7. เรียนรู้ที่จะรักษาสุขภาพพลานามัยของตนเอง
8. ศรัทธาในศาสนา ยึดมั่นในหลักธรรม มีจิตตารมณ์แห่งพระวรสาร
9. มีคุณธรรมในจิตใจ มีค่านิยมทางศีลธรรมและจริยธรรมอันถูกต้อง
10. ซาบซึ้งในคุณค่าของวัฒนธรรม
11. รู้จักดำเนินชีวิตในโลกแห่งความจริง
12. ยอมรับตัวเองและยอมรับผู้อื่น
13. มุ่งมั่นที่จะประกอบสัมมาอาชีพ รักการทำงาน ซักยันขันแข็ง
14. มีความเป็นหนึ่งเดียว รู้จักร่วมมือกัน และทำงานร่วมกับผู้อื่น
15. มีความรับผิดชอบต่อตัวเองและสังคม รู้จักแบ่งปันให้ผู้อื่นด้วยความรักและ

เสียสละ

16. รู้จักเรียนรู้ที่จะมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมีทักษะ

(จิตตารมณ์การศึกษาของโรงเรียนในเครือภคินี เซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร, 2534)

การวิเคราะห์เปรียบเทียบปรัชญาการศึกษาของภคินีเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร กับ
ปรัชญาการศึกษาอื่น ๆ

เท่าที่อภิปรายแนวความคิดปรัชญาการศึกษาที่มีชื่อเสียง 5 สำนัก จะเห็นได้ว่า บางสำนักมีความแตกต่างกันไม่มาก ในขณะที่บางสำนักมีความแตกต่างกันอย่างเข้ากันไม่ได้ นักการศึกษาของไทยส่วนใหญ่ยอมรับโดยทั่วไปว่า ไทยได้รับอิทธิพลแนวคิดการจัดการศึกษา จากประเทศสหรัฐอเมริกา ดังที่ ดร. ภิญญู สาธร (2530 : 270) กล่าวว่า "ปัจจุบันนี้ การศึกษาของไทยมีอิทธิพลการศึกษาอเมริกันครอบงำอยู่... ประเทศไทยยังไม่เคยเป็นตัว ของตัวเองเลย ในการวางแผนการศึกษาของชาติ ทั้งนี้เพราะคนสำคัญในวงการศึกษ ปัจจุบันของไทย ล้วนผ่านการศึกษามาจากตะวันตกทั้งสิ้น" ไพบูร์ย สีนลาร์ตัน ได้ให้ภาพลักษณ์ การจัดการศึกษายุคใหม่ของไทย ซึ่งสอดคล้องกับปรัชญาการศึกษาลัทธิสารัตถนิยมเป็นอย่างดี คือ

1. การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนากำลังคน ให้สอดคล้องกับระบบ เศรษฐกิจแบบอุตสาหกรรม

2. การศึกษาเป็นเครื่องมือ เป็นสะพานในการยกระดับฐานะและเกียรตินิยมของผู้เรียนเอง
3. การพัฒนาการศึกษาจะพุ่งมองไปที่ประเทศตะวันตก โดยเฉพาะอเมริกา เพราะได้รับอิทธิพลทั้งโดยตรงและโดยอ้อม
4. การศึกษากับชีวิตและสังคมนั้น เริ่มแยกและแตกออกจากกัน สิ่งที่เรียนที่สอนนั้นเป็นคนละสิ่งกับที่เด็กนักเรียนรู้ และเห็นในชีวิตประจำวัน
5. การศึกษาเป็นการเรียนหนังสือ และเรียนในโรงเรียนเท่านั้น

การจัดการศึกษาของไทย กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้รับผิดชอบควบคุมหลักสูตรแบบเรียนบังคับและการฝึกหัดครู ความแตกแยกในสังคมด้วยเหตุมีสถานศึกษาที่นิยมลัทธิปรัชญาการศึกษาต่างกันจึงมีน้อยที่สุด เพราะตัวหลักสูตร แบบเรียนบังคับ และครู ซึ่งผลิตโดยหน่วยราชการอย่างเดียวกันหมดทั่วประเทศทำให้เกิดเอกภาพในลัทธิปรัชญาการศึกษาได้โดยอัตโนมัติ

การจัดการศึกษาของคณะภคินีเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตอร์ เป็นการจัดการศึกษาในระบบ อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ เริ่มเข้ามาจัดการศึกษาในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2447 การศึกษาในระบบโรงเรียน ดร.ภิญโญ สาร (2530 : 157) ได้อภิปรายลักษณะอันสอดคล้องกับหลักคำสอนของลัทธิวันตรวาทนิยมและลัทธิสารัตถนิยมอย่างยิ่ง

"มีขอบเขตจำกัดอยู่ที่ประสบการณ์ที่นักเรียนได้รับภายในชั้นเรียน มักไม่ยอมรับประสบการณ์นอกชั้นเรียนที่นักเรียนได้รับโดยอัตโนมัติ ไม่ว่าจะเป็นการรับมาโดยตั้งใจตั้งใจ หรือเป็นความบังเอิญ มารวมกับประสบการณ์ที่ได้รับในชั้นเรียนที่โรงเรียนกำหนดไว้ ยึดเอาตัวการทางการศึกษาที่มองเห็นชัดเป็นหลัก เช่น สถาบันการศึกษา ตารางสอนวิชาที่เรียนตามหลักสูตร ระเบียบกฎเกณฑ์ที่ตายตัว เน้นที่คะแนนสอบไล่หรือสอบซ่อมว่า เป็นเครื่องมือวัดหรือเครื่องชี้ผลสำเร็จในการศึกษาและมีประกาศนียบัตรหรือปริญญาบัตรรับรอง มักไม่สนใจวัตถุประสงค์อันแท้จริงของการศึกษามากนัก แต่เน้นเนื้อหาวิชาที่ได้รับเป็นหลัก และมักไม่สนใจว่าผู้มารับการศึกษา สนใจใน

เรื่องที่โรงเรียนหรือสถานศึกษากำหนดให้หรือไม่"

(ปฏิญญา สาร 2530 : 201-202)

สรุปได้ว่าปรัชญาการศึกษาของภคินีเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร มีความสอดคล้องกับปรัชญาการศึกษา 2 ลัทธิ คือ ประการแรก ในฐานะที่ภคินีเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร มีปรัชญาการจัดการศึกษาแบบนิตินิยม แบบเสรีนิยมคาทอลิก โดยยึดถืออุดมการณ์มนุษยนิยมที่ถือความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และพระเจ้าเป็นคุณค่าสูงสุด ประการที่สอง ในฐานะที่จัดการศึกษาในระบบภายใต้การควบคุมดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีการจัดการจัดวิชาการ การเรียนการสอนที่แน่นอนตายตัวอันเป็นหลักการศึกษาแบบสาร์ตินิก ที่จริงแล้วทั้งสองลัทธิต่างก็รับอิทธิพลหรือมีรากเหง้ามาจากแหล่งเดียวกัน และมีได้แตกต่างกันมากนัก เพียงแต่ปรัชญานิตินิยมเน้นการพัฒนาจิตใจและศีลธรรมเพิ่มขึ้น ๆ ในขณะที่ลัทธิสาร์ตินิกเน้นความเป็นเลิศทางวิชาการเพื่อออกมารับใช้สังคม ซึ่งหลักการสำคัญทั้งสองประการดังกล่าว ภคินีเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร ก็ได้ประกาศชัดในหลักการจัดการศึกษา คือ "จริยศึกษาสำคัญและจำเป็นเท่าพหุปัญญา"

จะเห็นได้ว่า ปรัชญาการศึกษาของภคินีเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร สอดคล้องกับปรัชญาการศึกษานิตินิยม และสาร์ตินิก ซึ่งแท้จริงแล้วต่างก็สนับสนุนซึ่งกันและกันในการจัดการศึกษาในระบบให้สอดคล้องกับสมัยใหม่ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น นักการศึกษาบางท่านจึงจัดให้เป็นปรัชญาการศึกษาอนุรักษนิยม (Conservative view) ทั้งนี้เพราะมีทัศนะในการจัดการศึกษาที่ต้องการอนุรักษ์สิ่งที่ตั้งมาไว้ในสังคม ให้อนุชนรุ่นหลังได้เรียนรู้ มีการพัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไปและอยู่ในกรอบ

ในอีกด้านหนึ่ง จะเห็นว่าปรัชญาการศึกษาลัทธิอติถิกานิยม พัฒนาการนิยม และบูรณาการนิยม มีแนวความคิดที่อยู่อีกพวกหนึ่งของฝ่ายอนุรักษนิยม นักการศึกษาบางท่านจึงจัดอยู่ในพวกกลุ่มเสรีนิยม (Liberal view) ทั้งสามลัทธิเน้นถึงเสรีภาพของปัจเจกบุคคลในการเรียนรู้ และความสนใจในศาสตร์ต่าง ๆ พิจารณาสังคมอย่างเป็นสิ่งพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ดังนั้นการเรียนการสอนจึงแตกต่างกันตามความเหมาะสมของผู้เรียนและสภาพสังคมเป็นหลัก

สิ่งที่ต้องพิจารณาต่อไปคือ ปรัชญาการศึกษาของภคินีเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร เอนเอียงไปทางปรัชญาลัทธิใด ระหว่างนิตินิยมและสาร์ตินิก เมื่อย้อนกลับไป

พิจารณาปรัชญาการศึกษาวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา เป้าหมายทางการศึกษาของภคินี เซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร จะเห็นได้ชัดว่าเอนเอียงไปทางปรัชญาการศึกษารัตนรวาทนิยม ฝ่ายมนุษยนิยมแบบคริสต์ หรือคาทอลิก ทั้งนี้เพราะ ภคินีเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร เป็นนักบวช ในคริสตจักรคาทอลิก ซึ่งได้สะท้อนหลักความเชื่อทางศาสนาในการจัดการศึกษา คือ โดยยึด เน้นเป็นข้อแรก และได้กล่าวไว้ทุก ๆ ส่วนของหลักการจัดการศึกษา ที่จะให้ผู้เรียนได้รู้ถึง สัจธรรมอันสูงส่งของความเป็นมนุษย์ และความศรัทธาในพระศาสนา อันหมายถึงเป้าหมาย การศึกษา คือ การพัฒนาจิตใจของผู้เรียนให้สูงสุดนั่นเอง

สรุปปรัชญาการศึกษาตะวันตก และที่สอดคล้องกับปรัชญาการศึกษา
ของภคินี เซนต์ ปอล เดอ ชาร์ตร

	ปรัชญา	จุดหมาย	หลักสูตร	วิธีการให้เกิดความรู้	ความคิดเกี่ยวกับผู้เรียน
หลักปรัชญาการศึกษาที่สอดคล้องกับ ปรัชญาการศึกษาของ ภคินีเซนต์ ปอล เดอ ชาร์ตร	ลัทธิวันตรวาท นิยม (perennia- lism)	ปลูกฝังอำนาจที่มี เหตุผลและมุ่งให้มี ความเป็นเลิศทาง วิชาการ	อักษรศาสตร์และ ศาสตร์ในหนังสือ The Great Book	วินัยของจิตและการ วิเคราะห์วรรณคดี	ชีวิตอยู่ด้วยเหตุผล และจิตมีฐานอยู่เหนือ จักรวาลของชีววิทยา
	ลัทธิสารัตถนิยม (essentialism)	มนุษย์ต้องมีความ เป็นเลิศทางวิชา การและปลูกฝัง ปัญญา	ความมีวินัยทาง ด้านวิชาการที่ จำเป็นเบื้องต้น	วินัยทางจิต ใช้วิธี บรรจุเนื้อหาวิชา	ความจริงและทักษะ ของนักเรียนจะทำให้ เกิดวินัยทางปัญญา
	ลัทธิอัตถิภาวนิยม (existentialism)	แสวงหาความหมาย ของการเป็นอยู่ หรือมีอยู่ของ ตนเอง	เงื่อนไขของมนุษย์ กิจกรรมการเรียนรู้ เป็นอิสระจากการ คุมซึ่งของเหตุผล ให้ปัจเจกบุคคล เป็นอิสระที่จะค้น หาการมีอยู่หรือ เป็นอยู่ของตนเอง	การตรวจสอบความ รู้สึก แรงกระตุ้น ความคิดของแต่ละ บุคคลในสภาพแวดล้อม ของการเรียนรู้ ที่เป็นอิสระ	เป็นสิ่งมีชีวิตที่แสวง หาความหมายของการ มีอยู่ของตนเอง
	ลัทธิพัฒนาการ นิยม (progress- ivism)	สะท้อนความคิด เพื่อการแก้ปัญหา สังคมประชาชน ที่เป็นประชาธิปไตยและความเจริญ ออกงาม	ความเข้าใจ ศึกษา ปัญหาโดยยึด ปัญหาต่างๆเป็น ศูนย์กลางในการ ศึกษา จัดบรรยาย ภาคท้อเรียนให้ เป็นประชาธิปไตย	ใช้วิธีการทางวิทยา ศาสตร์โดยมุ่งการ แก้ปัญหาด้วยความ คิดและใช้กระบวนการ ประชาธิปไตย	มีความรับผิดชอบใน ฐานะเป็นพลเมืองใน ระบอบประชาธิปไตย ผู้เรียนจะต้องอยู่ใน สภาพของธรรมชาติ ทางชีววิทยาที่ต่อเนื่อง กันไป
	ลัทธิบูรณาการ นิยม (recon- structionism)	สร้างระเบียบของ สังคมประชาธิปไตยที่เป็นอุดมคติ	ปัญหาสังคม ไปร แกรมการแก้ไข ปัญหาตามแนว วิทยาศาสตร์	การวิจารณ์ และ วิเคราะห์ข้อบกพร่อง ที่ต้องการแก้ไข	เป็นผู้นำในการสร้าง สังคม นำสังคมไปใน แนวใหม่ และจัดทำ สังคมขึ้นมาใหม่